

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΜΣ «Δημόσια Διοίκηση – Δημόσιο Μάνατζμεντ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα:

**Η ΑΚΥΡΩΤΙΚΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΣΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΕΦΕΤΕΙΑ**

**ANNULMENT JURISDICTION BEFORE THE HELLENIC COUNCIL OF STATE
AND THE ADMINISTRATIVE COURTS OF APPEAL**

**Όνοματεπώνυμο: ΑΛΕΞΙΑ ΜΗΝΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ
(Α.Μ.: ΔΜ2226)**

Επιβλέπων καθηγητής: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΤΡΑΝΗΣ

Αθήνα 2024

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη ΑΛΕΞΙΑ ΜΗΝΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ του Βασιλείου, με αριθμό μητρώου ΔΜ-2226 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι... και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Η Δηλούσα

ΑΛΕΞΙΑ ΜΗΝΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ

ALEXIA MINOPOULOU PAPOUTSAKI
10/05/2024 10:46

Μέλη Τριμελούς Επιτροπής

1.

2.

3.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ABSTRACT.....	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	10
Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	10
1.1 Η σημασία της επίλυσης των διοικητικών διαφορών.....	10
1.2 Ιστορική εξέλιξη του θεσμού των Διοικητικών Δικαστηρίων	12
1.2.1. Το συνταγματικό πλαίσιο αναφορικά με τη σύσταση της Διοικητικής Δικαιοσύνης πριν το Σύνταγμα του 1952	12
1.2.2. Η λειτουργία των Διοικητικών Δικαστηρίων από το 1962 έως σήμερα – Το	15
θεσμικό καθεστώς του Συντάγματος του 1975	15
1.3. Το Συμβούλιο της Επικρατείας	18
1.3.1. Σύντομη Ιστορική Αναδρομή.....	18
1.3.2. Οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου της Επικρατείας	20
1.3.3. Οργάνωση και λειτουργία του Συμβουλίου της Επικρατείας	22
1.4 Τα Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια.....	25
1.4.1. Διάρθρωση – Οργάνωση – Αρμοδιότητα.....	25
1.5. Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	28
Η ΑΚΥΡΩΤΙΚΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ	28
2.1 Διάκριση μεταξύ διοικητικών διαφορών Ακύρωσης και Ουσίας.....	28
2.1.1. Διοικητικές διαφορές Ουσίας.....	28
2.1.2. Διοικητικές διαφορές Ακύρωσης	30
2.2. Η Αίτηση ακύρωσεως	31
2.2.1. Προϋποθέσεις Παραδεκτού.....	31
2.2.2. Λόγοι ακύρωσης.....	35
2.3. Η Ακυρωτική Αρμοδιότητα στο Συμβούλιο της Επικρατείας	37
2.3.1. Διαφορές του ν. 702/1977	38
2.3.2. Δημόσιες Συμβάσεις - Προσυμβατικές Διαφορές	40
2.3.3 Υπαλληλικές Προσφυγές	41
2.3.4 Λοιπές Διαφορές.....	42
2.4. Η Ακυρωτική Αρμοδιότητα στα Διοικητικά Εφετεία	44
2.4.1. Διαφορές του ν. 702/1977	44
2.4.2. Δημόσιες Συμβάσεις - Προσυμβατικές Διαφορές	47
2.4.3. Υπαλληλικές Προσφυγές	47
2.4.4 Λοιπές Διαφορές.....	49
2.5. Σχέση των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων και του Συμβουλίου της Επικρατείας ως προς την ακυρωτική αρμοδιότητα.....	52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	57
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	57
Περιπτώσεις Νομολογιακού Ενδιαφέροντος.....	57
3.1. Διαφορές του ν. 702/1977	57
3.2. Δημόσιες Συμβάσεις - Προσυμβατικές Διαφορές.....	60
3.3. Υπαλληλικές Προσφυγές	62
3.4. Λοιπές Διαφορές	65
ΣΥΝΟΨΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	68
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	70
Το Σύνταγμα του 1927 - (Α΄107 /03.06.1927).....	70
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	73
Το Σύνταγμα του 1952 - (Α΄1 /01.01.1952).....	73
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ	76
Αναθεώρηση του Συντάγματος του 1975 - (Α΄211 /24.12.2019)	76
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV	78
Π.Δ. 18/1989 - (Α΄8 /09.01.1989).....	78
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V	90
Διοικητικές Διαφορές Ουσίας	90
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	93

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Αποφ.	Απόφαση
ΑΕΠΠ	Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών
Αρ.	Άρθρο
Βλ.	Βλέπε
ΔΕΑ	Διοικητικό Εφετείο Αθηνών
ΕΑΔΗΣΥ	Ενιαία Αρχή Δημόσιων Συμβάσεων
Εδ.	Εδάφιο
Ε.Ε.Τ.Τ.	Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΚΔΔ	Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας
ΚΕΔΕ	Κώδικας Είσπραξης Δημόσιων Εσόδων
ΚΟΔΚΔΔ	Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ολομ.	Ολομέλεια
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Παρ.	Παράγραφος
Π.δ.	Προεδρικό διάταγμα
Ρ.Α.Ε.	Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας
ΣΔΙΤ	Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα
Σελ.	Σελίδα
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
Συντ.	Σύνταγμα
ΤΔΔ	Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή πραγματεύεται την «οριοθέτηση» της ακυρωτικής αρμοδιότητας του Συμβουλίου της Επικρατείας σε σύγκριση με τα Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια και πιο συγκεκριμένα με τον Ακυρωτικό Σχηματισμό των Διοικητικών Εφετείων.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας, που είναι το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο (κυρίως ακυρωτικό), ασκεί έλεγχο στη διοικητική δράση και έχει διοικητική αρμοδιότητα με την επεξεργασία διαταγμάτων κανονιστικού χαρακτήρα. Από την αρχή της λειτουργίας του υπήρξε προσπάθεια για τον εμπλουτισμό των θεωρητικών και νομολογιακών γνώσεων των δικαστών και δημοσιοποίηση των αποφάσεων του με γενικότερο ενδιαφέρον. Με αυτόν τον τρόπο συμβάλλει στη ουσιαστική κατοχύρωση του κράτους δικαίου, δίνοντας λύσεις για την εξάλειψη τυχόν παρανομιών της Διοίκησης και την ενίσχυση της νομιμότητας.

Η αποκλειστική αρμοδιότητα του ΣτΕ επί των ακυρωτικών διαφορών καταργείται, καθώς το άρθρο 95 του Συντάγματος, παρ. 3 προβλέπει την υπαγωγή τους με νόμο και στα Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια με βάση τη φύση των υποθέσεων και τη σπουδαιότητά τους. Το Συμβούλιο της Επικρατείας αποτελεί στην περίπτωση αυτή το δεύτερο βαθμό απονομής της δικαιοσύνης. Έτσι, λοιπόν και τα Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια συμβάλλουν σημαντικά στην εμπέδωση του σεβασμού της νομιμότητας από τη Διοίκηση και στη δημιουργία αισθήματος ασφάλειας δικαίου από τους πολίτες.

Η οριοθέτηση της αρμοδιότητας του Συμβουλίου της Επικρατείας σε σχέση με τα Διοικητικά Εφετεία είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς με τον τρόπο αυτό αποφεύγονται καθυστερήσεις και ανασφάλεια σε σχέση με την αρμοδιότητα, αυξάνεται η εμπιστοσύνη του πολίτη στην δικαιοσύνη και δημιουργούνται κατάλληλες συνθήκες για την ευημερία και πρόοδο των πολιτών μιας ισχυρής δημοκρατικής πολιτείας. Επιτυγχάνουμε, έτσι σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη ενός κράτους δικαίου, το οποίο ενισχύει τη διαφάνεια και εξασφαλίζει την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης.

Λέξεις Κλειδιά

Συμβούλιο της Επικρατείας, Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια, Ακυρωτικός Σχηματισμός Διοικητικών Εφετείων, διοικητική διαφορά, αίτηση ακύρωσης

ABSTRACT

This dissertation deals with the delimitation of the annulment jurisdiction before the Hellenic Council of State in comparison to the Ordinary Administrative Courts and more specifically to the Annulment Formation of the Administrative Courts of Appeal.

The Hellenic Council of State, which is the Supreme Administrative Court (mainly annulment) in Greece, exercises control over administrative action and has administrative jurisdiction to provide for the elaboration of regulatory decrees. From its establishment, there has been an effort to enrich the theoretical and jurisprudential knowledge by publicizing decisions of great general interest. In this way, it contributes to the substantial establishment of the rule of law, providing solutions to eliminate any illegalities of Administration and to strengthen legitimacy.

The exclusive jurisdiction of the Hellenic Council of State concerning annulment disputes is abolished, as per article 95, par.3 of the Constitution provides for their submission by law before the Ordinary Administrative Courts, based on the nature and the importance of the cases. The Hellenic Council of State is the second level of administration of Justice, in this case. Thus, the Ordinary Administrative Courts contribute significantly to the consolidation of respect for legality by Administration and to the creation of a sense of legal security for the citizens.

The delimitation of jurisdiction before the Hellenic Council of State in relation to Administrative Courts of Appeal is particularly important, as in this manner, delays and insecurities regarding jurisdiction are avoided, the citizen's trust in justice is increased and appropriate conditions for the prosperity and progress of the people in a strong democratic state, is created. We thus achieve, to a large extent, the development of a State of Justice, which strengthens transparency and ensures the independence of Justice.

Key Words

Hellenic Council of State, Ordinary Administrative Courts, Annulment Formation of the Administrative Courts of Appeal, administrative dispute, Petition for Annulment

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο πρώτο κεφάλαιο επιδιώκεται μια σύντομη παρουσίαση της Διοικητικής Δικαιοσύνης στην Ελλάδα. Γίνεται αρχικά μια αναφορά στη σημασία της επίλυσης των διοικητικών διαφορών, κάτι που έγινε αντιληπτό από τα πρώτα κίολας βήματα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους και ξεκίνησε μια προσπάθεια οργάνωσης της Διοικητικής Δικαιοσύνης. Σε μια σύντομη ιστορική αναδρομή παρουσιάζεται το συνταγματικό πλαίσιο αναφορικά με τα διοικητικά δικαστήρια πριν το 1952 και στη συνέχεια φωτίζεται η λειτουργία τους από το 1962 μέχρι σήμερα. Γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στο Συμβούλιο της Επικρατείας, στην πορεία του μέσα στον χρόνο και τις αρμοδιότητές του καθώς και στην οργάνωση και λειτουργία των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων και στην Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας επιχειρείται να φωτιστεί η ακυρωτική αρμοδιότητα. Αρχικά επιχειρείται να γίνει σαφής η διάκριση άναμεσα στις ακυρωτικές και στις διοικητικές διαφορές ουσίας, καθώς αυτή η διάκριση χρησιμοποιείται από τον νομοθέτη, πάντα σύμφωνα με τις επιταγές του Συντάγματος, για τον καθορισμό του αρμόδιου δικαστηρίου που θα εξετάσει την υπόθεση και των ένδικων βοηθημάτων/ μέσων που θα χρησιμοποιηθούν από τους διάδικους. Επιχειρείται μια ανάλυση του ένδικου βοηθήματος της αίτησης ακύρωσης, που αποτελεί ένα εξαιρετικό εργαλείο που παρέχει η νομική επιστήμη στον πολίτη, ώστε να προστατευθεί από τις αυθαιρεσίες της δημόσιας εξουσίας. Γίνεται αναφορά στις προϋποθέσεις παραδεκτού και στους λόγους ακύρωσης. Στην συνέχεια παρουσιάζεται η Ακυρωτική αρμοδιότητα ενώπιον του Σ.τ.Ε. και των Τ.Δ.Δ. και επιδιώκεται να αποσαφηνιστεί, ως ένα βαθμό βέβαια, η μεταξύ τους σχέση αναφορικά με την κατανομή των αρμοδιοτήτων.

Στο τρίτο κεφάλαιο, εξετάζονται αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, που έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον νομολογιακό και διοικητικό και καταδεικνύουν την «διασταύρωση αρμοδιοτήτων».

Τέλος, το πόνημα κλείνει με βασικές συμπερασματικές σκέψεις και μια σύντομη ανάλυση της αποτελεσματικότητας των κριτηρίων, που έχουν δημιουργηθεί τόσο από τις βασικές νομοθετικές διατάξεις όσο και από την νομολογία σχετικά με την υπαγωγή των ακυρωτικών διαφορών στο αρμόδιο Δικαστήριο, καθώς και κάποιες προτάσεις βελτίωσης με στόχο πάντα των προστασία των διοικουμένων και την άμεση απονομή της Δικαιοσύνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 Η σημασία της επίλυσης των διοικητικών διαφορών

«*Διοικητική διαφορά είναι η διαφορά (διατάραξη έννομης σχέσης) μεταξύ πολίτη και κράτους, η οποία προκαλείται από πράξη ή παράλειψη του κράτους ως φορέα εξουσίας*».¹ Το ένα από τα δύο βασικά μέρη της εκτελεστικής εξουσίας είναι η Δημόσια Διοίκηση, που υποχρεούται να ακολουθεί όσο γίνεται πιο πιστά τις αποφάσεις που λαμβάνει η εκάστοτε κυβέρνηση.² Η «διοικητική διαφορά» διαφοροποιείται από την «ιδιωτική διαφορά», καθώς κανόνες του διοικητικού δικαίου ρυθμίζουν τη διαταρασσόμενη έννομη σχέση. Δεν υπάρχει διοικητική διαφορά, χωρίς την ύπαρξη πράξης ή παράλειψης, η οποία οφείλεται σε κάποιο δημόσιο νομικό πρόσωπο (Δημόσιο, ΝΠΔΔ, ΟΤΑ)³. Επιπρόσθετα, μπορεί να υπάρξει διοικητική διαφορά μεταξύ αφενός ενός ή περισσότερων φυσικών ή νομικών προσώπων, και αφετέρου (οπωσδήποτε) ενός δημόσιου νομικού προσώπου.

Η Διοικητική Δικαιοσύνη αποτελεί το τμήμα της δικαιοσύνης που επιλαμβάνεται του ελέγχου των «πράξεων και παραλείψεων» της Διοίκησης, ώστε να παρέχεται στους πολίτες επαρκής δικαστική προστασία και να αποφεύγονται αυθαιρεσίες από άτομα που ασκούν την εκτελεστική εξουσία και κακοδιοίκηση των πολιτών, σύννομη και μη. Όταν παραβιάζονται οι ισχύοντες νομικοί κανόνες έχουμε παρανομία⁴, ενώ όταν παραβιάζονται κανόνες της «χρηστής διοίκησης» έχουμε κακοδιοίκηση. Στην παρανομία είναι δυνατό να υποπέσουν και οι τρεις εξουσίες, ενώ στην κακοδιοίκηση μπορεί να υποπέσει η δημόσια διοίκηση μόνο. Η κακοδιοίκηση είναι πολλές φορές «σύννομη», όταν η νόμιμη διοικητική δράση εκφέρεται σε βάρος των πολιτών. Ενώ θα μπορούσε, δηλαδή, να δοθεί εναλλακτική σύννομη διοικητική λύση που επιθυμεί ο πολίτης, η δημόσια διοίκηση επιλέγει διαφορετική δράση, που είναι λιγότερο επωφελής για τον πολίτη.

¹ https://el.wikipedia.org/wiki/Διοικητική_διαφορά (προσπέλαση 4/11/2023)

² Μακρυδημήτρης Α. - Πραβίτα Μ.-Ηλ., *Δημόσια Διοίκηση – Στοιχεία Διοικητικής Οργάνωσης*, Ε΄ έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ.3

³ Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας - Κονδύλης Θ. Βασιλείος, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Τόμος 2, 16^η έκδοση, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2022, σελ.33-37

⁴ «Η παρανομία μπορεί να διακριθεί σε α) παρανομία με την ευρεία έννοια, όταν παραβιάζονται τυπικοί, ουσιαστικοί, συνταγματικοί νόμοι και κανόνες διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου και β) παρανομία με τη στενή έννοια, όταν παραβιάζονται τυπικοί νόμοι.» Βλ. Τζέμος Β., «Η σύννομη κακοδιοίκηση» στο *Δημόσιο Δίκαιο*, Επιστημονικό περιοδικό Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων, 2017 (2), Τεύχη 2,3 (Απρίλιος – Σεπτέμβριος), σελ. 95-103

Στην παρ. 1 του άρθρου 94 του ελληνικού Συντάγματος προβλέπεται ότι τα Διοικητικά Δικαστήρια (με την ευρεία έννοια) δηλαδή το Συμβούλιο της Επικρατείας και τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια είναι επιφορτισμένα με την επίλυση των διοικητικών διαφορών, με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Με τη παρ. 3 του άρθρου 94 του Συντ. απομακρυνόμαστε από έναν άκαμπτο διαχωρισμό διοικητικών από τα πολιτικά δικαστήρια, καθώς *«σε ειδικές περιπτώσεις και προκειμένου να επιτυγχάνεται η ενιαία εφαρμογή της ίδιας νομοθεσίας»* είναι δυνατό να υπαχθούν στην δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων και ιδιωτικές διαφορές, όπως πχ υποθέσεις σχετικές με συμβάσεις δημοσίων έργων όταν ο ένας συμβαλλόμενος δεν είναι το δημόσιο αλλά ένα νομικό δημόσιο πρόσωπο, που διέπεται από το ιδιωτικό δίκαιο ή μπορεί το Δημόσιο, ΝΠΔΔ ή ΟΤΑ να ασκήσει αγωγή κατά ιδιώτη στα διοικητικά δικαστήρια.⁵ Επίσης, ο έλεγχος των διοικητικών αποφάσεων, οι οποίες σαφώς και επηρεάζουν τη ζωή των πολιτών αποτελεί αντικείμενο της Διοικητικής Δικαιοσύνης με στόχο την προστασία των διοικουμένων στην περίπτωση που προσβάλλονται τα έννομα συμφέροντα τους από τη δράση της Διοίκησης. Στις περιπτώσεις, δηλαδή, που ο πολίτης χρειάζεται έννομη προστασία για υλικές ή νομικές πράξεις, προερχόμενες από όργανα άλλων δημοσίων νομικών προσώπων ή όργανα του Κράτους, είτε είναι «διοικητικές αρχές» είτε όχι. Οι διοικητικές αρχές ασκούν δημόσια εξουσία με έκδοση ρυθμίσεων ατομικού ή γενικού και αφηρημένου χαρακτήρα.⁶

«Η διεξαγόμενη ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου προς επίλυση διοικητικής διαφοράς και ως κύριο σκοπό έχει την παροχή έννομης προστασίας στον προσφεύγοντα για την ασφάλεια του δικαίου και την διασφάλιση της κοινωνικής ειρήνης ως επιταγή του δημοσίου συμφέροντος» αποτελεί τον ορισμό που δίνει για την διοικητική δίκη ο Δαγτόγλου⁷. Με αυτόν τον τρόπο, αποκαθίσταται το «περί δικαίου αίτημα», στοιχείο απαραίτητο για εξασφάλιση της κοινωνικής ομαλότητας, καθώς το άτομο αισθάνεται ασφάλεια και έτσι μπορεί να δημιουργήσει απρόσκοπτα και αποδοτικά, αφού είναι κατοχυρωμένες οι ατομικές του ελευθερίες.

---

⁵Βλ. Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας - Κονδύλης Θ. Βασίλειος, *όπ. π.*(υποσημ. 3), σελ.33-37

⁶Ράικος Γ. Δημήτριος, *Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας του πολίτη απέναντι στη Δημόσια Διοίκηση*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2005, σελ. 8-10

⁷Δαγτόγλου Π.Δ., *Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο*, 6^η έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2014, σελ. 218-219

1.2 Ιστορική εξέλιξη του θεσμού των Διοικητικών Δικαστηρίων

1.2.1. Το συνταγματικό πλαίσιο αναφορικά με τη σύσταση της Διοικητικής Δικαιοσύνης πριν το Σύνταγμα του 1952

Ξεκινώντας με μια σύντομη ιστορική αναδρομή βλέπουμε ότι κατά τη διάρκεια της Επανάστασης έχουμε μια προσπάθεια εφαρμογής του πρώτου Οργανισμού των δικαστηρίων (νόμος ιγ' /02-05-1822) με τον οποίον αναγνωρίστηκαν, κάποιες διαφορές, οι οποίες, στην Προκαποδιστριακή περίοδο, πήραν το όνομα «υποθέσεις» ή «πράγματα της Διοικήσεως»⁸. Αναφέρονταν σε διαφορές για τα «εθνικά δικαιώματα» δηλ. τα δικαιώματα του κράτους στα εθνικά κτήματα (κτήματα που ύστερα από την επανάσταση του 1821 πέρασαν στην κυριότητα της Ελλάδας) και στα εισοδήματα από «εθνικές προσόδους»⁹. Τον Οκτώβριο του 1825 ο νόμος ιγ'/21-10-1825 «περί οργανισμού των Δικαστηρίων»¹⁰ αποτελεί ουσιαστικά την πρώτη κάπως συγκροτημένη προσπάθεια να αποδοθεί η έννοια αυτού που θα λέγαμε διοικητική διαφορά και φανερώνει ότι οι ασκούντες τη δημόσια εξουσία συνειδητοποιούν ότι ορισμένες διαφορές για λόγους που ανάγονται στην ιστορική συγκυρία, έχουν μεγάλη σπουδαιότητα και ιδιάζοντα χαρακτήρα και πρέπει να αντιμετωπιστούν με ιδιαίτερο τρόπο.¹¹ Τα κοινά «κριτήρια»¹² είναι αρμόδια για την επίλυση των εν λόγω διαφορών.

Το φθινόπωρο του 1829, κατά την Καποδιστριακή πλέον περίοδο, ξεκινά μια πιο συστηματική οργάνωση της διοικητικής δικαιοσύνης. Ο Κερκυραίος Υπουργός Δικαιοσύνης Ιωάννης Γενατάς θα προτείνει στον Κυβερνήτη την δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος διοικητικής δικαιοσύνης. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι δεν είναι εφικτή η δημιουργία ενός σύγχρονου κράτους, χωρίς ισχυρή εκτελεστική

---

⁸Συμεωνίδης Ιωάννης, «Η ιστορική εξέλιξη του θεσμού των διοικητικών δικαστηρίων στην Ελλάδα», διαθέσιμο στην ιστοσελίδα της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας στο <http://www.adjustice.gr/webcenter/portal/epitropeia/dikastiriatakika/historical> (προσπέλαση 4/11/23)

⁹Βλ. τη μελέτη του Κωνσταντινόπουλου Χρ., «Οι διοικητικές διαφορές κατά την περίοδο 1821-1832 και τα πρώτα βήματα της διοικητικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα», (διδακτορική διατριβή), 1988, σ. 57επ., 71, 82επ., 91επ.

¹⁰Είχε τον ίδιο αριθμό με τον προηγούμενο οργανισμό δικαστηρίων της 2ας Μαΐου 1822 και προβλέπει μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα άρθρα: «...ια) Τα δικαστήρια χρεωστούν όταν παρουσιασθή υπόθεσις είτε εναντίον της Διοικήσεως, ή εναντίον των εθνικών δικαιωμάτων, καθώς συνόρων, εθνικών κτημάτων, υδάτων υποστατικών, τελωνείων, δασμών κλπ.να ειδοποιήσουν δια του επάρχου το Υπουργείον του Δικαίου, δια να λάβη τα ανήκοντα μέτρα προς υπεράσπισιν αυτών. Ιβ)Τα δικαιώματα του Εθνους θέλουν εξετάζεσθαι από τους κριτάς κατάν τον οποίον εξετάζονται τρόπον και τα των πολιτών και θέλουν υπερασπίζεσθαι ή δι'επιτρόπων ή δια συνηγόρων, διοριζόμενων δια του Υπουργείου του Δικαίου»

¹¹Ανδρουλάκης Βασίλειος, «Η επίλυση των διοικητικών διαφορών από την ίδρυση του ελληνικού κράτους έως το Σύνταγμα του 1911» στο Λεύκωμα *Διοικητικά Δικαστήρια, 1962-2022 - 60 Χρόνια Λειτουργίας*, Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, Αθήνα 2022, σελ. 53-65

¹²Ο όρος «Κριτήριο» χρησιμοποιείται συχνότατα εκείνη την περίοδο αντί του όρου «Δικαστήριο»

εξουσία και αυστηρή εφαρμογή των κανόνων δικαίου. Κάποιες διαφορές δεν είναι δυνατό να αποτελούν αρμοδιότητα των πολιτικών δικαστηρίων, καθώς η ιδιαιτερότητα της φύσης τους απαιτεί να ενταχθούν σε ένα άλλο κλάδο, που είναι το «αμφισβητούμενο διοικητικών»¹³, όπως μεταφράστηκε ο γαλλικός όρος «contentieux administratif».¹⁴

Το 1833, μετά την εγκατάσταση της Αντιβασιλείας προβλέφθηκε η λειτουργία των διοικητικών δικαστηρίων και οι διοικητικές διαφορές εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των «πρωτόκλητων δικαστηρίων», τα οποία συγκροτούνται από δύο αιρετούς κριτές και τον ειρηνοδίκη. Τα «δευτερόκλητα δικαστήρια» εξετάζουν τις εφέσεις κατά των αποφάσεων των πρωτόκλητων δικαστηρίων. Στο Συμβούλιο της Επικρατείας δικάζονται αναιρέσεις κατά των δευτερόκλητων διοικητικών δικαστηρίων. Με το Σύνταγμα του 1844 (άρθρ. 101 και 102) παύουν να λειτουργούν τα υφιστάμενα διοικητικά δικαστήρια καθώς και το ΣτΕ (το Ελεγκτικό Συνέδριο δεν καταργήθηκε) και οι υποθέσεις τους μεταφέρονται πλέον στα πολιτικά δικαστήρια. Η «ενιαία δικαιοδοσία» είναι το νέο σύστημα που δημιουργείται. Στη γενική δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων εμπίπτουν και οι υποθέσεις του «αμφισβητούμενου διοικητικού», οι οποίες εκδικάζονται ως "κατεπείγουσα", εκτός από εξαιρέσεις που μπορούν να εξεταστούν από δικαστήριο «ειδικής δικαιοδοσίας» σύμφωνα με νομική επιταγή. Όμως στην πράξη, οι πιο πολλές διοικητικές διαφορές επιλύοντο από «διοικητικές αρχές» που λειτουργούσαν παράλληλα με τα διοικητικά δικαστήρια, που καταργήθηκαν.¹⁵

Η ίδρυση Ειδικών Διοικητικών Δικαστηρίων προβλέφθηκε με το Σύνταγμα του 1864, όμως δεν υπήρξαν τα εχέγγυα ώστε να αποδοθεί η Δικαιοσύνη με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Αυτό έγινε αργότερα με το Σύνταγμα του 1911, που έθεσε τις βάσεις για την οργάνωση της σύγχρονης Διοικητικής Δικαιοσύνης. Το άρθρο 101 διατηρεί

---

¹³Όπως επεξηγεί ο Ι. Γενατάς, «η έκφραση αμφισβητούμενη υπόθεση σημαίνει όλες εκείνες οι οποίες διαλαμβάνουν ιδιωτικά δίκαια, όχι δηλ. απλά συμφέροντα ανθιστάμενα τω δημοσίου συμφέροντι, αλλά δίκαια πραγματικά επί του νόμου τεθεμελιωμένα, όταν τα ιδιωτικά ταύτα δίκαια ευρίσκονται εις αντίθεσιν με άλλα δημόσια ή όταν από τας δημοσίας αρχάς προσεβλάφθησαν». Το κείμενο του υπομνήματος βλ. σε Δημακόπουλος Γ., «Η διοικητική δικαιοσύνη εν Ελλάδι προ της απολύτου μοναρχίας», ΔΙΕΕ, τ.ΚΒ, 1979, σελ.110

¹⁴Ο όρος «διαφοραί αμφισβητούμενου διοικητικού» είναι αδόκιμη μετάφραση του γαλλικού όρου «contentieux administrative», ο οποίος εκείνη την εποχή σήμαινε τις διαφορές που είχαν σχέση με τη δράση της Δημόσιας Διοίκησης. Μετά τη δημιουργία της διοικητικής δικαιοσύνης σημαίνει το σύνολο των διαφορών που υπάγονται στα διοικητικά δικαστήρια, δηλαδή διοικητικές διαφορές με την στενή έννοια του όρου. Με την ευρεία έννοια σημαίνει διοικητική δικαιοσύνη. Βλ. Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας, Κονδύλης Θ. Βασίλειος, όπ. π.3, σελ.16

¹⁵Kyriacopoulos Elie, *De la séparation des juridictions administratives et des juridictions judiciaires en rèce*, RHDI 8, 1955, σ. 76

μεν την δικαιοδοσία των τακτικών δικαστηρίων στις υποθέσεις του αμφισβητούμενου διοικητικού, προβλέπει όμως ότι ειδικοί νόμοι μπορεί να συστήσουν Διοικητικά Δικαστήρια, στα οποία θα τηρούνται οι διατάξεις του Συντάγματος περί δημοσιότητας των συνεδριάσεων, ειδικής αιτιολογία των αποφάσεων και απαγγελία τους σε δημόσια συνεδρίαση.¹⁶ Έτσι τα Διοικητικά Δικαστήρια παρέχουν πλέον μείζονες εγγυήσεις από ότι στο παρελθόν, ενώ το Σύνταγμα δεν αναφέρεται όπως εκείνα του 1844 και του 1864 σε ίδρυση δια νόμου «διοικητικών δικαιοδοσιών», δηλαδή διοικητικών αρχών που αποφαίνονται αντί δικαστηρίων, με δύναμη δεδικασμένου. Σύμφωνα με αυτή τη διάταξη και την αντίστοιχη του Συντάγματος του 1927 (βλ. παράρτημα Ι), ιδρύθηκαν πολλά Διοικητικά Δικαστήρια που αποφαίνονταν σε διάφορες κατηγορίες υποθέσεων.

Με το Σύνταγμα του 1927 επανιδρύθηκε το ΣτΕ για τρίτη φορά (βλ. Κεφ. 1.3), ενώπιον του οποίου προσβάλλονται, εν πρώτοις, κατ'ανάιρεση οι αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων.¹⁷ Η θετική αυτή στροφή προς την ίδρυση διοικητικών δικαστηρίων είχε χαρακτήρα περισσότερο διακηρυκτικό, και όχι τόσο εφαρμόσιμο, καθώς η επιλογή της πρόβλεψης ίδρυσης διοικητικών δικαστηρίων «κατά περίπτωση» προκρίθηκε έναντι της σύστασης ολοκληρωμένου συστήματος διοικητικής δικαιοσύνης, ελλείψει πόρων, αλλά και σχεδίου.¹⁸ Η επιλογή αυτή ανήχθη σε κανόνα συνταγματικής περιωπής, με τις υποθέσεις του αμφισβητούμενου διοικητικού να διατηρούνται ως τμήμα της αρμοδιότητας των κοινών δικαστηρίων. Κατά συνέπεια, παρά την περιστασιακή σύσταση «ειδικών διοικητικών δικαστηρίων», η δημιουργία ολοκληρωμένου συστήματος διοικητικής δικαιοσύνης αναβαλλόταν επ'αόριστον. Το καθεστώς αυτό παρέμεινε αμετάβλητο, μέχρι τη θέσπιση του Συντάγματος του 1952.

---

¹⁶Ανδρουλάκης Βασίλειος, *όπ. π.* (υποσημ. 11), σελ. 64

¹⁷Τσουτσος Α., «Η ανίδρυσις του Συμβουλίου της Επικρατείας εν έτει 1911», *Επιθεώρησις τοπικής αυτοδιοικήσεως* 1975 σε τόμο μελετών *Διοίησις και Δίκαιον*, εκδ. Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 330 επ

¹⁸Αγγέλλου Ιωάννης, «Τα φορολογικά δικαστήρια υπό το Σύνταγμα του 1952. Επιτυχώς πρόδρομα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων» στο *Λεύκωμα Διοικητικά Δικαστήρια, 1962-2022 - 60 Χρόνια Λειτουργίας*, Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, Αθήνα 2022, σελ. 96

1.2.2. Η λειτουργία των Διοικητικών Δικαστηρίων από το 1962 έως σήμερα – Το θεσμικό καθεστώς του Συντάγματος του 1975

Η ίδρυση των Διοικητικών Δικαστηρίων με το **ν.δ. 3845/1958**, κατ'εφαρμογή του άρθρου 82 του Συντάγματος του 1952 (βλ. παράρτημα ΙΙ), και η λειτουργία τους την **1 η Μαρτίου 1962** αποτέλεσαν κομβικό σημείο για την πορεία της διοικητικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα. Όπως είδαμε, μέχρι τότε οι διοικητικές διαφορές ουσίας επιλύονταν είτε από τα πολιτικά δικαστήρια, με βάση το σύστημα της ενιαίας δικαιοδοσίας, είτε από δικαστικοφανείς σχηματισμούς και διοικητικές επιτροπές, ενώ, έκτοτε οι φορολογικές διαφορές αρχικά και σταδιακά το σύνολο των ουσιαστικών διοικητικών διαφορών εκδικάζονται από τα διοικητικά δικαστήρια, τα οποία στελεχώνουν δικαστές απολαύοντες προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Μάλιστα, μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος του 1952, σύμφωνα με διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 95 του Συντάγματος του 1975 προβλέφθηκε η δυνατότητα υπαγωγής στην αρμοδιότητα των διοικητικών δικαστηρίων και διοικητικών διαφορών ακυρώσεως, οι οποίες μέχρι τότε υπήγοντο στην αρμοδιότητα του ΣτΕ. Κατ' αυτό τον τρόπο, τέθηκαν με το **ν.δ. 3845/1958**, οι βάσεις οργάνωσης και λειτουργίας των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και υπήχθησαν αρχικώς σε αυτά οι φορολογικές διαφορές. Ο νόμος 505/1976, αρθ. 7 μετονόμασε τα φορολογικά δικαστήρια του **ν. δ. 3845/1958** σε Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια. Στη συνέχεια με τον **ν. 702/1977**, υπήχθησαν στην αρμοδιότητά τους όλες οι δημοσίου δικαίου ουσιαστικές, κοινωνικοασφαλιστικές διαφορές, καθώς, επίσης ορισμένες κατηγορίες ακυρωτικών διοικητικών διαφορών, ενώ με το **ν. 1406/1983** υπήχθησαν σε αυτά όλες οι υπόλοιπες δημοσίου δικαίου διαφορές ουσίας. Το δικαιοδοτικό αυτό καθεστώς συμπληρώθηκε καθοριστικά με τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (**ν. 2717/1999**).

«Έτσι, φτάνουμε στο σημερινό σύστημα απονομής διοικητικής δικαιοσύνης, που εξασφαλίζει την επιβαλλόμενη από τα άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος¹⁹, 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου²⁰ και 47 του Χάρτη

¹⁹Το αρ. 20 παρ.1 του Συντ. αναφέρει ότι «καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σε αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα και τα συμφέροντά του»

²⁰Το αρ. 6 της ΕΣΔΑ τονίζει το δικαίωμα «η υπόθεσή του να δικαστεί δίκαια, δημόσια και εντός λογικής προθεσμίας από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που λειτουργεί νόμιμα...»

Θεμελιωδών Δικαιωμάτων²¹ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτελεσματική δικαστική προστασία.»²²

Το Ελεγκτικό Συνέδριο συμπεριλαμβάνεται στα Διοικητικά Δικαστήρια και είναι αρμόδιο για τον έλεγχο των δημοσίων δαπανών (π.χ. συντάξεις) και την αστική ευθύνη των δημοσίων υπολόγων (όσων δηλαδή διαχειρίζονται περιούσια, που δεν τους ανήκει και χρήματα και θα πρέπει να «λογοδοτήσουν» για αυτήν τη διαχείριση). Το Ελεγκτικό Συνέδριο ιδρύθηκε το 1829 (επί Καποδίστρια) ως «Λογιστικόν και Ελεγκτικόν Συμβούλιον» και αργότερα με το β.δ. της 27.9/9.10/1833 λειτούργησε ως «διφυές» όργανο, το οποίο έχει διοικητικές και ειδικές δικαιοδοτικές αρμοδιότητες, που κατοχυρώνονται βάσει συνταγματικών διατάξεων. Το Ελεγκτικό Συνέδριο εξακολουθεί να έχει μια σημαντική, ιδιαίτερη και αυτοτελή θέση στο δικαιοδοτικό σύστημα της Ελλάδος διατηρώντας τα αρχικά χαρακτηριστικά που του δόθηκαν, χωρίς αξιοσημείωτες αλλαγές.²³

Με το ισχύον Σύνταγμα του 1975 (λαμβάνομένων υπόψη φυσικά τις αναθεωρήσεις του κατά τα έτη 1986, 2001, 2008 και 2019) οργανώνεται ένα ολοκληρωμένο σύστημα, κατό το οποίο η διοικητική δικαιοσύνη εντάσσεται στην δικαστική εξουσία και διατηρεί τη διακριτή θέση την οποία είχαν τα διοικητικά δικαστήρια σύμφωνα με τις επιταγές και των προηγούμενων Συνταγμάτων. Για πρώτη φορά χρησιμοποιείται ο όρος «*διαφορά ουσίας*», σε αντικατάσταση του όρου «*διαφορές αμφισβητούμενου διοικητικού*» που βλέπαμε στα συνταγματικά κείμενα μέχρι τότε.

Συνοψίζοντας, τα άρθρα 93, 94 και 95 του Συντάγματος (βλ. παράρτημα ΙΙΙ) θέτουν τις θεσμικές εγγυήσεις οργάνωσης και λειτουργίας των ΤΔΔ στην Ελλάδα. Όπως είδαμε οι νόμοι 505/1976, 702/1977 και 1406/1983 αποτελούν σταθμούς προς την ολοκλήρωση της Διοικητικής Δικαιοσύνης και φυσικά πρέπει να γίνει ιδιαίτερη μνεία στο ν. 2717/1999 (όπως ισχύει), έτσι ώστε να τεθεί ένα τέλος σε προϋπάρχουσες αντιθετικές διατάξεις και πολυνομία.

---

²¹Το αρ. 47 του ΧΘΔΕΕ αναφέρεται στο «δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου» για κάθε φυσικό πρόσωπο που έχουν παραβιαστεί τα δικαιώματα και οι ελευθερίες του. Τονίζει το δικαίωμα του να εκπροσωπείται από δικηγόρο και να έχει δικαστική αρωγή σε περίπτωση που αντιμετωπίζει οικονομική δυσπραγία.

²²Κωστάκης Δημήτριος, «Πρόλογος» στο Λεύκωμα *Διοικητικά Δικαστήρια, 1962-2022 - 60 Χρόνια Λειτουργίας*, Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων», Αθήνα 2022, σελ. 9-11

²³Παυλόπουλος Προκόπιος, «Η Συμβολή του θεσμού της Διοικητικής Δικαιοσύνης στην Εύρυθμη λειτουργία του κράτους», στο Λεύκωμα *Διοικητικά Δικαστήρια 1962-2022 - 60 Χρόνια Λειτουργίας*, Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων», Αθήνα 2022, σελ. 125

Στο Σύνταγμα (άρθρο 87, παρ. 1 και 2) κατοχυρώνεται η δικαστική ανεξαρτησία, οι δικαστές απολαμβάνουν προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία και μπορούν να εκτελούν τα καθήκοντά τους με πλήρη ελευθερία, κατά τη κρίση τους σύμφωνα βέβαια με τους νόμους και το Σύνταγμα, υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν νομοθετικές πράξεις, οι οποίες αντιτίθενται στο Σύνταγμα. Ορίζεται η ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης σε σχέση με νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία. Οι δικαστές δεν είναι υπόλογοι στη Δημόσια Διοίκηση, επιθεωρούνται από ανώτατους δικαστές και όχι το Υπουργείο ή άλλο όργανο της Διοίκησης. Αντίθετα, τα όργανα της Διοίκησης πρέπει να συμμορφώνονται και να σέβονται τις αποφάσεις των δικαστηρίων. Κατά τον τρόπο αυτό η Δικαιοσύνη εγγυάται την ελευθερία και αποτελεί την βάση για τη διάκριση των εξουσιών.²⁴

Η αρχή της δημοσιότητας των συνεδριάσεων, η αρχή της αιτιολογίας των δικαστικών αποφάσεων, η δημοσίευση των αποφάσεων, η εξασφάλιση στους διαδίκους της δυνατότητας να εκφράσουν ελεύθερα τις απόψεις τους είναι συνταγματικά κατοχυρωμένες αρχές που προωθούν το κράτος δικαίου. Επιπρόσθετα, όπως αναφέρεται στο άρθρο 20 του Συντ. ο κάθε πολίτης έχει δικαίωμα να απολαμβάνει δικαστική προστασία, να μπορεί να αναπτύξει και να στηρίξει τις θέσεις του και να μην στερείται τον δικαστή, που προβλέπει ο νόμος σύμφωνα με το άρθρο 8 του Συντ. Τα Διοικητικά δικαστήρια δεσμεύονται από τις αναφερόμενες αρχές και εγγυώνται την αντικειμενικότητα κατά την απονομή της δικαιοσύνης.

Συμπερασματικά, παρατηρούμε ότι παρόλες τις δυσκολίες, από τα πρώτα βήματα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους έγινε αντιληπτό ότι οι διοικητικές διαφορές πρέπει να αντιμετωπιστούν με ιδιαίτερο, ξεχωριστό τρόπο μέχρι να οδηγηθούμε στο σύγχρονο κράτος, όπου η Διοικητική Δικαιοσύνη παίζει όλο και πιο σημαντικό ρόλο τόσο για τη διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος όσο και για την προστασία των πολιτών.

---

²⁴Μπακόπουλος Α., «Η ανεξαρτησία της δικαστικής λειτουργίας», *Ελληνική Δικαιοσύνη* 27, 1986, σελ. 11

1.3. Το Συμβούλιο της Επικρατείας

1.3.1. Σύντομη Ιστορική Αναδρομή

Η σύσταση του Συμβουλίου της Επικρατείας έλαβε χώρα το 1835, στα πρότυπα του γαλλικού θεσμού Conseil d'Etat. Ο θεσμός του ΣτΕ πρωτοεμφανίστηκε στην ιστορία της Ελλάδας με την διάταξη «Προς συζήτησιν των σπουδαιοτέρων του Κράτους υποθέσεων και λύσιν διοικητικών αμφισβητήσεων θέλει συστηθή Συμβούλιον της Επικρατείας» στο βασιλικό διάταγμα 3/15-4-1833. «Περί της διαιρέσεως του Βασιλείου και της διοικήσεώς του», άρθρο 15, (φ. 12).²⁵ Όμως η λειτουργία του δεν ξεκίνησε αμέσως. Μετά από δύο έτη εκδόθηκε το "Οργανικόν Διάταγμα περί συστάσεως Συμβουλίου της Επικρατείας" (φ.8) και λίγο αργότερα δημοσιεύτηκε ο Εσωτερικός κανονισμός του²⁶.

Οι αρμοδιότητές του ήταν συμβουλευτικές «Το συμβούλιον της Επικρατείας είναι η ανωτάτη συμβουλευτική Αρχή, εντός της οποίας και μεθ' ης ο Βασιλεύς συζητεί τας σπουδαιοτέρας ... υποθέσεις του Κράτους» (παρ.1), και αποφασιστικές «Το αυτό είναι συγχρόνως η ανωτάτη αποφασίζουσα Αρχή ως προς τ' αντικείμενα τα ενδιαλαμβανόμενα ιδίως εις τους παρ. 47-52», (παρ. 2). Ο διφυής χαρακτήρας του ήταν εμφανής: Συμβουλευτικό όργανο και Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (με την σημερινή ορολογία).²⁷ Το 1844 σταμάτησε η λειτουργία του, καθώς πίστευαν ότι ήταν ένας θεσμός κοντά στον βασιλιά. Οι γνωμοδοτική αρμοδιότητα καταργήθηκε και τα Εφετεία και ο Άρειος Πάγος ανέλαβαν τη δικαστική αρμοδιότητα.

Το 1864, όμως επαναλειτούργησε, υποστηρίχτηκε από μια μικρή πλειοψηφία (136 βουλευτές), ενώ 124 βουλευτές τάχτηκαν ενάντια στην επανίδρυσή του και 10 απείχαν. Τα καθήκοντα του Συμβουλίου (άρθρ. 83 και 84), περιορίζονταν στην «Παρασκευή και βάσανο των νομοσχεδίων», δηλαδή είχε αποκλειστικά γνωμοδοτικές αρμοδιότητες.²⁸ Επιπρόσθετα, κατά την διαδικασία καταρτίσεως των νόμων, η

²⁵Όπως παρατηρεί ο Μ. Στασινόπουλος, στο άρθρο του «Συμβολή εις την ιστορίαν του πρώτου Συμβουλίου της Επικρατείας της μοναρχικής περιόδου», στο *ΕΛΔ*, 1957, σελ. 14 επ., ο τίτλος Συμβούλιο της Επικρατείας αποτελεί μετάφραση του γερμανικού όρου «Staatsrath» που σημαίνει «Συμβούλιο της Κράτους» ή «Κρατικό Συμβούλιο»

²⁶Ανδρουλάκης Βασίλειος, *όπ. π.* (υποσημ. 11), σελ. 59

²⁷<http://www.adjustice.gr/webcenter/portal/ste/pageste/istoria/poreia?> (προσπέλαση 3/10/2023)

²⁸Τσούτσος Μ., «Ο θεσμός του Συμβουλίου της Επικρατείας εις το Σύνταγμα του 1864», *Παρνασσός* 1967, και στον τόμο μελετών *Διοίκησης και Δίκαιον*, εκδ. Αφοί Π.Σάκκουλα, 1979, σελ. 321

συμβολή του Συμβουλίου της Επικρατείας ήταν ουσιώδης, γιατί εάν αν παραλειπόταν ο νόμος δεν είχε ισχύ.²⁹

Με μικρή πλειοψηφία η διάταξη έγινε δεκτή. Ωστόσο, οι βουλευτές που δεν επιθυμούσαν την επανίδρυσή του, επειδή τους θύμιζε την περίοδο της απόλυτης μοναρχίας, πέτυχαν την ψήφιση του άρθρου 108 του Συντάγματος και έτσι με νόμο της 25ης Νοεμβρίου του 1865 «*περί καταργήσεως του ΣτΕ και ακυρώσεως των άρθρων 83-86 του Συντάγματος*», μετά από εννεάμηνη λειτουργία το Συμβούλιο της Επικρατείας καταργήθηκε. Στο Σύνταγμα του 1911 επιχειρήθηκε να συσταθεί ξανά με τα άρθρα 82-86, αλλά οι Βαλκανικοί και ο Πρώτος Παγκοσμίος Πόλεμος δεν το επέτρεψαν.

Το Σύνταγμα του 1927 (άρθρα 102 - 105) έδωσαν στο Συμβούλιο της Επικρατείας την σημερινή μορφή του. Ο νόμος **3713/1928** (Α'273) «*Περί Συμβουλίου της Επικρατείας*» οδήγησε στην επανίδρυσή του ως Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο επί ακυρωτικών, κυρίως, διαφορών. Πρώτος πρόεδρος ήταν ο Κωνσταντίνος Ρακτιβάν. Η συμβολή του στη βιωσιμότητα του νέου θεσμού ήταν τόσο σημαντική όσο του Ελευθέριου Βενιζέλου. Ο ανωτέρω νόμος στηρίχτηκε στον ν. 290/1914 και αφού έγιναν φυσικά οι απαραίτητες τροποποιήσεις σύμφωνα με τις νεώτερες συνθήκες, ο δικαστικός χαρακτήρας του Σ.τ.Ε ήταν προεξέχων και αδιαμφισβήτητος. Η πρώτη δημόσια συνεδρίαση του Συμβουλίου της Επικρατείας πραγματοποιήθηκε στις 17 Μαΐου 1929, στην πρώτη έδρα του, το «*Ιλίου Μέλαθρον*».³⁰ Ενδεικτικό της σημασίας που δόθηκε στο θεσμό του ΣτΕ είναι το γεγονός ότι το Υπουργικό Συμβούλιο επέλεξε τους πρώτους Σύμβουλους της Επικρατείας, με τρόπο που έδωσε υπερκομματικό κύρος.

Από τότε μέχρι και σήμερα το ΣτΕ συνέχισε να λειτουργεί συνεχώς, με αρκετές διαφοροποιήσεις σχετικά με θέματα της δικαιοδοσίας του, (εκτός από την αρμοδιότητα επεξεργασίας κανονιστικών διαταγμάτων) είτε ως δικαστήριο ακυρωτικό, είτε

---

²⁹Κόρσος Δ., «Εισηγήσεις Δικονομικού Δικαίου», τ.Β', τεύχος Α', Αθήνα 1984, σελ.17

³⁰Το Συμβούλιο της Επικρατείας στεγάστηκε διαδοχικά στο «Ιλίου Μέλαθρον», από το 1929 έως το 1934, στο β' όροφο της Βουλής (Παλαιά Ανάκτορα), από το 1934 έως το 1992 και στο Αρσάκειο Μέγαρο από το 1992 μέχρι σήμερα. βλ. αναλυτικά Κ. Κουσουλής: «Χρονικό στεγάσεως του Συμβουλίου της Επικρατείας» στην έκδοση της Ενώσεως Δικαστικών Λειτουργών του Συμβουλίου της Επικρατείας *Η Αναθεώρηση του Συντάγματος και το Συμβούλιο της Επικρατείας*, Α.Ν. Σάκκουλας, 2001, σελ. 175

δικαστήριο ουσίας σε πρώτο και δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας και ως ανααιρετικό δικαστήριο επίσης.³¹

Η λειτουργία και οι αρμοδιότητές του προσδιορίζονται από **το άρθρο 95 του Συντ.** και το **προεδρικό διάταγμα 18/1989**, (βλ. παράρτημα IV) το τελευταίο κωδικοποιεί το νομοθετικό διάταγμα 170/1973, όπως τροποποιήθηκε με τους νόμους 702/1977 και 1470/1984.

1.3.2. Οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου της Επικρατείας

Το Συμβούλιο της Επικρατείας είναι το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο της χώρας. Έχει αναλάβει εξαιρετικό σημαντικό ρόλο αναφορικά με τον δικαστικό έλεγχο της διοικητικής δράσης και τον έλεγχο νομιμότητας των διοικητικών πράξεων.

Οι αρμοδιότητες του ΣτΕ, σύμφωνα με το άρθρο 95 του Συντάγματος διακρίνονται σε δικαστικές και διοικητικές. Λειτουργεί είτε ως το ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (άρθρο 95 Σ, παρ. 1, περ. α-γ), καθώς στην αρμοδιότητα του ανήκει η εκδίκαση:

1. Αιτήσεων ακύρωσης των εκτελεστών πράξεων της Διοίκησης για υπέρβαση ή παράβαση νόμου.
2. Αιτήσεων αναίρεσεως τελεσίδικων αποφάσεων των διοικητικών δικαστηρίων και
3. Διοικητικών διαφορών ουσίας, που υποβάλλονται σε αυτό.

Η διοικητική αρμοδιότητα (άρθρο 95, παρ.1, περ.δ) του Συμβουλίου της Επικρατείας υλοποιείται με την επεξεργασία κανονιστικών διαταγμάτων, που περιέχουν απρόσωπους κανόνες δικαίου.

Η **ακυρωτική αρμοδιότητα** του, που είναι και το κύριο αντικείμενο μελέτης της παρούσας εργασίας, θα εξεταστεί εκτεναμένα στα επόμενα κεφάλαια.

Η **ανααιρετική αρμοδιότητα** ασκείται για συγκεκριμένους λόγους, όπως αναφέρονται στο π.δ. 18/1989, άρθρο 56 και αφορούν σε υπέρβαση καθηκόντων του δικαστηρίου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη, παράβαση ουσιώδους τύπου κατά τη διαδικασία, μη νόμιμη συγκρότηση του δικαστηρίου, να μην έχει εφαρμοστεί σωστά ο νόμος ή κάποιες τελεσίδικες αποφάσεις να έρχονται σε αντίφαση μεταξύ τους. Η

---

³¹Παυλόπουλος Προκόπιος, *όπ. π.*(υποσημ. 23), σελ. 125

αναίρεση δεν σχετίζεται με την ουσία της υπόθεσης, αλλά προβλέπεται να διορθώσει νομικά σφάλματα, που έχουν προκύψει επί τελεσίδικων αποφάσεων άλλων δικαστηρίων. Δεν αποτελεί έλεγχο τρίτου βαθμού. Σε αναίρεση υπόκεινται μόνο οι δικαστικές αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων επί διαφορών ουσίας. Οι αποφάσεις πρέπει να είναι οριστικές και τελεσίδικες.

Η ουσιαστική αρμοδιότητα αφορά στην εκδίκαση υποθέσεων ουσίας που εμπíπτουν, σύμφωνα με το νόμο στην δικαιοδοσία του.

Αναφορικά με την επεξεργασία των κανονιστικών διαταγμάτων, το π.δ. 18/98, στο άρθρο 15 ορίζει ότι αρμόδιο είναι το Ε΄ Τμήμα, το οποίο μπορεί να παραπέμψει την επεξεργασία του σχεδίου διατάγματος στην Ολομέλεια, όταν κρίνει ότι εγείρονται σπουδαία νομικά ζητήματα. Δικαίωμα παραπομπής έχει και ο Πρόεδρος του ΣτΕ αυτεπαγγέλτα ή μετά από αίτηση του αρμόδιου υπουργού. Η γνώμη του ΣτΕ έχει μεν συμβουλευτικό χαρακτήρα, όμως στην πραγματικότητα έχει ουσιαστική σημασία, καθώς όλα τα κανονιστικά διατάγματα αποστέλλονται για επεξεργασία στο ΣτΕ και γίνεται προληπτικός έλεγχος νομιμότητας, που περιλαμβάνει και τον έλεγχο συνταγματικότητας της εξουσιοδοτικής διάταξης. Αυτός ο έλεγχος αποτελεί ουσιώδη τύπο της διαδικασίας έκδοσης ενός διατάγματος και εάν παραληφθεί, δεν είναι δυνατή η αναδρομική νομοθετική κύρωση του διατάγματος.³² Η αρνητική γνωμοδότηση δεν υποχρεώνει τη Διοίκηση να συμμορφωθεί με τις παρατηρήσεις, όμως είναι πάγια τακτική του Προέδρου της Δημοκρατίας να μην υπογράφει διατάγματα, όταν έχει διατυπώσει επιφυλάξεις το ΣτΕ. Η αξία και σημασία της διοικητικής αρμοδιότητας του, αποδεικνύεται και από το γεγονός στους πρώτους έξι μήνες λειτουργίας του (17/5/29 έως 31/12/29) επεξεργάστηκε 607 σχέδια διαταγμάτων. Ο συνταγματικός νομοθέτης διατήρησε αυτήν την αρμοδιότητα και στο Σύνταγμα του 1952 και φυσικά στο ισχύον Σύνταγμα.³³

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στο Γραφείο Νομολογίας και Έρευνας του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο αναλαμβάνει τη συλλογή και ταξινόμηση πρόσφατων αποφάσεων του δικαστηρίου. Από την ίδρυση του ΣτΕ ήταν έκδηλη η προσπάθεια των μελών του για εμπλουτισμό της νομολογιακής τους βάσης και προχωρούσαν στην σύνταξη θεματικών και αριθμητικών ευρητηρίων με τις αποφάσεις

³²Γιαννακού Φραντζέσκα Α., «Το Συμβούλιο της Επικρατείας και ο θεσμικός του ρόλος», στο *Λεύκωμα Διοικητικά Δικαστήρια, 1962-2022 - 60 Χρόνια Λειτουργίας*, Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων», Αθήνα 2022, σελ. 351-359.

³³http://www.adjustice.gr/webcenter/portal/ste/pageste/organosi/organosid?_aftrLoop=1 (προσπέλαση 11/10/2023)

τους. Η νομολογιακή δραστηριότητα του είναι μεγίστης αξίας και σπουδαιότητας και παίζει βασικό ρόλο στη διαμόρφωση του δημόσιου δικαίου.

Ο ν. 3900/2010 «*Εξορθολογισμός διαδικασιών και επιτάχυνσης της διοικητικής δίκης και άλλες διατάξεις*» (ΦΕΚ Α' 213), στο άρθρο 1, που τροποποιήθηκε με τα άρθρα 40 και 113 του ν.4055/2012 και 15 παρ. 4 του ν.4446/2016 προβλέπεται ένα ειδικό ένδικο βοήθημα, που είναι ο θεσμός της «*δίκης πιλότου*», με το οποίο εισάγεται στο Συμβούλιο της Επικρατείας μια διοικητική διαφορά.³⁴ Αποσκοπεί στην επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης, την ασφάλεια δικαίου και την ενότητα της νομολογίας. Δίνεται η δυνατότητα στους διάδικους ή στον Γενικό Επίτροπο των Διοικητικών Δικαστηρίων για θέματα, που έχουν γενικότερο ενδιαφέρον και συνέπειες για ευρύτερο κύκλο ατόμων, να απευθύνονται απ' ευθείας στο ΣτΕ. Ο ν. 3900/2010 στο άρθρο 2 προβλέπει ότι διοικητικά δικαστήρια που επιλαμβάνονται υποθέσεων γενικότερου ενδιαφέροντος μπορούν να υποβάλλουν προδικαστικό ερώτημα στο ΣτΕ, κάτι που συνεπάγεται την αναστολή εκδίκασης αυτού του ζητήματος σε όλα τα διοικητικά δικαστήρια που τυχόν εκκρεμεί. Η απόφαση του ΣτΕ δεσμεύει όλα τα δικαστήρια, που επιλαμβάνονται τις σχετικές υποθέσεις. Οι ανωτέρω διατάξεις έχουν προβλεφθεί ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος να εκδοθούν αντιφατικές αποφάσεις, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται μεγάλες καθυστερήσεις στην δικαιοσύνη³⁵.

1.3.3. Οργάνωση και λειτουργία του Συμβουλίου της Επικρατείας

Το άρθρο 1 του π.δ. 18/98 προβλέπει ότι μέλη του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι ο Πρόεδρος, οι Αντιπρόεδροι και οι Σύμβουλοι της Επικρατείας. Οι πάρεδροι και οι εισηγητές ανήκουν επίσης στο δικαστικό προσωπικό. Σήμερα αποτελείται από τον Πρόεδρο, 10 Αντιπροέδρους, 50 Συμβούλους, (8 θέσεις συμβούλων καλύπτονται από δικαστικούς λειτουργούς των τακτικών δικαστηρίων), 55 Παρέδρους και 42 Εισηγητές (σε 50 οργανικές θέσεις εισηγητών). Αποφασιστική ψήφο έχουν ο Πρόεδρος, οι Αντιπρόεδροι και οι Σύμβουλοι, έργο εισήγησης ασκούν οι Πάρεδροι και έχουν συμβουλευτική ψήφο, (έχουν αποφασιστική ψήφο στις Επιτροπές Αναστολών και στους σχηματισμούς επεξεργασίας των κανονιστικών διαταγμάτων). Οι Σύμβουλοι

³⁴Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας, Κονδύλης Θ. Βασίλειος, *όπ. π.*(υποσημ. 3), σελ.94-97

³⁵Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας, επιμελ. Ιωάννης Συμεωνίδης, *Διοικητική Δικονομία*, εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2022, σελ. 158

και οι Πάρεδροι υποστηρίζονται από τους εισηγητές στην προετοιμασία των υποθέσεων. Επίσης, στο προσωπικό του Σ.τ.Ε. συμπεριλαμβάνεται η Γραμματεία και το λοιπό διοικητικό προσωπικό. Ο ν.4798/2021 (Α' 68) προβλέπει την απασχόληση στο Σ.τ.Ε. 30 δικαστικών υπαλλήλων, αποφοίτων νομικής σχολής, του νεοσύστατου κλάδου «Τεκμηρίωσης και Επικουρίας Δικαστικού Έργου», οι οποίοι επικουρούν τους δικαστές στο έργο τους καθώς και ασχολούνται επίσης με την ευρετηρίαση της νομολογίας του Ανώτατου Δικαστηρίου.

Από την αρχή της λειτουργίας του, έχουμε τρεις βαθμούς στην διάρθρωση των μελών του δηλ. Συμβούλους, Παρέδρους και Εισηγητές. *«Το σύστημα αυτό, με το οποίο επιτυγχάνεται», σύμφωνα με τον Ηαυγιού³⁶, «ο συγκερασμός του ενθουσιασμού των Εισηγητών, της ωριμότητας των Παρέδρων και της πείρας των Συμβούλων, επιτρέπει επίσης τη σταδιακή μύηση των λειτουργών του Δικαστηρίου στα κύρια καθήκοντά τους».* Το Συμβούλιο της Επικρατείας ιδρύθηκε στο πρότυπο του Γαλλικού «*Conseil d'Etat*», από όπου προέρχεται και η ανωτέρω διάρθρωση, με κάποιες διαφορές σχετικά με την αρμοδιότητα των Συμβούλων, τον αριθμό των μελών και τους ρόλους των Παρέδρων (δικαίωμα ψήφου) και των Εισηγητών.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας λειτουργεί σε Ολομέλεια και 6 τμήματα (Α, Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ), που αποτελούνται από 7 και 5 μέλη. Η πενταμελής σύνθεση, που αποτελεί τον κανόνα πρωτοξεκίνησε με το ν.δ. 170/1973 και το π.δ.18/1989, άρθρο 10. Η κατανομή των αρμοδιοτήτων στα τμήματα, ρυθμίζεται στην 8/2019 απόφαση Διοικητικής Ολομέλειας του ΣτΕ (ΦΕΚ Β' 2933) με στόχο να γίνεται ισόρροπη κατανομή των υποθέσεων.

Το **Α' Τμήμα του ΣτΕ** (κοινωνικό-ασφαλιστικός σχηματισμός) ασχολείται με διαφορές σχετικά με την κοινωνική νομοθεσία, κοινωνική προστασία και ασφάλεια, καθώς επίσης την καταχώρηση της ιδιότητας αναπηρίας και θυμάτων πολέμου (όχι όμως με μεταβολές υπηρεσιακής κατάστασης). Ασχολείται επίσης με θέματα που σχετίζονται με ευθύνη του Δημοσίου, των λοιπών Ν.Π.Δ.Δ. και των Ο.Τ.Α.

---

³⁶Αλεβιζάτος Ν.Κ., «Η ίδρυση του ΣτΕ το 1928: ένα ιστορικό παράδοξο» σε Χρ. Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα, τ. Β', Ο Μεσοπόλεμος 1922-1940*, Αθήνα, Βιβλιόραμα, 2003, σελ. 244

Το **Β΄ Τμήμα του ΣτΕ** (φορολογικός σχηματισμός) ασχολείται με διαφορές που προκύπτουν από ζητήματα φόρων, δασμών, εισφορών καθώς και με τη νομοθεσία για τα λογιστικά βιβλία.

Το **Γ΄ Τμήμα του ΣτΕ** ασχολείται με διαφορές σχετικές με την εφαρμογή του νόμου, που αφορά στην οργάνωση και λειτουργία των ΟΤΑ, των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης. Επίσης, ασχολείται με την υπηρεσιακή εξέλιξη και κατάσταση των δικαστικών, στρατιωτικών και διοικητικών λειτουργών και υπαλλήλων, του ερευνητικού και διδακτικού προσωπικού ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης, τους φοιτητές, μαθητές, δικηγόρους, συμβολαιογράφους, υποθηκοφύλακες. Εκδικάζει υπαλληλικές προσφυγές και αιτήσεις αναίρεσης σχετικά με θέματα εκλογικής διαδικασίας (δημοτικές και περιφερειακές εκλογές).

Το **Δ΄ Τμήμα του ΣτΕ** ασχολείται με διαφορές που δεν εκδικάζονται από άλλα τμήματα και έχουν σχέση με επιχειρήσεις, οικονομικές ενισχύσεις για αναπτυξιακό σκοπό, την ιθαγένεια προσφύγων και αλλοδαπών, τα αυτοκίνητα και τις συγκοινωνίες. Ασχολείται ακόμη με διαφορές που προκύπτουν κατά το προσυμβατικό στάδιο έργων και υπηρεσιών.

Η αρμοδιότητα του **Ε΄ Τμήματος του ΣτΕ** αφορά σε διαφορές που αφορούν στην προστασία του πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος, των μνημείων, αρχαιοτήτων, διατηρητέων κτηρίων, θέματα σχετικά με μεταλλεία, λατομεία, χωροταξία, ίδρυση και λειτουργία ξενοδοχείων και βιοτεχνικών, βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Ασχολείται με την έγκριση δαπανών προς διαχείριση και την επεξεργασία των κανονιστικών διαταγμάτων.

Στις αρμοδιότητες του **ΣΤ΄ Τμήματος** περιλαμβάνονται διαφορές σχετικές με δημόσιες συμβάσεις, αναγκαστικές απαλλοτριώσεις, θέματα στρατολογίας τη γενικότερη διοικητική εκτέλεση, τα σήματα, την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού, και τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τα μέτρα επιστροφής (rebate) ή αυτόματης επιστροφής (claw back) και τη διαδικασία πριν την σύναψη δημόσιων συμβάσεων προμηθειών.

Η γενική διεύθυνση των εργασιών του Δικαστηρίου ασκείται από τον Πρόεδρο, ο οποίος λειτουργεί ως εκπρόσωπός του στις σχέσεις του με άλλες αρχές και προΐσταται της Ολομέλειας. Επίσης, προεδρεύει στα τμήματα, όποτε παρίσταται ανάγκη.

Η **Ολομέλεια** απαρτίζεται από τον Πρόεδρο, τους 10 Αντιπροέδρους, τους Συμβούλους, δύο Παρέδρους και ένα γραμματέα. Ο αριθμός των μελών διατηρείται πάντα περιττός και για να υπάρχει απαρτία θα πρέπει να παρίστανται οι μισοί πλέον

ενός από τα μέλη που έχουν δικαίωμα ψήφου. Το άρθρο 14 του π.δ. 18/98 ορίζει ότι οι αρμοδιότητες της Ολομέλειας είναι ειδικές και έχουν ως εξής:

- Α) υποθέσεις, που λόγω σπουδαιότητας, παραπέμπονται από τον Πρόεδρο,
- Β) υποθέσεις, που λόγω σπουδαιότητας, παραπέμπονται από τα Τμήματα,
- Γ) διαφορές, που προκύπτουν λόγω αναρμοδιότητας του τμήματος και γίνεται παραπομπή στο αρμόδιο τμήμα.
- Δ) στην οικεία Ολομέλεια, εκτός από την περίπτωση που έχει ήδη αποφανθεί, παραπέμπονται υποθέσεις, που αφορούν διάταξη τυπικού νόμου, η οποία έχει θεωρηθεί ως αντισυνταγματική από το ΣτΕ, το Ελεγκτικό Συνέδριο ή τον Άρειο Πάγο (άρθρο 100 Συντ. παρ. 5). Η απόφαση της Ολομέλειας είναι οριστική. Κάθε δύο χρόνια, μετά από σχετική απόφαση της Ολομέλειας, συγκροτείται ειδική επιτροπή, η οποία ασχολείται με την κατάρτιση έκθεσης σχετικά με τις δραστηριότητες του ΣτΕ και το βαθμό συμμόρφωσης της Διοίκησης προς τις αποφάσεις του.

1.4 Τα Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια

1.4.1. Διάρθρωση – Οργάνωση – Αρμοδιότητα

Η οργάνωση των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, η δικαιοδοσία τους, οι διαδικασίες, τα βασικά χαρακτηριστικά τους καθορίζονται στο Σύνταγμα και στις λοιπές νομοθετικές πράξεις, έχοντας ως στόχο πάντα την εύρυθμη λειτουργία τους και την ενίσχυση της ανεξαρτησίας τους, ώστε να ενισχυθεί η προστασία του κράτους δικαίου.

Οι Δικαστές των Δ.Δ. είναι δικαστικοί λειτουργοί και τακτικοί δικαστές, όπως προβλέπουν τα άρθρα 87 και 88 του Συντ. Όπως είδαμε στο κεφ. 1.2.2., το άρθρο 87 του Συντ. ορίζει ότι οι δικαστικοί λειτουργοί, έχουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία. Η λειτουργική ανεξαρτησία καθορίζεται σε σχέση με την εκτελεστική και νομοθετική εξουσία, ενώ η προσωπική εξασφαλίζεται με την ισοβιότητα (άρθρο 88, παρ.1 του Συντ.), που δεν επιτρέπει απόλυση του δικαστικού λειτουργού εξαιτίας κατάργησης της θέσης του (οι δημόσιοι υπάλληλοι απολαμβάνουν της μονιμότητας, εφόσον υφίστανται η θέση τους (άρθρο 103 Συντ. παρ. 4)³⁷.

---

³⁷Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Τόμος II, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, 15η έκδοση, σελ.26

Οι βαθμοί αυτών των δικαστών είναι: 1) Πρόεδρος Εφετών Δ.Δ., 2) Εφέτης Δ.Δ., 3) Πρόεδρος Πρωτοδικών Δ.Δ., 4) Πρωτοδίκης Δ.Δ. και 5) Πάρεδρος Πρωτοδικών Δ.Δ.

Τα Διοικητικά Δικαστήρια κατηγοριοποιούνται σε: 1) Διοικητικά Πρωτοδικεία, τα οποία χωρίζονται περαιτέρω σε μονομελή (στελεχώνονται από ένα Πρόεδρο Πρωτοδικών ή ένα Πρωτοδίκη που ορίζει ο Πρόεδρος) και τριμελή (απαρτίζονται από ένα Πρόεδρο Πρωτοδικών και δύο Πρωτοδίκες ή Παρέδρους) και 2) Διοικητικά Εφετεία, που διακρίνονται επίσης σε μονομελή και τριμελή. Στην σύνθεση περιλαμβάνεται και ο Γραμματέας (ΚΟΔΚΔΛ). Τα Διοικητικά Δικαστήρια διασκεπτονται και αποφασίζουν σε συμβούλια και ολομέλεια. Η ολομέλεια συγκαλείται για θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος ή διοικητικής φύσεως.

Η αρμοδιότητα των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων διακρίνεται σε «κατά τόπο» και «καθ' ύλην». Αρμόδια «καθ' ύλην» σε πρώτο βαθμό είναι τα Διοικητικά Πρωτοδικεία, με εξαίρεση τις διαφορές από διοικητικές συμβάσεις, που ανήκουν σε πρώτο και τελευταίο βαθμό στα Διοικητικά Εφετεία. Οι φορολογικές και τελωνειακές διαφορές μέχρι 60.000 ευρώ εμπίπτουν στα Μονομελή Διοικητικά Πρωτοδικεία, από 60.000 μέχρι 150.000 ευρώ στο Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο και εάν η διαφορά υπερβαίνει τις 150.000 ευρώ εμπίπτει σε πρώτο και τελευταίο βαθμό σε Τριμελές Διοικητικό Εφετείο.³⁸ Η εκδίκαση των εφέσεων (δεύτερος βαθμός) σε υποθέσεις ουσίας είναι αρμοδιότητα του Τριμελούς Διοικητικού Εφετείου. Στην περίπτωση διαφορών που έχουν δικαστεί στο Μονομελές Διοικητικό Πρωτοδικείο η Εφεση συζητείται στο Μονομελές Διοικητικό Εφετείο.

Αναφορικά με τη διάκριση «κατά τόπο», αρμόδιο στον πρώτο ή πρώτο και τελευταίο βαθμό είναι το δικαστήριο, στην περιφέρεια του οποίου υπάγεται η έδρα της Αρχής που εξέδωσε την πράξη, ή εξαιτίας οργάνου της δημιουργήθηκε η παράλειψη που προκάλεσε τη διαφορά, με κάποιες εξαιρέσεις.³⁹ Όταν η διοικητική αρχή βρίσκεται σε άλλη χώρα, η «κατά τόπον» αρμοδιότητα ανήκει στα δικαστήρια της Αθήνας, που είναι η πρωτεύουσα. Η αρμοδιότητα σε δεύτερο βαθμό ορίζεται στο δικαστήριο, στην περιφέρεια του οποίου υπάγεται εκείνο που εξέδωσε την πρωτόδικη απόφαση. Με τον πρόσφατο υπ. αρ. νόμο 5028/2023 (Α' 54) καθορίζεται αναδιάταξη περιφερειών και μεταβατικών εδρών και ρυθμίζεται η κατά τόπον αρμοδιότητα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων με στόχο τη μέγιστη αποτελεσματικότητα και την

³⁸ Άρθρο 6, ν. 2717/1999 – ΦΕΚ Α' 97 (Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας)

³⁹ Άρθρο 14, ν. 5028/9-3-2023, ΦΕΚ Α' 54 – Τροποποίηση άρθρου. 7 ΚΔΔ

ταχύτερη απονομή της Δικαιοσύνης με την αποκέντρωση και ανακατανομή αρμοδιοτήτων και εφαρμογή τηλεματικών συνεδριάσεων.

Σήμερα τα Διοικητικά Δικαστήρια ανέρχονται σε 9 Διοικητικά Εφετεία (Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων, Κομοτηνής, Λάρισας, Πατρών, Πειραιώς, Τριπόλεως και Χανίων) και 30 Διοικητικά Πρωτοδικεία (Αθηνών, Πειραιώς, Χαλκίδας, Λαμίας, Λιβαδειάς, Σύρου, Ρόδου, Μυτιλήνης, Θεσσαλονίκης, Σερρών, Βέροιας, Κοζάνης, Πατρών, Πύργου, Μεσολογγίου, Αγρινίου, Ιωαννίνων, Κέρκυρας, Τριπόλεως, Καλαμάτας, Ναυπλίου, Κορίνθου, Λάρισας, Βόλου, Τρικάλων, Κομοτηνής, Καβάλας, Αλεξανδρούπολης, Χανίων και Ηρακλείου).

1.5. Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων

Η Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας⁴⁰ είναι μια επιτελική και εποπτική μονάδα με σκοπό την επίλυση οποιονδήποτε προβλημάτων προκύψουν στην διοικητική δικαιοσύνη. Το άρθρο 90 του Συντάγματος αναφέρεται στο θεσμό της Γενικής Επιτροπείας, που έχει ως αντικείμενο την εποπτεία των Διοικητικών Δικαστηρίων με στόχο την εύρυθμη λειτουργία τους. Προϊσταται ο Γενικός Επίτροπος και προβλέπεται μια θέση Επιτρόπου και δύο Αντεπιτρόπων. Ο Γενικός Επίτροπος, χωρίς να εμπλέκεται στο δικαιοδοτικό έργο, έχει αρμοδιότητες που σχετίζονται με τη διοίκηση της Διοικητικής Δικαιοσύνης και αποτελεί συνδεδετικό κρίκο ανάμεσα στο Συμβούλιο της Επικρατείας και τα Διοικητικά Δικαστήρια. Μετέχει στο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο του ΣτΕ και της Διοικητικής Δικαιοσύνης, ασκεί αιτήσεις αναίρεσης και εφέσεις υπέρ του νόμου, γνωμοδοτεί για θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος της διοικητικής νομοθεσίας, διατυπώνει «γνώμη» στα πενταμελή και επταμελή υπηρεσιακά ή δικαστικά συμβούλια του ΣτΕ και ασκεί ποικίλες άλλες αρμοδιότητες (γνωμοδοτικό ή αποφασιστικό όργανο) για τους δικαστικούς λειτουργούς και υπαλλήλους.

---

⁴⁰Τσατσάνη-Αντιπάτη Παναγιώτα και Γαλάνη Δήμητρα, «Παρουσίαση της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων», στο *Λεύκωμα Διοικητικά Δικαστήρια, 1962-2022 -60 Χρόνια Λειτουργίας*, Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων», Αθήνα 2022, σελ. 199-212.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΑΚΥΡΩΤΙΚΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ

2.1 Διάκριση μεταξύ διοικητικών διαφορών Ακύρωσης και Ουσίας

Διακρίνουμε τα δικαστήρια, σύμφωνα με τις Συνταγματικές επιταγές - άρθρο 93, παρ. 1, σε πολιτικά, ποινικά και διοικητικά, τα οποία λειτουργούν και οργανώνονται όπως προβλέπουν ειδικοί νόμοι. Όπως είδαμε στο κεφ. 1, το άρθρο 94 του Συντ., ορίζει ότι οι διοικητικές διαφορές εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας και των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων. Το Ελεγκτικό Συνέδριο, περιλαμβάνεται ακόμη στα Διοικητικά Δικαστήρια και αποτελεί το ανώτατο δικαστήριο, που έχει τον έλεγχο των δημόσιων δαπανών. Οι διοικητικές διαφορές διακρίνονται σε διαφορές ουσίας και ακυρωτικές διαφορές. Ο νόμος βασίζεται σε αυτή τη διάκριση για το καθορισμό της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων, δηλαδή για να οριστεί ποιο δικαστήριο θα ασκήσει το δικαστικό έλεγχο σε κάθε περίπτωση και ποια ένδικα βοηθήματα / ένδικα μέσα θα χρησιμοποιηθούν από τους διάδικους ενώπιον τους.

2.1.1. Διοικητικές διαφορές Ουσίας

Ο όρος «διοικητικές **διαφορές ουσίας**» αναφέρεται στον έλεγχο νομιμότητας των διοικητικών πράξεων, κατά την οποία το αρμόδιο δικαστήριο εξετάζει τα πραγματικά περιστατικά, «μπαίνει» στην ουσία της υπόθεσης. Εισάγονται στα Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια κυρίως με ένδικο βοήθημα της «προσφυγής». Η εκδίκαση των διαφορών Ουσίας από τα Τ.Δ.Δ. διέπεται από τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ν. 2717/1999, ΦΕΚ Α-97). Στο άρθρο 95 του Συντ. παρ. 1 γ, προβλέπεται η εκδίκασή τους στο Συμβούλιο της Επικρατείας «σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους». Μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος, προβλέπεται η δυνατότητα να εξετάζονται και από τα πολιτικά δικαστήρια, με στόχο την επίτευξη της ενιαίας εφαρμογή της νομοθεσίας.

Αφού εξεταστούν από τον αρμόδιο δικαστικό σχηματισμό τα πραγματικά περιστατικά, ελέγχεται η νομιμότητα της πράξης της διοίκησης ή της παράλειψής της. Σε αυτήν την περίπτωση δύναται: α) να αναγνωρίσει ότι ο αιτών/αιτούσα την δικαστική προστασία έχει πράγματι ένα δικαίωμα, είτε δημόσιο (προβλέπεται από τους κανόνες δημοσίου δικαίου) ή ιδιωτικό. Επίσης, μπορεί να αναγνωρίσει ότι αυτός που αιτείται τη δικαστική προστασία δεν έχει υποχρέωση (π.χ. καταβολής φόρου) και β) να διαπιστώσει τη βλάβη του δικαιώματος από την πράξη ή παράλειψη του Διοικητικού

Οργάνου γ) να προσδιορίσει την έκταση της ζημίας και το μέγεθος της βλάβης, που έχουν προκληθεί και δ) να καθορίσει το τρόπο αποκατάστασής του, όπως προβλέπουν οι κανόνες δικαίου.⁴¹

Η αποκατάσταση είναι δυνατή είτε με την **ακύρωση** της πράξης της διοίκησης που δεν ήταν σύννομη ή την ακύρωση της παράλειψης. Επίσης, εκτός από την ακύρωση, είναι δυνατή και η **τροποποίηση** της πράξης της Διοίκησης (π.χ. μπορεί το δικαστήριο να διατάξει την τροποποίηση του ποσού που οφείλει ο φορολογούμενος). Τέλος, η δικαστική απόφαση μπορεί να περιλαμβάνει πέρα από την αναγνώριση του δικαιώματος του διάδικου, την καταπήφιση οφειλόμενων ποσών ή χρηματικής αποζημίωσης, ώστε να αποκατασταθεί η ζημία που δημιουργήθηκε.

Συμπερασματικά, αναφορικά με τις διοικητικές διαφορές ουσίας, ο διάδικος που αιτείται δικαστική προστασία ζητάει με το ένδικο βοήθημα που υποβάλλει α) την τροποποίηση/ ακύρωση ατομικής διοικητικής πράξης ή β) την ακύρωση παράλειψης της διοίκησης (μετά την πάροδο άπρακτης προθεσμίας τριμήνου από την αίτηση για έκδοση διοικητικής πράξης) με στόχο να αναγνωρισθεί και να αποκατασταθεί κάποιο δικαίωμα του και γ) την ενδεχόμενη καταβολή ορισμένου χρηματικού ποσού από την Διοίκηση, που έχει ενεργήσει όχι σύμφωνα με τη νομιμότητα και τη χρηστή διοίκηση, αφού εκτιμηθούν και αξιολογηθούν τα πραγματικά περιστατικά. Το άρθρο 79 του ΚΔΔ ορίζει ότι το «δικαστήριο ελέγχει την προσβαλλόμενη πράξη ή παράλειψη κατά το νόμο και την ουσία».

Ειδικότερα, στα Τ.Δ.Δ. υπάγονται διοικητικές διαφορές ουσίας κατά την κατωτέρω κατηγοριοποίηση και παρατίθενται αναλυτικά στο Παράρτημα V:⁴²

- I. Φορολογικές και Τελωνειακές εν γένει διαφορές
- II. Διαφορές της παρ. 1 του άρθρου του Ν. 702/1977 (Α' 268), όπως ισχύει.
- III. Διαφορές του άρθρου 1 του Ν. 1406/1983 (Α' 182), όπως ισχύει.
- IV. Διαφορές αναγκαστικής εκτέλεσης (άρθ. 199 Κ.Δ.Δ., όπως ισχύει).
- V. Έκδοση διαταγής πληρωμής (άρθ.272Α κ.ε. Κ.Δ.Δ., όπως ισχύει).
- VI. Προσωρινή δικαστική προστασία (άρθ. 200 επ. Κ.Δ.Δ., όπως ισχύει).
- VII. Αντιρρήσεις αλλοδαπών κατά της απόφασης κράτησης ...απέλασης (άρθρ. 30 παρ. 2 του ν. 3907/2011, Α' 7 και 76 του ν. 3886/2005, Α' 212, όπως ισχύουν).

⁴¹Πρεβεδούρου Β.Ευγενία, «Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο- Η διάκριση μεταξύ διοικητικών διαφορών ακυρώσεως και ουσίας» διαθέσιμο στην ιστοσελίδα [https://www.prevedourou.gr/διοικητικό - δικονομικό-δίκαιο-η-διακ/](https://www.prevedourou.gr/διοικητικό-δικονομικό-δίκαιο-η-διακ/) (ανάρτηση 29/10/2020)

⁴² <http://www.adjustice.gr/webcenter/portal/ste/dikastiria/armodiotites> (προσπέλαση 30/9/2023)

VIII. Συμμόρφωση της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις (άρθρο 1 ν. 3068/2002, Α' 274, όπως ισχύει).

IX. Δίκαιη ικανοποίηση των διαδικών λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της διοικητικής δίκης (άρθ. 53 κ.ε. ν. 4055/2012, Α' 51, όπως ισχύει).

2.1.2. Διοικητικές διαφορές Ακύρωσης

Οι **διαφορές ακύρωσης** εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου τους χώρας μας, που είναι το Συμβούλιο της Επικρατείας. Όπως ορίζει το αρ. 95 του Συντάγματος στην παρ. 3, οι ακυρωτικές διαφορές εκδικάζονται, επίσης, ενώπιον των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων (Διοικητικά Εφετεία). Ο διάδικος κάνει χρήση του ένδικου βοηθήματος της «*αίτησης ακυρώσεως*», με το οποίο αιτείται την ακύρωση κάποιας πράξης της διοίκησης (ρητής ή σιωπηρής) ή παράλειψης έκδοσης πράξης.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, το δικαστήριο καλείται να ασκήσει έλεγχο νομιμότητας μιας πράξης χωρίς όμως να ασχοληθεί με τα πραγματικά περιστατικά και δύναται να προβεί στην ακύρωσή της. Θα κρίνει εάν η προσβαλλόμενη πράξη εκδόθηκε σύμφωνα με τους κανόνες δικαίου, που ισχύουν. Επίσης, ελέγχεται η εσωτερική και εξωτερική νομιμότητα της πράξης. Η δικαιοδοσία του περιλαμβάνει την ακύρωση της διοικητικής πράξης ή παράλειψης, δηλαδή εξαφανίζει την προσβαλλόμενη πράξη από το νομικό κόσμο ή ακυρώνει την παράλειψη.⁴³ Η τελευταία στοιχειοθετείται όταν πληρούνται οι εξής προϋποθέσεις⁴⁴: α) επιταγή νόμου ότι η Διοίκηση οφείλει να προβεί σε συγκεκριμένη ενέργεια, β) ενέργεια εκ μέρους του ιδιώτη με υποβολή αίτησης προς το αρμόδιο διοικητικό όργανο και γ)παρέλευση της προθεσμίας που τάσσει ειδικός νόμος, δηλαδή τρεις μήνες μετά την κατάθεση της αίτησης προς το αρμόδιο όργανο της Διοίκησης.

Με το ένδικο βοήθημα της «*αίτησης ακύρωσης*» επιδιώκεται πρωτίστως ο αντικειμενικός έλεγχος της νομιμότητας της διοικητικής πράξης με στόχο την αποκατάσταση της νομιμότητας, ενώ η προσφυγή ουσίας αποσκοπεί «στην αναγνώριση μιας υποκειμενικής κατάστασης ή στη δημιουργία της».⁴⁵

⁴³Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας, *όπ. π.*(υποσημ. 37), σελ.33

⁴⁴Δαγτόγλου Π., «Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1994, β' έκδοση, σελ.385-386

⁴⁵Καλογήρου Σταματία, *Η συμμόρφωση της Διοίκησης στις ακυρωτικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και των Διοικητικών Δικαστηρίων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2015, σελ. 266

Κάποιες διαφορές, λόγω της φύσης τους, μπορούν να χαρακτηριστούν μόνο ως ακυρωτικές και να εξεταστούν από τα αρμόδια δικαστήρια. Συγκεκριμένα, οι πράξεις που προκύπτουν κατά την άσκηση της «διακριτικής ευχέρειας» των αρμόδιων διοικητικών αρχών και αναφέρονται σε τομείς της διοικητικής δράσης, όπου εφαρμόζεται η χάραξη γενικής πολιτικής (αναπτυξιακά προγράμματα, περιβαλλοντικά και δημόσια έργα) και απευθύνονται σε ένα ευρύτερο σύνολο ατόμων, που δεν συνδέονται αποκλειστικά με τη διοικητική πράξη.⁴⁶

2.2. Η Αίτηση ακύρωσεως

Το ένδικο βοήθημα της αίτησης ακύρωσεως δύναται να ασκηθεί είτε ενώπιον του ΣτΕ ή του αρμόδιου Διοικητικού Εφετείου και με το οποίο ζητείται δικαστική προστασία από συγκεκριμένο διοικούμενο έναντι μια δυσμενούς πράξης της Διοίκησης και ζητά την ακύρωσή της για λόγο που ανάγεται στην εξωτερική (τρόπος/διαδικασία έκδοσης της πράξης) ή εσωτερική (τήρηση κανόνων δικαίου) νομιμότητά της. Η αίτηση ακύρωσης αποτελεί ένα εξαιρετικό εργαλείο που έχει δημιουργήσει η νομική επιστήμη για να προστατεύσει τους πολίτες από την αυθαιρεσία της Διοίκησης.

2.2.1. Προϋποθέσεις Παραδεκτού

Απαραίτητη συνθήκη για να προβεί ο διοικούμενος σε αίτηση ακύρωσης αποτελεί η ύπαρξη κάποιων προϋποθέσεων παραδεκτού, υποκειμενικών και αντικειμενικών. Αυτό συμβαίνει με στόχο την απασχόληση των δικαστηρίων μόνο με υποθέσεις, για τις οποίες είναι αναγκαία η παροχή δικαστικής προστασίας μέσω του ένδικου βοηθήματος της αίτησης ακύρωσης.

A. Υποκειμενικές Προϋποθέσεις

Οι υποκειμενικές προϋποθέσεις, αναφέρονται στον αιτούντα την ακύρωση διοικητικής πράξης και σε κάποιες ενέργειές του και είναι πέντε: α)ικανότητα του διαδίκου, β)ικανότητα δικαστικής παράστασης, γ) έννομο συμφέρον, δ)τήρηση ορισμένης προθεσμίας και ε)ενδικοφανής προσφυγή.

Για να ασκηθεί οποιοδήποτε ένδικο βοήθημα πρέπει να υφίστανται «η ικανότητα του διαδίκου» και «η ικανότητα δικαστικής παράστασης» και αφορούν σε καταστάσεις, που έχουν σχέση με τον διοικούμενο και την ευχέρεια της διοικητικής δικαιοσύνης.

---

⁴⁶Βεγλερής Φ, *Ιδιομορφίες και στάδια του ελληνικού διοικητικού δικαίου, Προσφορά στον Γεώργιο Μιχαηλίδη Νουάρο*, τόμος Α', εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 1987, σελ. 165

Συγκαταλέγονται στις γενικές υποκειμενικές προϋποθέσεις. Οι λοιπές τρεις αποτελούν απαραίτητη προϋποθεση για την άσκηση ειδικά αιτήσεως ακύρωσης και ονομάζονται ειδικές υποκειμενικές προϋποθέσεις.

Η **ικανότητα του διαδίκου** αναφέρεται στη δυνατότητα του προσώπου, που είναι φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, να αποτελεί υποκείμενο δικαίου, σύμφωνα με το αστικό δίκαιο, και να μπορεί να ασκήσει αίτηση. Ενεργητική διαδικαστική ικανότητα έχουμε όταν πρόκειται για φυσικά πρόσωπα, νομικά πρόσωπα και ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα. Παθητική διαδικαστική ικανότητα έχουν τα ΝΠΔΔ, το Δημόσιο και οι Ανεξάρτητες αρχές που συντάζαν την διοικητική πράξη, που προσβάλλεται. Ο νόμος 3051/2002 στο άρθρο 2 προβλέπει ότι οι «*ανεξάρτητες αρχές έχουν την ικανότητα να παρίστανται αυτοτελώς σε κάθε είδους δίκες που έχουν αντικείμενο πράξεις ή παραλείψεις τους*». Κατά την ακυρωτική διαδικασία η εκπροσώπηση του Δημοσίου γίνεται από τον Υπουργό, το σχετικό Ν.Π.Δ.Δ. είναι διάδικος.

Η **ικανότητα δικαστικής παράστασης** αναφέρεται στην δικαιοπρακτική ικανότητα, όπως ορίζεται από το ιδιωτικό δίκαιο, δηλαδή τα νομικά και φυσικά πρόσωπα με δικαιοπρακτική ικανότητα έχουν το δικαίωμα της δικαστικής παράστασης. Οι ανεξάρτητες διοικητικές αρχές εκπροσωπούνται από τον Πρόεδρο, τα Ν.Π.Ι.Δ. και τα Ν.Π.Δ.Δ. από τους νόμιμους εκπροσώπους τους.

Το **έννομο συμφέρον** πρέπει να είναι προσωπικό, άμεσο και ενεστός. Η προσβαλλόμενη πράξη θα πρέπει να βλάπτει προσωπικά τον αιτούντα (προσωπικό συμφέρον) για να είναι παραδεκτή η αίτηση ακύρωσης, να μην αφορά σε κάποιο άλλο πρόσωπο, που σχετίζεται ο αιτών (άμεσο συμφέρον), αλλά απευθείας τον ίδιο και ενεστός, να είναι δηλαδή σε ισχύ όταν εκδόθηκε η προσβαλλόμενη πράξη, όταν υποβάλλεται η αίτηση ακύρωσης και κατά το χρόνο της συζήτησης. Το έννομο συμφέρον πρέπει να υφίσταται σωρευτικά και στα τρία ανωτέρω αναφερθέντα χρονικά σημεία. Σε περίπτωση που το έννομο συμφέρον εκλείπει πριν την άσκησή της, έχει γίνει δηλαδή ανάκληση της πράξης ή έχει ικανοποιηθεί ο διοικούμενος με άλλο διοικητικό τρόπο, η αίτηση ακύρωσης δεν είναι παραδεκτή. Εάν μετά την άσκηση της, εκλείψει το έννομο συμφέρον και προτού συζητηθεί στο ακροατήριο, η δίκη καταργείται, γιατί δεν υπάρχει αντικείμενο. Ενώ η ενεργητική νομιμοποίηση ορίζει ποια πρόσωπα μπορούν in abstracto να συμμετάσχουν σε μια δίκη, το έννομο συμφέρον περιορίζει και κρίνει in concreto εάν τα συγκεκριμένα πρόσωπα μπορούν τελικά, εφόσον το επιτρέπουν οι συνθήκες, να εμπλακούν στη δίκη και να έχουν σχετική

απόφαση.⁴⁷ Επιπλέον, το έννομο συμφέρον δεν πρέπει είναι σε αντίθεση με τους κανόνες δικαίου και την «καλή πίστη», αλλά δεν είναι απαραίτητο σύμφωνα με τη νομολογία να είναι και άξιο προστασίας.⁴⁸ Ακόμη, όταν η διοικητική πράξη ή παράλειψη προκαλεί πρακτικές και οικονομικές συνέπειες για τον διοικούμενο το έννομο συμφέρον είναι υλικό, ενώ είναι ηθικό όταν οι συνέπειες έχουν επίπτωση στη ψυχική υγεία του και προσβάλλονται οι ηθικές του αξίες.

Η ύπαρξη **προθεσμίας** είναι προϋπόθεση παραδεκτού. Πιο συγκεκριμένα, το π.δ. 18/1989 στην παρ. 1 του άρθρου 46 ορίζει ότι η αίτηση ακύρωσης πρέπει να ασκηθεί μέσα σε 60 ημέρες από την επομένη της δημοσίευσης στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης κανονιστικής πράξης, της κοινοποίησης ατομικής διοικητικής πράξης ή της γνώση διοικητικής πράξης (για τρίτους) και πρέπει φυσικά αυτό να προκύπτει από το φάκελο. Σε περίπτωση παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας ως έναρξη της προθεσμίας ορίζεται η ημερομηνία που συμπληρώνεται ο χρόνος, που θα έπρεπε η Διοίκηση να έχει προβεί στην ενέργεια, δηλαδή τρεις μήνες μετά την κατάθεση της σχετικής αίτησης από το διοικούμενο. Η προθεσμία επεκτείνεται σε 90 ημέρες, για περιπτώσεις διοικουμένων που διαμένουν στο εξωτερικό. Μετά το πέρας της προθεσμίας οι αιτήσεις δεν γίνονται δεκτές. Σε περίπτωση που είναι αργία / εορτάσιμη η τελευταία μέρα της προθεσμίας, η λήξη θα μεταφερθεί στην επόμενη εργάσιμη. Αναστολή της προθεσμίας λαμβάνει χώρα α) για λόγους ανωτέρας βίας, δηλαδή όταν υπάρχει απόλυτη αδυναμία κατάρτισης της πράξης και β) κατά την περίοδο λειτουργίας των θερινών τμημάτων των δικαστηρίων ήτοι από την 1^η Ιουλίου μέχρι και την 15^η Σεπτεμβρίου.

Στις περιπτώσεις, που προβλέπεται ρητά από το νόμο δυνατότητα άσκησης **ενδικοφανούς προσφυγής**, η μη άσκηση της έχει ως αποτέλεσμα η αίτηση ακύρωσης να είναι απαράδεκτη. Στη συνέχεια, η αίτηση ακύρωσης θα ασκηθεί κατά της απόφασης που θα λάβει η Διοίκηση σχετικά με την ενδικοφανή προσφυγή. Με αυτόν τον τρόπο, παρέχεται στους διοικούμενους η ευκαρία να εξεταστεί από τη Διοίκηση η ουσία της διοικητικής πράξης ή παράλειψης πριν ζητήσουν δικαστική συνδρομή με την αίτηση ακύρωσης. Εάν η Διοίκηση δεν απαντήσει στην ενδικοφανή προσφυγή μέσα στον προβλεπόμενο χρόνο (τρίμηνο), θεωρείται παράλειψη και η αίτηση ακύρωσης

---

⁴⁷Πρεβεδούρου Β. Ευγενία, «Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο- Το έννομο συμφέρον ως προϋπόθεση του παραδεκτού της αίτησης ακύρωσης» διαθέσιμο στην ιστοσελίδα

<https://www.prevedourou.gr/διοικητικό-δικονομικό-δίκαιο-το-έννο/>, (ανάρτηση 15/11/2020)

⁴⁸Δαγτόγλου Π., όπ. π. (υποσημ. 44), σελ. 513

στρέφεται κατά της σιωπηρής απόρριψης. Εάν απαντήσει μετά την άσκηση της αίτησης ακύρωσης, η απόφαση αυτή συμπροβάλλεται με την αίτηση ακύρωσης.⁴⁹

Β. Ειδικές αντικειμενικές προϋποθέσεις

Είναι προϋποθέσεις αντικειμενικής φύσεως και σχετίζονται με την πράξη, που προσβάλλεται και την αρμοδιότητα του δικαστηρίου και αφορούν α) στη φύση της προσβαλλόμενης πράξης και β) την έλλειψη παράλληλης προσφυγής.

Σχετικά με τη **φύση της προσβαλλόμενης πράξης** γίνεται αναφορά στο άρθρο 95, παρ. 1 του Συντ. και στο άρθρο 45 του π.δ. 18/89 και ορίζεται ότι μόνο οι εκτελεστές πράξεις της διοίκησης μπορούν να προσβληθούν με αίτηση ακύρωσης, δηλαδή πράξεις που έχουν εκτελεστό χαρακτήρα και δημιουργούν δικαιώματα και υποχρεώσεις για τους διοικούμενους. Δεν είναι δυνατό να ασκηθεί αίτηση ακύρωσης κατά κυβερνητικών πράξεων, πράξεων συντακτικής εξουσίας και πράξεων που ανάγονται στην πολιτική εξουσία. Δεν είναι δυνατή η προσβολή με αίτηση ακύρωσης πράξεων της νομοθετικής λειτουργίας (τυπικοί νόμοι), ούτε δικαστικών αποφάσεων και πράξεων ιδιωτών.

Επίσης, δεν υπόκεινται σε αίτηση ακύρωσης πράξεις που αφορούν την εσωτερική λειτουργία της Διοίκησης (ερμηνευτικές εγκύκλιοι, διοικητικές γνώμες, ενημερωτικά/πληροφοριακά έγγραφα προς διοικούμενους ή άλλες αρχές), προπαρασκευαστικές πράξεις, βεβαιωτικές πράξεις, που εμμένουν στο περιεχόμενο μιας προηγούμενης διοικητικής πράξης, χωρίς να την τροποποιούν. Δεν είναι παραδεκτή η προσβολή πράξεων που έχουν χάσει την αυτοτέλεια τους, καθώς ενσωματώνονται σε μεταγενέστερη πράξη (σύνθετη διοικητική διαδικασία).

Η **έλλειψη παράλληλης προσφυγής** σημαίνει ότι για να είναι παραδεκτή η αίτηση ακύρωσης είναι προϋπόθεση η απουσία προσφυγής σε άλλο δικαστήριο. Ως παράλληλη προσφυγή θεωρείται η άσκηση κάποιου άλλου ένδικου βοηθήματος, που έχει ως στόχο την παροχή δικαστικής προστασίας και μπορεί να φέρει ισοδύναμα αποτελέσματα. Σε αυτήν την κατηγορία, της παράλληλης προσφυγής, συγκαταλέγονται οι εφέσεις ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου, για πράξεις της διοίκησης αναφορικά με συντάξεις και καταλογισμό σε δήμοσιο υπόλογο, υπαλληλικές προσφυγές ενώπιον του ΣτΕ από δημόσιους και δημοτικούς υπαλλήλους και αφορούν αποφάσεις για υποβιβασμό ή παύση (άρθρο 103, παρ. 4 Συντ). Επίσης, στην κατηγορία

---

⁴⁹Κύβελος Σ., «Η ενδικοφανής προσφυγή», Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 123-129

αυτή εμπίπτουν και προσφυγές στα προβλεπόμενα από το νόμο διοικητικά όργανα, καθώς και ουσιαστικές προσφυγές στα διοικητικά δικαστήρια π.χ. φορολογικές προσφυγές ή ενώπιον του ΣτΕ κατά μέτρων στέρησης ελεύθερης χρήσης ιδιοκτησίας.⁵⁰

2.2.2. Λόγοι ακύρωσης

Πρόκειται για νομικά ελαττώματα, που ουσιαστικά συνεπάγονται την παράβαση του δικαίου και γι αυτό οδηγούν στην ακύρωση της διοικητικής πράξης από το ΣτΕ ή το αρμόδιο Διοικητικό Εφετείο.⁵¹ Η αίτηση ακύρωσης, όπως προβλέπει το π.δ. 18/1989 στο άρθρο 48, θεμελιώνεται στους εξής λόγους, οι οποίοι δύνανται να οδηγήσουν στην ακύρωση μιας διοικητικής πράξης.⁵²

- 1.Αναρμοδιότητα του διοικητικού οργάνου / αρχής που εξέδωσε την πράξη.
- 2.Παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας
- 3.Παράβαση κατ'ουσίαν διάταξης νόμου
- 4.Κατάχρηση εξουσίας

Το Σύνταγμα στο άρθρο 95, παρ. 1 προβλέπει ότι «η υπέρβαση εξουσίας και η παράβαση νόμου» είναι λόγοι που οδηγούν στην ακύρωση εκτελεστών πράξεων.

Αναλυτικότερα, η αναρμοδιότητα του διοικητικού οργάνου/ διοικητικής αρχής σημαίνει ότι δεν υπήρχε η νόμιμη ικανότητα να προχωρήσει στη συγκεκριμένη πράξη και αντίκειται στη νομιμότητα. Είναι δυνατό άλλη διοικητική αρχή να έχει την αρμοδιότητα για την έκδοση της συγκεκριμένης πράξης, που προσβάλλεται με αίτηση ακύρωσης ή να μην έχει την σχετική αρμοδιότητα κάποιο όργανο. Η αρμοδιότητα εξετάζεται με βάσει τρία κριτήρια: το ουσιαστικό (καθ'ύλην), το τοπικό και το χρονικό. Στην πρώτη περίπτωση κρίνεται το πεδίο δράσης του διοικητικού οργάνου. Υφίσταται λόγος ακύρωσης, στην περίπτωση «κλαδικής αναρμοδιότητας», όταν δηλαδή όργανο άλλου διοικητικού κλάδου εκδίδει πράξη άλλου κλάδου (πχ έκδοση φορολογικής πράξης από αστυνομική αρχή) ή «υπέρβαση καθηκόντων», δηλ. δημόσιο όργανο ασκεί τα καθήκοντα οργάνου άλλης πολιτειακής εξουσίας (π.χ. επίλυση δικαστικής διαφοράς

---

⁵⁰Δαγτόγλου Π., όπ. π. (υποσημ. 44), σελ.415

⁵¹Πρεβεδούρου Β. Ευγενία, «Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο- Οι λόγοι ακύρωσης» διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.prevedourou.gr/to-ένδικο-βοήθημα-της-αίτησης-ακύρωσης/>, ανάρτηση 19/11/2020

⁵²Στράνης Δ., *Διοικητικό Δίκαιο και Θεσμοί*, Παραδόσεις μαθημάτων στο ΠΜΣ Δημόσια Διοίκηση-Δημόσιο Μάνατζμεντ, ΠΑΔΑ, Ακαδημ. Έτος 2022-2023

από διοικητικό όργανο). Η περίπτωση «νόσφισης» εξουσίας από ιδιώτη εντάσσεται επίσης στην αναρμοδιότητα του διοικητικού οργάνου.

Η παράβαση ουσιώδους τύπου συνίσταται στην παραβίαση της διαδικασίας, του τύπου που ο νόμος ορίζει σχετικά με την έκδοση μιας εκτελεστής διοικητικής πράξης. Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται πλημμέλειες σχετικές με την σύνθεση και λειτουργία συλλογικών διοικητικών οργάνων, την έλλειψη γνωμοδότησης ή άλλων προπαρασκευαστικών διαδικασιών, την μη άσκηση του δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης ιδιαίτερα όταν εκδίδονται δυσμενείς πράξεις για τους διοικούμενους, την άρνηση πρόσβασης σε έγγραφα, τη μη αναφορά της αιτιολογίας των ατομικών διοικητικών πράξεων.⁵³ Οι πλημμέλειες αυτού του τύπου μπορούν να θεραπευτούν πριν να εκδοθεί η προσβαλλόμενη πράξη, δηλαδή κατά την διάρκεια που εξελίσσεται η διαδικασία.

Η παράβαση «κατ'ουσίαν» διάταξης νόμου αναφέρεται στην νομιμότητα του περιεχομένου της διοικητικής πράξης και έχουμε λαθεμένη εφαρμογή κανόνος δικαίου στον οποίο στηρίζεται η πράξη, ή έλλειψη συμμόρφωσης του διοικητικού οργάνου με αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων ή του Συμβουλίου της Επικρατείας, όπου εφαρμόζεται το δεδικασμένο. Αναφορικά με τις ατομικές πράξεις, και στην περίπτωση διακριτικής ευχέρειας του διοικητικού οργάνου, έχουμε παράβαση νόμου και ακυρότητα της πράξης όταν υπάρχει υπέρβαση από τη Διοίκηση των ακραίων ορίων της διακριτικής της ευχέρειας. Στις κανονιστικές πράξεις, η παράβαση συντελείται όταν δεν βρίσκονται σε αρμονία με ανώτερες πηγές δικαίου. Πρέπει να αναφερθεί ότι η παράβαση του ελληνικού δικαίου αποτελεί λόγο ακύρωσης της διοικητικής πράξης και όχι του αλλοδαπού, καθώς «*η ελληνική κυριαρχική διοίκηση δεν υπόκειται σε κανόνες αλλοδαπού δικαίου*».⁵⁴ Επιπλέον, η ανεπαρκής ή ελλιπής αιτιολογία, όπως και η γενική και αόριστη καθιστά την πράξη ακυρωτέα, καθώς η αιτιολογία πρέπει να είναι πλήρης και επαρκής στα στοιχεία και τα περιστατικά της.⁵⁵

Τέλος, η κατάχρηση εξουσίας, ως λόγος ακύρωσης είναι ιδιαίτερα ισχυρός και αφορά ατομικές διοικητικές πράξεις και προϋποθέτει την ύπαρξη διακριτικής ευχέρειας των διοικητικών οργάνων. Στην περίπτωση αυτή η προσβαλλόμενη πράξη πληροί τα

---

⁵³Γώγος Κ., *Η αιτιολογία των διοικητικών πράξεων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2012, σελ. 86

⁵⁴Δαγτόγλου Π.Δ., *Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2004, σελ. 601-603

⁵⁵Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά Α., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2013, σελ. 253

στοιχεία της νομιμότητας, όμως δεν εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, αλλά το ιδιωτικό συμφέρον του οργάνου που την εξέδωσε. Αυτός ο λόγος ακύρωσης δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε περίπτωση δέσμιας αρμοδιότητας του διοικητικού οργάνου, ούτε σε κανονιστικές πράξεις.

2.3. Η Ακυρωτική Αρμοδιότητα στο Συμβούλιο της Επικρατείας

Το άρθρο 95 του Συντάγματος στην παρ. 1 προβλέπει, όπως έχουμε ήδη δει την Ακυρωτική αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας ως εξής: *«η μετά από αίτηση ακύρωσης των εκτελεστών πράξεων των διοικητικών αρχών για υπέρβαση εξουσίας ή παράβαση νόμου εμπίπτει στην αρμοδιότητα του ΣτΕ»*. Πρόκειται για τη γενική Ακυρωτική αρμοδιότητα, που είναι συνταγματικά καταχυρωμένη, κάτι που έχει ιδιαίτερη σημασία και αξία, καθώς αυτή η αρμοδιότητα δεν είναι δυνατό να καταργηθεί με μια απλή νομοθετική διάταξη.⁵⁶ Μόνο με συνταγματική διάταξη μπορούμε να έχουμε κάποια εξαιρέσεις από τη γενική Ακυρωτική αρμοδιότητα. Νόμος που περιορίζει την Ακυρωτική αρμοδιότητα του ΣτΕ είναι αντισυνταγματικός.⁵⁷

Αίτηση ακύρωσης ασκείται οπωσδήποτε ενώπιον του ΣτΕ, όταν η προσβαλλόμενη πράξη είναι κανονιστική. Επιπρόσθετα η αίτηση ακύρωσης μπορεί να αφορά και σε ατομική διοικητική πράξη.

Σε περίπτωση που ασκηθεί αίτηση ακύρωσης ενώπιον του ΣτΕ, ο Υπουργός ή το όργανο που διοικεί το φορέα που εξέδωσε την σχετική διοικητική πράξη μπορεί να διατάξει την αναστολή εκτέλεσης αυτής της προσβαλλόμενης πράξης, εφόσον υποβληθεί αίτηση από το άτομο που κατέθεσε την αίτηση ακύρωσης.

Κάτωθι παρουσιάζεται μια συνοπτική κατηγοριοποίηση των διαφορών, των οποίων επιλαμβάνεται το Συμβούλιο της Επικρατείας ως εξής: 1) Διαφορές του ν. 702/1977,

---

⁵⁶Βλ. απόφαση ΣτΕ 4973/1987 «Επειδή, να μεν ορίζεται στην αμέσως ανωτέρω διάταξη ότι η απόφαση της αρμοδίας επιτροπής δεν υπόκειται σε κανένα ένδικο μέσο, αλλά εάν αυτή έχει την έννοια αποκλεισμού και του ενδίκου μέσου της αιτήσεως ακυρώσεως θα ήτο ανίσχυρη, διότι το ένδικο αυτό μέσο είναι συνταγματικώς κατοχυρωμένο και ως εκτούτου ο νόμος ο οποίος θα καταργούσε, περιόριζε ή ματαίωνε αυτό θα προσέκρουε, ευθέως, στο Σύνταγμα».

⁵⁷Βλ. απόφαση ΣτΕ 186/1945 «Επειδή το δικαίωμα παντός διοικουμένου να προσφύγει εις το Συμβούλιον της Επικρατείας δι' αιτήσεως ακυρώσεως κατά πράξεων των διοικητικών αρχών καθ' υπέβασιν εξουσία ή κατά παράβασιν νόμου εκδοθεισών, και η αρμοδιότης του Συμβουλίου της Επικρατείας όπως επιληφθή... είναι συνταγματικώς κατοχυρωμένα δια του τηρηθέντος εν ισχύ άρθρου 102 του Συντάγματος 1927. Δια τούτο νόμος καταργών ή περιορίζων το ένδικο μέσο της αιτήσεως ακυρώσεως ή την αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας... θα ήταν προφανώς ανίσχυρος, ως αντικείμενος στη ρηθείσαν συνταγματική διάταξιν»

- 2) Δημόσιες Συμβάσεις - Προσυμβατικές Διαφορές, 3) Υπαλληλικές Προσφυγές και
4) Λοιπές Διαφορές.

2.3.1. Διαφορές του ν. 702/1977

Οι περιπτώσεις που εμπίπτουν στην παρ. 2 του άρθρου 1, του ν.702/1977 (ΦΕΚ Α΄ 268) «Περί υπαγωγής υποθέσεων στα Διοικητικά Δικαστήρια, τροποποιήσεως και καταργήσεως διατάξεων του Ν.Δ. 170/1973 - Περί του Συμβουλίου Επικρατείας»- Αιτήσεις ακυρώσεως, που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του ΣτΕ, κατά πρώτο και τελευταίο βαθμό, είναι σχετικές με τα κάτωθι⁵⁸:

- α)διορισμό και υπηρεσιακή κατάσταση των δικαστικών λειτουργών και του κύριου προσωπικού του ΝΣΚ,
- β)διορισμό και παύση των καθηκόντων καθηγητών πρώτης βαθμίδας της ανώτατης εκπαίδευσης,
- γ)διορισμό και παύση μετακλητών ή επί θητεία ανώτατων υπαλλήλων,
- δ)προαγωγή στο βαθμό του πρέσβη
- ε)πλήρωση των θέσεων του Αρχηγού του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας, των αρχηγών των τριών κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων, των Αρχηγών των σωμάτων ασφαλείας και την αποστρατεία τους,
- στ)επιλογή προϊσταμένων στο βαθμό του Γενικού Διευθυντή ή τοποθέτηση με ανάθεση καθηκόντων για ορισμένο χρόνο ως προϊστάμενοι Γενικών Διευθύνσεων σε υπηρεσίες ΝΠΔΔ και δημοσίου,
- ζ)απόλυση υπαλλήλου, όταν έχει γίνει αίτηση ακύρωσης κατά αποφάσεως του πειθαρχικού συμβουλίου που έχει αποφανθεί την επιβολή της ποινής οριστικής παύσης,
- η)απόφαση συμβουλίου για πειθαρχική ποινή, όταν σε αυτό το συμβούλιο προεδρεύει ή συμμετέχει δικαστικός λειτουργός.⁵⁹

⁵⁸Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας, Κονδύλης Θ. Βασίλειος, όπ. π. (υποσημ. 3),μσελ.388

⁵⁹Βλ.και ν.4957/2022, αρθρ. 188, «οι αποφάσεις του πειθαρχικού συμβουλίου των μελών Δ.Ε.Π. (Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού) των Α.Ε.Ι προσβάλλονται με προσφυγή ουσίας ενώπιον του ΣΤΕ. Τα μέλη Ε.Ε.Π. (Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό), Ε.ΔΙ.Π (Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό), ή Ε.Τ.Ε.Π.(Ειδικό Τεχνικό Εργαστηριακό Προσωπικό) των ΑΕΙ μπορούν να ασκήσουν προσφυγή ουσίας ενώπιον του ΣΤΕ για αποφάσεις με ποινή την οριστική παύση, ενώ αν επιβάλλεται άλλη ποινή η προσφυγή ασκείται ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου.

Σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 2,⁶⁰ του ν. 702/1977, που αναφέρεται στις ακυρωτικές υποθέσεις που εισάγονται στο ΣτΕ και το τελευταίο κρίνει ότι δεν έχει αρμοδιότητα, τις παραπέμπει στο αρμόδιο Διοικητικό Εφετείο. Στην παρ. 4 αναφέρεται ότι σε περίπτωση που το ΣτΕ κρίνει ότι κάποιες από τις προσβαλλόμενες με αίτηση ακύρωσης πράξεις δεν εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του, το ανώτατο δικαστήριο δύναται είτε να δικάσει την αίτηση ακύρωσης συνολικά, είτε να δικάσει ως προς τις προσβαλλόμενες πράξεις που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά του και να παραπέμψει τις υπόλοιπες στο διοικητικό εφετείο.

Το ΣτΕ έχει αρμοδιότητα για την **εκδίκαση εφέσεων** (β' βαθμός απονομής της δικαιοσύνης) κατά οριστικών αποφάσεων των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων (διοικητικά εφετεία), σε αιτήσεις ακύρωσης που ασκήθηκαν σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 1, παρ.1 του παρόντος νόμου (ν. 702/1977 - βλ. κεφ. 2.4). Επιπρόσθετα, ο **ν. 3900/2010 στο άρθρο 2**⁶¹ ορίζει ότι χωρεί έφεση ενώπιον του ΣτΕ κατά αποφάσεων των διοικητικών εφετείων, σε περίπτωση που κρίνουν ότι κάποια νομοθετική διατάξη είναι αντισυνταγματική ή αντίκειται σε υπερνομοθετική διάταξη για κάποιο θέμα που δεν έχει κριθεί από το ΣτΕ.

Ο ν. 3900/2010 στο άρθρο 47, παρ 3⁶² ορίζει τις διαφορές, οι οποίες εκδικάζονται στα Διοικητικά Εφετεία και επι των σχετικών αποφάσεων είναι δυνατό να ασκηθεί έφεση στο ΣτΕ ως εξής:

- α)διορισμό με διαδικασία που δεν εμπίπτει σε έλεγχο από το Α.Σ.Ε.Π. , μετάταξη, προαγωγή σε ανώτατο βαθμό, όπως ορίζεται με νομική διάταξη, και διακοπή της υπαλληλικής σχέσης υπαλλήλων (δικαστικών και πολιτικών) των Ο.Τ.Α.α' και β' βαθμού, του δημοσίου και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου,
- β)μονιμοποίηση και αφυπηρέτηση των στρατιωτικών και των υπαλλήλων των σωμάτων ασφαλείας,
- γ)εισαγωγή και αποπομπή μαθητών των παραγωγικών σχολών της παρ. 1, περ. β του άρθρου 1 του παρόντος νόμου (702/1977),
- δ)διορισμό και παύση αναπληρωτών καθηγητών, καθηγητών ανώτατης εκπαίδευσης και λεκτόρων και

---

⁶⁰Καραμιχαλέλης Αθανάσιος, *Κωδικοποίηση Διοικητικής Δικονομίας*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή 2003,σελ.325-329

⁶¹ ε τις τελευταίες αλλαγές που επέφερε ο νόμος 4957/2022

⁶²Το άρθρο 5^Α του ν. 702/1977, που προστέθηκε με το άρθρο 3 του ν. 2944/2001 και αντικαταστάθηκε με την παρ. 6 του άρθρου 49 του ν. 3659/2008 αντικαταστάθηκε με τη παρ. 3 του άρθ. 47 του ν. 3900/2010.

ε)ανάγνωριση τίτλων σπουδών που αποκτήθηκαν σε πανεπιστήμια του εξωτερικού.

2.3.2. Δημόσιες Συμβάσεις - Προσυμβατικές Διαφορές

Σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις⁶³, που υλοποιούνται, σύμφωνα με το ν. 3978/2011, (ΦΕΚ Α΄ 137) «*Δημόσιες συμβάσεις Έργων, Υπηρεσιών και Προμηθειών στους τομείς της Άμυνας και της Ασφάλειας- Εναρμόνιση με την οδηγία 2009/81/EK*» το Συμβούλιο της Επικρατείας ⁶⁴είναι αρμόδιο για τις διαφορές που προκύπτουν κατά το προσυμβατικό στάδιο έργων, προμηθειών και συμφωνιών στους τομείς ασφάλειας και άμυνας και εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του π.δ. 18/1989. Ο καθένας, που θεωρεί ότι θίγονται τα συμφέροντά του και έχει ζημιωθεί ή πρόκειται να ζημιωθεί από παράβαση των κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να ασκήσει το δικαίωμά του και να αιτηθεί προσωρινή δικαστική προστασία και ακύρωση της πράξης της αναθέτουσας αρχής, που πλήττει τα συμφέροντά του και επιδίκαση αποζημίωσης. Σύμφωνα με το άρθρο 104 «εξαιρέσεις», παρ. 2 στην περίπτωση που διαγωνισμός με αντικείμενο την ανάθεση δημόσιας σύμβασης στους τομείς Άμυνας και Ασφάλειας, η οποία δεν εμπίπτει στις διατάξεις του Β΄ μέρους του ν. 3978/2011, γιατί η συνολική προυπολογισθείσα αξία είναι χαμηλότερη του ορίου της οδηγίας 2009/81/EK, υπάγεται στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου της έδρας της αναθέτουσας αρχής με τριμελή σύνθεση. Η απόφαση του Διοικητικού Εφετείου είναι αμετάκλητη.

Επίσης, σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις, που υλοποιούνται, σύμφωνα με το ν. 4412/2016, (ΦΕΚ Α΄ 147) «*Δημόσιες συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών- Προσαρμογή στις οδηγίες 2014/24/EE και 2014/25/EE*», το Διοικητικό Εφετείο της έδρας της αναθέτουσας αρχής⁶⁵ είναι αρμόδιο δικαστήριο για την παροχή δικαστικής προστασίας κατά το προσυμβατικό στάδιο. Κατ'εξαιρέση, οι διαφορές που προκύπτουν από την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης υπηρεσιών ή έργων και δημοσίων συμβάσεων, οι οποίες υλοποιούνται ως ΣΔΙΤ⁶⁶, σύμφωνα με το ν.3389/2005 (Φ.Ε.Κ. Α΄ 232) καθώς και οι διαφορές που αναφύονται από την ανάθεση δημοσίων

⁶³ Βλ. Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας, επιμελ. Συμεωνίδης Ι., όπ. π.(υποσημ.35), σελ. 397-410

⁶⁴ Άρθρο 89 (άρθρο 55 της οδηγίας) του ν. 3978/2011 –πεδίο εφαρμογής- αρμόδιο δικαστήριο

⁶⁵ Βλ. άρθρο 372, παρ.3 του ν. 4412/2016

⁶⁶ Συμπράξεις Δημόσιου – Ιδιωτικού τομέα: μακροχρόνιες συνήθως συμβάσεις ανάμεσα σε δημόσιο και ένα ιδιωτικό φορέα με στόχο την παροχή υπηρεσίας ή την παραγωγή ενός έργου

συμβάσεων με προϋπολογισμό μεγαλύτερο από 15.000.000 ευρώ που εμπίπτουν στο πεδίο των οδηγιών 2014/24/EK και 2014/25/EK, εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Σύμβουλιού της Επικρατείας. Σε περίπτωση που οι προσβαλλόμενες πράξεις αφορούν την διαδικασία υπαγωγής ενός έργου στα Σ.Δ.Ι.Τ. ή αφορούν πράξεις της ίδιας διαγωνιστικής διαδικασίας από τρίτους, οι οποίοι δεν συμμετέχουν ούτε επιθυμούν να συμμετάσχουν στην διαγωνιστική διαδικασία, η ακυρωτική διαφορά που δημιουργείται εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Δ' τμήμα του Σ.τ.Ε.⁶⁷ Επίσης, στην Ακυρωτική Αρμοδιότητα του ΣτΕ υπάγονται και οι πράξεις, που εκδίδονται στα πλαίσια της ειδικής νομοθετικής διαδικασίας, καθώς και όταν χρειάζεται διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

2.3.3 Υπαλληλικές Προσφυγές

Σχετικά με τις **Υπαλληλικές Προσφυγές**, για τις πειθαρχικές υποθέσεις στρατιωτικών και πολιτικών υπαλλήλων, στην **παρ. 4 του άρθρου 103 του Συντ.** ορίζεται ότι έχουν τη δυνατότητα προσφυγής ενώπιον του ΣτΕ κατά αποφάσεων πειθαρχικών και υπηρεσιακών συμβουλίων που τους επιβάλλουν ποινή οριστικής παύσης ή υποβιβασμού. Η ανωτέρω αρμοδιότητα καταχυρώνεται συνταγματικά, όποτε δεν είναι δυνατό να μεταβληθεί νομοθετικά. Επίσης, η δυνατότητα προσφυγής ενώπιον του ΣτΕ ισχύει και για τις πράξεις του Πρόεδρου της Βουλής σχετικά με την επιβολή των ανωτέρω ποινών στους υπάλληλους της Βουλής, όπως ορίζεται στην **παρ. 6 του άρθρου 103, και στην παρ. 6 του άρθρου 65 του Συντ.** Το ένδικο βοήθημα της υπαλληλικής προσφυγής αφορά την ελληνική ένομη τάξη και σχετίζεται με το θεσμό της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων.⁶⁸

Ο **ν. 3584/2007 «Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων» (Α' 143,)** στο αρ. 147 προβλέπει ότι οι μόνιμοι υπάλληλοι έχουν δικαίωμα προσφυγής ενώπιον του ΣτΕ κατά αποφάσεων του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου σχετικά με την ποινή του υποβιβασμού και της οριστικής παύσης.

Βάσει του **ν. 4070/2012, «Ρυθμίσεις Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών, Μεταφορών, Δημόσιων Έργων και άλλες διατάξεις» (Α' 82),** στα αρ. 9, παρ. 3 και αρ.10, παρ. 11 ορίζεται ότι οι πράξεις έκπτωσης μελών αναξάρτητων διοικητικών αρχών όπως η

⁶⁷Καλαφάτη Ασπασία, «Προσέγγιση στην έννοια των Συμβάσεων Σύμπραξης Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ)» στο *Συμβάσεις-Πολεοδομία-Δικαστές και Μηχανικοί για την αειφόρο ανάπτυξη, (επιστημονική ημερίδα)*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα –Θεσσαλονίκη, 2023, σελ. 43-44

⁶⁸Βλ. Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας, Κονδύλης Θ. Βασιλείος, *όπ. π.*(υποσημ.3), σελ.188-189

Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ), με διαδικασία που ξεκινά ο Υπουργός Ψηφιακής Πολιτικής και επιβάλλονται από το πειθαρχικό συμβούλιο είναι δυνατό να προσβληθούν με προσφυγή ενώπιον του ΣτΕ.

Σύμφωνα με το ν. 4622/2019 *«Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης»* (Α' 133), άρ. 99, παρ. 4 ο Διοικητής της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον του ΣτΕ κατά τελεσίδικων αποφάσεων των πειθαρχικών συμβουλίων για αδικήματα που τιμωρούνται με την ποινή της οριστικής παύσης ή του υποβιβασμού και ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου κατά λοιπών τελεσίδικων αποφάσεων πειθαρχικών οργάνων.

Επίσης, σύμφωνα με το ν. 4674/2020 *«Στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ρύθμιση ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις»* (Α' 53), άρ. 53, παρ. 16 ο Διοικητής της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον του ΣτΕ με αίτημα να επιβληθεί η ποινή της οριστικής παύσης και ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου κατά τα ειδικώς οριζόμενα σχετικά με την πειθαρχική αρμοδιότητα του Διοικητή της Αρχής.

2.3.4 Λοιπές Διαφορές

Ο ν. 3891/2010 *«Αναδιάρθρωση, εξυγίανση και ανάπτυξη του ομίλου ΟΣΕ και της ΤΡΑΙΝΟΣΕ και άλλες διατάξεις για το σιδηροδρομικό τομέα»* (Α' 188) στο άρ.34 που αναφέρεται στα ένδικα βοηθήματα προβλέπει την δυνατότητα άσκησης αίτησης ακύρωσης ενώπιον του ΣτΕ κατά των κανονιστικών διοικητικών αποφάσεων της Ρυθμιστικής Αρχής Σιδηροδρόμων (Ρ.Α.Σ.).

Στο ν. 4001/2011 *«Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για έρευνα, παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις»* (Α' 179) στο άρ.33 που αναφέρεται στο δικαστικό έλεγχο των αποφάσεων της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (Ρ.Α.Ε.) προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης έφεσης ενώπιον του ΣτΕ κατά αποφάσεων του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών επί αιτήσεων ακύρωσης. Επιπρόσθετα, κατά αποφάσεων με κανονιστικό χαρακτήρα ασκείται αίτηση ακύρωσης σε πρώτο και τελευταίο βαθμό ενώπιον του ΣτΕ.

Ο ν. 4354/2015 *«Διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, μισθολογικές ρυθμίσεις και άλλες επείγουσες διατάξεις εφαρμογής της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων»* (Α' 176) στο άρ.1

ορίζει τις προϋποθέσεις διαχείρισης απαιτήσεων από τραπεζικά δάνεια και πιστώσεις καθώς και απαιτήσεων εταιριών προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας από Εταιρείες Διαχείρισης που είναι χρηματοδοτικά ιδρύματα, αδειοδοτούνται από την Τράπεζα της Ελλάδος και συμμορφώνονται με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Κατά των σχετικών αποφάσεων της Τράπεζας της Ελλάδος δύναται να ασκηθεί αίτηση ακύρωσης ενώπιον του ΣτΕ.

Σύμφωνα με το **άρθρο 139 του ν. 4727/2020 «Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της οδηγίας ΕΕ 2016/2102 και της οδηγίας ΕΕ 2019/1024) – Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της οδηγίας ΕΕ 2018/1972) και άλλες διατάξεις» (Α΄ 184)** ενώπιον του ΣτΕ ασκούνται αιτήσεις ακύρωσης κατά κανονιστικών αποφάσεων της **Ε.Ε.Τ.Τ.** (Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομίων). Κατά των ατομικών αποφάσεων της Ε.Ε.Τ.Τ., εκτός αυτών οι οποίες επιβάλλουν κυρώσεις, ασκείται αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. Έφεση κατά των αποφάσεων του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών δύναται να ασκηθεί ενώπιον του ΣτΕ κατά τις ισχύουσες διατάξεις.

Ο **ν. 4757/2020 «Σύσταση, λειτουργία και αρμοδιότητες Αρχής Πολιτικής Αεροπορίας, ρύθμιση ζητημάτων Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας και άλλες διατάξεις Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών» (Α΄240)** στο άρ.34 που αναφέρεται στο δικαστικό έλεγχο των αποφάσεων της Αρχής Πολιτικής Αεροπορίας (Α.Π.Α.) προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης έφεσης ενώπιον του ΣτΕ κατά αποφάσεων του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών επί αιτήσεων ακύρωσης. Επιπρόσθετα, σε περιπτώσεις αποφάσεων με κανονιστικό χαρακτήρα, ασκείται αίτηση ακύρωσης ενώπιον του ΣτΕ.

2.4. Η Ακυρωτική Αρμοδιότητα στα Διοικητικά Εφετεία

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 95 του Συντ. και νομοθετήματα που ακολούθησαν, μεταφέρθηκαν από το Συμβούλιο της Επικρατείας στα Διοικητικά Εφετεία, υποθέσεις ακυρωτικής αρμοδιότητας. Με αυτόν τον τρόπο, επιτυγχάνεται αφενός η αποκέντρωση της διοικητικής δικαιοσύνης και αφετέρου είναι πιο εύκολο για τους διοικούμενους να απευθύνονται στα δικαστήρια της περιφέρειάς τους. Σύμφωνα με την ανωτέρω διάταξη του Συντάγματος, τα διοικητικά δικαστήρια έχουν ειδική μόνο Ακυρωτική αρμοδιότητα, όπως προσδιορίζεται από το νόμο σε ορισμένη κατηγορία υποθέσεων (απόφαση ΣτΕ 3919/2010), ενώ η γενική ακυρωτική αρμοδιότητα παραμένει στο ΣτΕ.

Η τάση αυτή ενισχύθηκε με το νόμο 3900/2010 (Α' 213/17.12.2023), όπου στο κεφάλαιο 4 «*Μεταφορά Αρμοδιοτήτων*», άρθρα 46-50 περιγράφονται οι διοικητικές διαφορές, που μεταφέρονται στα Τ.Δ.Δ. Αξίζει να αναφερθεί και το γεγονός ότι το άρθρο 46 προβλέπει τη δυνατότητα (κανονιστική εξουσιοδότηση) της διαβίβασης ακυρωτικών υποθέσεων από το Σ.Τ.Ε. στα διοικητικά δικαστήρια ως ακυρωτικές ή διαφορές ουσίας με προεδρικό διάταγμα μετά από τη σύμφωνη γνώμη της Ολομέλειας του Σ.τ.Ε.

Κάτωθι παρουσιάζεται μια συνοπτική κατηγοριοποίηση των διαφορών, που υπάγονται στην αρμοδιότητα του ακυρωτικού σχηματισμού των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων ως εξής: 1) Διαφορές του ν. 702/1977, 2) Δημόσιες Συμβάσεις - Προσυμβατικές Διαφορές, 3) Υπαλληλικές Προσφυγές και 4) Όλοιπές Διαφορές.

2.4.1. Διαφορές του ν. 702/1977

Οι περιπτώσεις που εμπίπτουν **άρθρο 1, παρ. 1 του ν.702/1977 (ΦΕΚ Α' 268)** «*Περί υπαγωγής υποθέσεων στα Διοικητικά Δικαστήρια, τροποποιήσεως και καταργήσεως διατάξεων του Ν.Δ. 170/1973 «Περί του Συμβουλίου Επικρατείας»*»- (οι παρ. 1 και 2 αντικαταστάθηκαν από τα άρθρ. 29 του ν.2721/1999 (ΦΕΚ. Α' 112) και παρ. 1 του ν. 2944/2001(ΦΕΚ Α' 222), 3886/2010, 3900/2010 και 4055/2012 – αρθρ.68)⁶⁹ ανήκουν στην δικαιοδοσία του τριμελούς Διοικητικού Εφετείου για την εκδίκασή τους σε πρώτο βαθμό. Οι ακυρωτικές αυτές διαφορές προκύπτουν από **ατομικές διοικητικές πράξεις**, οι οποίες αφορούν στα κάτωθι αντικείμενα:

⁶⁹Βλ. Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας, επιμελ. Συμεωνίδης Ι., όπ. π.(υποσημ.35), σελ. 21-61

- α)διορισμός, πρόσληψη και υπηρεσιακή κατάσταση υπαλλήλων (πολιτικών, δικαστικών και στρατιωτικών) σε Δημόσιο, Οργανισμούς Τοπικής α΄ και β΄ βαθμίδας, και λοιπών Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου,
- β)εισαγωγή και κατάσταση μαθητών σε παραγωγικές σχολές των υπαλλήλων που ανήκουν στη περίπτωση α΄ του παρόντος και τις μεταβολές της κατάστασης των εφέδρων αξιωματικών,
- γ)πρόσληψη και υπηρεσιακή κατάσταση υπαλλήλων δημοσίου, ΟΤΑ και ΝΠΔΔ, ανεξάρτητα από τη φύση της σχέσης που τα συνδέει καθώς και υπαλλήλων νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, η πρόσληψη των οποίων γίνεται με ειδική διοικητική διαδικασία,
- δ)νομοθεσία περί εκπαίδευσης για μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές, υπότροφους, μετεκπαιδευόμενους,
- ε)νομοθεσία σχετικά με την ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων, φροντιστηρίων και το προσωπικό τους και την επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις των σχετικών νόμων⁷⁰,
- στ)ανάκληση ρυτομικών απαλλοτριώσεων που δεν έχουν συντελεστεί και την άρση διατηρούμενων για μεγάλο διάστημα ρυμοτομικών βαρών,⁷¹
- ζ)τακτοποίηση και καταβολή αποζημιώσεων ακινήτων και εφαρμογή πολεοδομικών μελετών,
- η)χαρακτηρισμός αυθαιρέτων κτηρίων, εξαίρεσή τους από κατεδάφιση, νομοθεσία για αυθαίρετη μεταβολή χρήσεως και καταβολή προστίμων⁷²,
- θ)έκδοση αδειών οικοδομής, αδειών για την κοπή δέντρων, και την σύνδεση οικοδομών με όλα τα δίκτυα⁷³,
- ι)έκδοση αδειών υπαίθριων διαφημίσεων και επιγραφών και την αφαίρεση παράνομων διαφημίσεων και επιγραφών και την επιβολή σχετικών προστίμων⁷⁴,
- ια)νομοθεσία σχετικά με τους ΟΤΑ, εκτός από πράξεις που αφορούν την οργάνωση και τη λειτουργία των υπηρεσιών τους και παραμένουν στην αρμοδιότητα του ΣτΕ. Δεν θίγονται οι διατάξεις με τις οποίες οι διαφορές από τη εφαρμογή της νομοθεσίας περι

---

⁷⁰Η παρ. ε΄ αντικαταστάθηκε με το άρθρο 49 παρ. 2 του ν.3659/2008 (Α΄770)

⁷¹Η παρ. στ΄ καταργήθηκε με το άρ.108 του ν.2990/2002 (Α΄30)

⁷²Η παρ.η΄ αντικαταστάθηκε με το άρ. 49, παρ.3 του ν. 3659/2008 (Α΄77)

⁷³Η παρ.θ΄ αντικαταστάθηκε με το άρ. 1, παρ.1 του ν. 2944/2001 (Α΄222)

⁷⁴Η παρ.ι΄ προστέθηκε με το άρ. 49, παρ.4 του ν. 3659/2008 (Α΄77)

ΟΤΑ έχουν υπαχθεί στην αρμοδιότητα των Διοικητικών Πρωτοδικείων, ως διαφορές ουσίας.⁷⁵

ιβ) χορήγηση αδειών για :

1. Την άσκηση κάθε είδους επαγγελματικής δραστηριότητας
2. Την ίδρυση και λειτουργία επαγγελματικών εγκαταστάσεων
3. Την κυκλοφορία προϊόντων

ιγ) εφαρμογή αθλητικής νομοθεσίας

ιδ) χαρακτηρισμό εκτάσεων σύμφωνα με το άρθρο 14 του ν.998/1979 (ΦΕΚ Α'289) και την κήρυξη εκτάσεων ως αναδασωτέων σύμφωνα με τα άρθρα 38 και 41 του ίδιου νόμου,

ιε) εφαρμογή της νομοθεσίας περί συμβολαιογράφων, υποθηκοφυλάκων, δικαστικών επιμελητών, επιμελητών ανηλίκων, ορκωτών ελεγκτών-λογιστών, εκτελωνιστών και χρηματιστών,

ιστ) εφαρμογή των άρθρων 1 έως 13 του ν.3448/2006 για την ανοικτή διάθεση και περαιτέρω χρήση εγγράφων, πληροφοριών και δεδομένων του δημόσιου τομέα⁷⁶.

Οι αποφάσεις που λαμβάνονται επι των διαφορών, που περιγράφονται στις περιπτώσεις, α', β', γ', δ', ε', ια', της παραγράφου 1 του αρθρ, 1 του παρόντος νόμου 702/1977 δεν υφίστανται έφεση.

Η παρ. 1 του άρθρου 2⁷⁷ του ν. 702/1977, σχετικά με ακυρωτικές υποθέσεις, οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 1 του ίδιου νόμου, εάν το Διοικητικό Εφετείο κρίνει ότι κάποια υπόθεση δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητά του, την παραπέμπει στο ΣτΕ, το οποίο θα αποφασίσει για την αρμοδιότητα. Εφόσον το ΣτΕ κρίνει ότι υπάγεται στην αρμοδιότητα διοικητικού εφετείου είτε θα την αναπέμψει σε αυτό ή θα την κρατήσει και θα τη δικάσει κατ'ουσίαν. Στην παρ. 2, ορίζεται ότι σε περίπτωση που από τις προσβαλλόμενες πράξεις μόνο κάποιες ανήκουν στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου, το τελευταίο θα δικάσει μόνο αυτές τις υποθέσεις και θα παραπέμψει την αίτηση ακύρωσης, κατά τα λοιπά, στο ΣτΕ. Κατ'εξίαιρεση σε περίπτωση που συμπροσβάλλονται ατομική και κανονιστική πράξη, η αίτηση ακύρωσης απορρίπτεται κατά το μέρος που αφορά στην κανονιστική πράξη.

⁷⁵Οι περ.ια 'έως και ιε' προστέθηκαν με το άρ. 47, παρ.1 του ν. 3900/2010 (Α'213)

⁷⁶Η περ.ιστ' προστέθηκε με το άρ. 5, παρ.2 του ν. 4305/2014 (Α'237) και καταργήθηκε με το άρ. 108, του ν. 47278/2020 (Α'184). Βλ.πλέον αρ. 74 ν.4727/2020

⁷⁷Καραμιχαλέλης Αθανάσιος, όπ. π. (υποσημ. 60), σελ.325-329

Κατά το άρθρο 4, παρ.1 του ν. 702/1977 για αιτήσεις ακύρωσης που δικάζονται στα Διοικητικά Εφετεία, εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις που ισχύουν και εφαρμόζονται για το Συμβούλιο της Επικρατείας.

2.4.2. Δημόσιες Συμβάσεις - Προσυμβατικές Διαφορές

Όπως είδαμε στο κεφ. 2.3.2, σύμφωνα με το **ν.3978/2011** σχετικά με **προσυμβατικές διαφορές** που αναφύονται σε περιπτώσεις διαγωνισμών με αντικείμενο έργα και υπηρεσίες στους τομείς της **ασφάλειας και της άμυνας**, όταν η συνολική προϋπολογισθείσα δαπάνη είναι ποσό χαμηλότερο από τα οριζόμενα όρια στην οδηγία 2009/81/EK, η αρμοδιότητα εμπίπτει στο Διοικητικό Εφετείο της έδρας της αναθέτουσας αρχής.

Επίσης, σχετικά με διαφορές που αφορούν **δημόσιες συμβάσεις**⁷⁸ (διοικητικές ή ιδιωτικού δικαίου) κατά το προσυμβατικό στάδιο, με αντικείμενο προμήθειες ή υπηρεσίες ή δημόσια έργα και εμπίπτουν στο πεδίο των οδηγιών 2014/24/EK και 2014/25/EK αρμόδιο είναι το τριμελές Διοικητικό Εφετείο της έδρας της αναθέτουσας αρχής, κατά το **νόμο 4412/2016**, αρ.372, παρ.3. Η απόφαση του δικαστηρίου είναι αμετάκλητη. Το Διοικητικό Εφετείο, λοιπόν, εξετάζει αιτήσεις αναστολής και αιτήσεις ακύρωσης σχετικά με διοικητικές συμβάσεις και συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου⁷⁹. Επιπρόσθετα, το ανωτέρω δικαστήριο ασχολείται με αιτήσεις ακύρωσης κατά αποφάσεων της ΑΕΠΠ (νυν ΕΑΔΗΣΥ), που ζητούν την ακυρότητα των συμβάσεων αυτών. Όμως σε αυτήν την περίπτωση, το Δικαστήριο δεν εξετάζει τα νομικά θέματα και τα πραγματικά περιστατικά και αλλά αναπέμπει την υπόθεση στην ΑΕΠΠ να εξετάσει τα νομικά ζητήματα.

2.4.3. Υπαλληλικές Προσφυγές

Στην αρμοδιότητα των Διοικητικών Εφετείων, εμπίπτουν σε πρώτο και τελευταίο βαθμό, **οι υπαλληλικές προσφυγές**, που προβλέπονται από νομοθετικές ρυθμίσεις⁸⁰ και όχι από τις διατάξεις των παραγράφων 4 και 6 του άρθρου 103 του Συντ. και συμπεριλαμβάνουν α)αποφάσεις δευτεροβάθμιων πειθαρχικών συμβουλίων που επιβάλλουν πειθαρχικές ποινές (εκτός από την ποινή του υποβιβασμού κατά ένα βαθμό

⁷⁸Βλ. Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας, Κονδύλης Θ. Βασίλειος, όπ. π.(υποσημ.3), σελ.385-388

⁷⁹Βλ. παρ. 3, άρθρο 94 Συντγ.

⁸⁰Ν.2944/2001, «Τροποποίηση της νομοθεσίας του Συμβουλίου της Επικρατείας και των διοικητικών δικαστηρίων», (Α' 222), άρθρο 4.

και της οριστικής απόλυσης). Επίσης εξαιρούνται από τη δυνατότητα προσφυγής στο Διοικητικό Εφετείο και οι αποφάσεις των δευτεροβάθμιων πειθαρχικών που επιβάλλουν την ποινή της έγγραφης επίπληξης και του πρόστιμου των αποδοχών ενός μήνα, β) οι υπουργικές πράξεις με τις οποίες επιβάλλεται οποιαδήποτε ποινή και γ) πράξεις με τις οποίες επιβάλλεται οποιαδήποτε ποινή από το Διοικητή του Αγίου Όρους, τους προϊσταμένους ή επικεφαλής των ανεξάρτητων διοικητικών αρχών, τους πρυτάνεις των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, από τα μονομελή όργανα των Ν.Π.Δ.Δ. και από το διοικητή ή τον πρόεδρο συλλογικού οργάνου.⁸¹

Αναλυτικότερα, ο ν. 3772/2009, αρ. 5 προβλέπει τη δυνατότητα άσκησης προσφυγής ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου από ιατροδικαστές διορισμένους σε οργανικές θέσεις, κατά αποφάσεων του υπηρεσιακού συμβουλίου περί μη μονιμοποίησης, παρόλο που παρήλθε το χρονικό διάστημα των δύο ετών της δοκιμαστικής υπηρεσίας τους.

Ο ν. 3329/2005 «*Εθνικό Σύστημα Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και λοιπές διατάξεις*» (Α' 81) στο αρ. 11 σχετικά με τις πειθαρχικές δίωξεις προβλέπει τη δυνατότητα άσκησης προσφυγής ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου κατά τελεσίδικων αποφάσεων του Πρωτοβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου και οριστικών αποφάσεων του Κεντρικού Πειθαρχικού Συμβουλίου (ποινές προστίμων που ισούνται με αποδοχές 4 μηνών και άνω καθώς και διακοπής του δικαιώματος υποβολής υποψηφιότητας για ανώτερου βαθμού θέση).

Ο ν. 3584/2007 «*Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων*» (Α' 143) στο αρ. 147 προβλέπει ότι οι μόνιμοι υπάλληλοι έχουν δικαίωμα προσφυγής ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου κατά: α) των πειθαρχικών αποφάσεων των οργάνων που περιγράφονται στην παρ.1 του αρθ. 122, β) των αποφάσεων των συλλογικών οργάνων που περιγράφονται στην παρ. 1 του αρ. 123 και γ) των αποφάσεων του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου σχετικά με την ποινή πρόστιμου ενός μηνός και άνω και της προσωρινής παύσης.

Τέλος, ο ν. 4957/2022 «*Νέοι ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα: ενίσχυση της ποιότητας, της λειτουργικότητας και της σύνδεσης των Α.Ε.Ι. με την κοινωνία και λοιπές διατάξεις*» (Α' 141) στο αρ. 198 προβλέπει τις πειθαρχικές ποινές που επιβάλλονται στους φοιτητές, που διαπράτουν πειθαρχικά παραπτώματα. Οι

---

⁸¹Βλ. Ν.3528/2007, «*Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημόσιων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.*» (Α' 26), άρθρο 142 ΥΚ

φοιτητές δύνανται να ασκήσουν αίτηση ακύρωσης κατά αυτών των αποφάσεων, που επιβάλλουν τις ποινές (εκτός από την ποινή της έγγραφης επίπληξης) ενώπιον του διοικητικού εφετείου στο τόπο που έχει την έδρα του το ΑΕΙ.

2.4.4 Λοιπές Διαφορές

Ο ν. 998/1979 «*Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας*» (Α' 289) στο άρθρο 67 Α ορίζει ότι απαγορεύεται η οικοδόμηση δασικών εν γένει εκτάσεων και προβλέπεται η άσκηση αίτησης ακύρωσης στο Διοικητικό Εφετείο της τοποθεσίας του ακινήτου κατά απόφασης του Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης περί κατεδάφισης-απομάκρυνσης ακινήτου.

Σύμφωνα με το ν. 2323/1995- «*Υπαίθριο εμπόριο και άλλες διατάξεις*» (Α' 145), ασκείται αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου κατά απόφασης για άδεια ίδρυσης καταστημάτων λιανικού εμπορίου. Στο άρθρο 10, παρ. 6⁸² ορίζεται ότι για τη λειτουργία καταστημάτων λιανικού εμπορίου απαιτείται άδεια, η οποία δίνεται βάσει απόφασης του νομαρχιακού συμβουλίου. Κατά της απόφασης, δύναται να ασκηθεί ειδική διοικητική προσφυγή από κάποιον που έχει έννομο συμφέρον ενώπιον του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας. Η απόφαση του Γενικού Γραμματέα υπόκειται σε αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου.

Ο ν. 2773/1999 «*Απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας – Ρύθμιση θεμάτων ενεργειακής πολιτικής και λοιπές διατάξεις*» (Α' 286) προβλέπει τη σύσταση της Ρυμιστικής Αρχής Ενέργειας (ΡΑΕ), ως ανεξάρτητη ρυθμιστική αρχή, που εποπτεύει την εγχώρια αγορά ενέργειας. Σύμφωνα με την παρ. 6 του αρ. 5, κατά των αποφάσεων της δύναται να ασκηθεί αίτηση αναθεώρησης. Στην περίπτωση εκτελεστής απόφασης στην αίτηση αναθεώρησης είναι δυνατό να ασκηθεί αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. Κατά της απόφασης του Δ.Ε.Α. ασκείται έφεση ενώπιον του ΣτΕ.

Ο ν. 3284/2004 «*Περί κυρώσεως του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας*» (Α' 217) στο αρ. 7 προβλέπει τη δυνατότητα άσκησης αίτησης ακύρωσης ενώπιον του κατά τόπον αρμόδιου Διοικητικού Εφετείου κατά απόρριψης αιτήματος πολιτογράφησης. Το αίτημα πολιτογράφησης αξιολογείται από τρεις υπαλλήλους κατηγορίας ΠΕ, ή ΤΕ της Γενικής Γραμματείας Ιθαγένειας που διαθέτουν τουλάχιστον πενταετή προϋπηρεσία στο τομέα των σχετικών αξιολογήσεων.

---

⁸² Όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 10 του ν.3377/2005 (Α' 202)

Ο ν. 3371/2005 *«Θέματα Κεφαλαιαγοράς και άλλες διατάξεις»* (Α'178) στο άρ. 7, που αναφέρεται στα ένδικα βοηθήματα, προβλέπει⁸³ σχετικά με τον τρόπο δικαστικής προσβολής των αποφάσεων της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς τα εξής: αποφάσεις που καταλογίζουν χρηματικά πρόστιμα προσβάλλονται με προσφυγή ουσίας στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών και όλες οι υπόλοιπες, οι οποίες αφορούν σε εκτελεστές ατομικές διοικητικές πράξεις με αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. Κατά των αποφάσεων του τελευταίου χωρεί έφεση ενώπιον του ΣτΕ.

Ο ν. 3891/2010 *«Αναδιάρθρωση, εξυγίανση και ανάπτυξη του ομίλου ΟΣΕ και της ΤΡΑΙΝΟΣΕ και άλλες διατάξεις για το σιδηροδρομικό τομέα»* (Α'188) στο άρ.34, που αναφέρεται στα ένδικα βοηθήματα, προβλέπει την δυνατότητα άσκησης αίτησης ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών κατά των ατομικών⁸⁴ διοικητικών αποφάσεων της Ρ.Α.Σ. (Ρυθμιστική Αρχή Σιδηροδρόμων), εκτός των αποφάσεων με τις οποίες επιβάλλονται κυρώσεις⁸⁵.

Ο ν. 3943/2011 *«Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στελέχωση των ελεγκτικών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Οικονομικών»* (Α' 66) στο άρ.31 προβλέπει την ίδρυση ανεξάρτητης αρχής, που ονομάζεται ειδικό Σώμα Φορολογικών Διαιτητών (Σ.Φ.Δ.) που εποπτεύει τους φορολογικούς διαιτητές. Στο άρθρο 33 περιγράφονται οι διαδικασίες διαιτητικής επίλυσης των φορολογικών διαφορών. Στην παρ. 9 του άρθ.33 προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης αίτησης ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών κατά της διαιτητικής απόφασης, σύμφωνα με τις διατάξεις των αρ. 897 και 899 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, οι οποίες εφαρμόζονται σε αναλογία. Η απόφαση του Δ.Ε.Α. είναι αμετάκλητη.

Ο ν. 4001/2011 *«Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για έρευνα, παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις»* (Α'179) στο άρ.33, που αναφέρεται στο δικαστικό έλεγχο των αποφάσεων της Ρ.Α.Ε. (Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας),⁸⁶ προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης αίτησης ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών κατά

---

⁸³Με επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 25 του ν. 3340/2005 (ΦΕΚ 112/ Α'/10-5-2005)

⁸⁴Κατά των κανονιστικών αποφάσεων, ασκείται προσφυγή στο ΣτΕ (βλ. κεφ. 2.3)

⁸⁵Κατά αυτών των αποφάσεων, ασκείται προσφυγή στο Δ.Ε.Α.

⁸⁶Στο άρ. 32 του ν.4001/2011 ορίζεται η δυνατότητα αίτησης αναθεώρησης κατά των εκτελεστών πράξεων της ΡΑΕ, που έχει χαρακτήρα ενδικοφανούς προσφυγής.

απόφασης επί της αίτησης αναθεώρησης, που αφορά τη χορήγηση, άρνηση χορήγησης, τροποποίηση ή ανάκληση διοικητικών αδειών⁸⁷.

Ο ν. 4715/2020 *«Ρυθμίσεις για τη διασφάλιση της πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες υγείας – ίδρυση και καταστατικό του Οργανισμού Διασφάλισης της Ποιότητας στην Υγεία Α.Ε. (Ο.ΔΙ.Π.Υ. ΑΕ), άλλες επείγουσες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας και άλλες διατάξεις»* (Α'149) στο άρ.10 ορίζει ότι σε περίπτωση παραβάσεων που μπορεί να φέρουν σε κίνδυνο την ζωή των ασθενών το διοικητικό συμβούλιο του ΟΔΙΠΥ εισηγείται στο αρμόδιο όργανο του Υπουργείου Υγείας να παύσει για κάποιο χρονικό διάστημα τη λειτουργία της ελεγχόμενης μονάδας υγείας. Κατά των αποφάσεων του αρμόδιου οργάνου του Υπ. Υγείας προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης αίτησης ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρ. 1 του ν. 702/1977.

Ο ν. 4757/2020 *«Σύσταση, λειτουργία και αρμοδιότητες Αρχής Πολιτικής Αεροπορίας, ρύθμιση ζητημάτων Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας και άλλες διατάξεις Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών»* (Α'240) στο άρ.34 που αναφέρεται στο δικαστικό έλεγχο των αποφάσεων της Α.Π.Α. (Αρχής Πολιτικής Αεροπορίας)⁸⁸ προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης αίτησης ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών κατά απόφασης επί της αίτησης αναθεώρησης, που αφορά στη χορήγηση, άρνηση χορήγησης, τροποποίηση, ανάκληση ή αναστολή πτυχίων ή αδειών ή πιστοποιητικών⁸⁹.

Στο ν. 4777/2021 *«Εισαγωγή στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας, αναβάθμιση του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος και άλλες διατάξεις»* (Α'25) στο άρ.24 αναφέρονται οι πειθαρχικές ποινές με τις οποίες τιμωρούνται φοιτητές, που έχουν διαπράξει κάποια παραπτώματα. Το αρ. 31 ορίζει ότι ο φοιτητής δύναται να ασκήσει αίτηση ακύρωσης κατά της απόφασης που του επιβάλλει πειθαρχική ποινή στο διοικητικό εφετείο της τόπου, που έχει την έδρα του το πανεπιστήμιο.

Στο ν. 4964/2022 *«Διατάξεις για την απλοποίηση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, θέσπιση πλαισίου για την ανάπτυξη των υπεράκτιων αιολικών πάρκων, την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, την προστασία του*

---

⁸⁷Σε κάθε άλλη περίπτωση ασκείται προσφυγή.

⁸⁸Στο άρ. 34 του ν.4757/2020 ορίζεται η δυνατότητα αίτησης αναθεώρησης κατά των εκτελεστών ατομικών αποφάσεων της ΑΠΑ, που έχει χαρακτήρα ενδικοφανούς προσφυγής.

⁸⁹Σε κάθε άλλη περίπτωση ασκείται προσφυγή.

περιβάλλοντος και λοιπές διατάξεις» (Α'150) στο άρ.70 αναφέρονται οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση άδειας έρευνας Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων (Υ.Α.Π.). Κατά της απόφασης χορήγησης ή άρνησης χορήγησης ασκείται ενδικοφανής προσφυγή ενώπιον του φορέα ΥΑΠ. Η ανωτέρω απόφαση επί της ενδικοφανούς προσφυγής δύναται να προσβληθεί με αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. Κατά της απόφασης του Δ.Ε.Α. χωρεί έφεση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

2.5. Σχέση των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων και του Συμβουλίου της Επικρατείας ως προς την ακυρωτική αρμοδιότητα

Δεν είναι πάντα απόλυτα ξεκάθαρο εάν μια διοικητική διαφορά εμπίπτει στην ακυρωτική αρμοδιότητα του ΣτΕ ή των Τ.Δ.Δ., κάτι που δημιουργεί ανασφάλεια δικαίου και καθυστερήσεις στην απονομή δικαιοσύνης και συναντούμε αρκετές περιπτώσεις με διατύπωση μειοψηφίας σχετικά με την αρμοδιότητα.

Το Σ.τ.Ε. διατηρεί τη γενική ακυρωτική αρμοδιότητα⁹⁰ κατά των εκτελεστών πράξεων των διοικητικών αρχών και επιλαμβάνεται των «σημαντικότερων ποιοτικά» υποθέσεων. Ο νομοθέτης διατηρεί στο Σ.τ.Ε. τις υποθέσεις μείζονος σημασίας και οι υπόλοιπες ανατίθενται στα κατώτερα διοικητικά δικαστήρια.⁹¹ Ο συντακτικός νομοθέτης δεν αφήνει στη απόλυτη διάθεση του κοινού νομοθέτη τη μεταφορά υποθέσεων ακυρωτικής δικαιοδοσίας από το Σ.τ.Ε. στα Τ.Δ.Δ. και συνεπώς αυτή η μεταφορά υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο, αφού γίνεται στα πλαίσια των συνταγματικών ορίων, που τίθενται.⁹² Παρόλα αυτά, ο κοινός νομοθέτης έχει, όπως είδαμε στα προηγούμενα κεφάλαια, την ευχέρεια να προχωρά με μια «διασταύρωση αρμοδιοτήτων» άναμεσα στο ΣτΕ και τα Τ.Δ.Δ., χωρίς απόλυτα αποσαφηνισμένα κριτήρια καθώς και ανάμεσα στις ακυρωτικές και διαφορές ουσίας⁹³. Κατευθύνσεις δόθηκαν, τόσο σχετικά με τα όρια «ουσιαστικοποίησης» των ακυρωτικών διαφορών που μεταφέρονται από το Σ.τ.Ε. στα Τ.Δ.Δ. όσο και για την έννοια των διαφορών ουσίας, με την «απόφαση-σταθμό» Σ.τ.Ε. Ολομ. 3919/2010. Επιπρόκειται, δηλαδή να

⁹⁰Βλ. αποφ. ΣτΕ Ολ. 910/2021 «το ΣτΕ έχει γενική αρμοδιότητα επι ακυρωτικών διαφορών επι προσβολής εκτελεστών διοικητικών πράξεων»

⁹¹Δελλής Γεώργιος, «Η διοικητική δικαιοσύνη σε αναζήτηση ταχύτητας. Ανατρέποντας το μύθο της ωραίας κοιμωμένης», Νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2013, σελ. 105-106

⁹²Πρεβεδούρου Β. Ευγενία, οπ. π. (υποσημ. 41)

⁹³Πρεβεδούρου Β. Ευγενία, «Η σχέση των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων και του Συμβουλίου της Επικρατείας, στο Λεύκωμα Διοικητικά Δικαστήρια 1962-2022 - 60 Χρόνια Λειτουργίας, Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων», Αθήνα 2022, σελ. 175-176

μεταβάλλεται ο χαρακτήρας μιας κατηγορίας ατομικών διοικητικών διαφορών, που αφορούν σε ατομικές διοικητικές πράξεις από ακυρωτικός σε ουσιαστικός με διάταξη νόμου, ανάλογα «με τη φύση και τη σπουδαιότητά τους», αρκεί να μην έχουμε υπεισέλευση της δικαστικής εξουσίας στην εκτελεστική, σε θέματα που η αποκλειστική αρμοδιότητα ανήκει στην εκτελεστική εξουσία.⁹⁴ Όπως στην περίπτωση που η άσκηση πλήρους δικαιοδοσίας⁹⁵, λόγω του αντικειμένου της προσβαλλόμενης πράξης και των απαιτούμενων προϋποθέσεων για την έκδοσή της, καθώς και των συνεπειών της μεταβολής της πράξης θα οδηγούσε στην παραβίαση της κρατικής εξουσίας της Διοίκησης και της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της διάκρισης των εξουσιών (άρθ. 26 του Συντ.).

Ο νόμος δίνει την ειδική αρμοδιότητα στα Τ.Δ.Δ. να επιληφθούν με συγκεκριμένες κατηγορίες υποθέσεων, που η φύση και η σπουδαιότητά τους δεν επιβάλλει την εκδίκασή τους στο ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο.⁹⁶

Εάν το Διοικητικό Εφετείο αποφανθεί ότι η υπόθεση εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας ή άλλου δικαστηρίου, το Διοικητικό Εφετείο **παραπέμπει** αναλόγως⁹⁷ (αρχή οικονομίας της δίκης). Το δικαστήριο, στο οποίο παραπέμπεται μια υπόθεση είναι υποχρεωμένο να τη δικάσει, εφόσον η απόφαση για παραπομπή λαμβάνεται από ανώτερο ή ισόβαθμο με αυτό. Επομένως, όταν το Συμβούλιο της Επικρατείας κρίνει ότι μια υπόθεση εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου, η απόφαση αυτή είναι υποχρεωτική για το Διοικητικό Εφετείο, το οποίο θα δικάσει την υπόθεση.

Όταν η υπόθεση παραπέμπεται στο ΣτΕ από Διοικητικό Εφετείο⁹⁸, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 2, πρώτο εδάφιο του ν. 702/1977, το ΣτΕ αποφασίζει για την αρμοδιότητα και εφόσον κρίνει ότι εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου δύναται να «κρατήσει» και να δικάσει την υπόθεση κατ' ουσίαν ή να την αναπέμψει. Εάν η υπόθεση υπάγεται στην αρμοδιότητα των ποινικών / πολιτικών δικαστηρίων, το Διοικητικό Δικαστήριο απορρίπτει το ένδικο βοήθημα.

---

⁹⁴Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας, Κονδύλης Θ. Βασιλείος, όπ. π. (υποσημ.3), σελ.42-45

⁹⁵Βλ. απόφαση 693/2013 της ολομ. του ΣτΕ (κατά ατομική διοικητική πράξη της ΕΕΤΤ, βάση της οποίας ο ΟΤΕ πρέπει να βελτιώσει /αλλάξει το σύστημα κοστολόγησης σύμφωνα με κοινοτικές οδηγίες), που αρμοδιότητα της Διοίκησης σχετίζεται με τεχνικές και ειδικές επιστημονικές γνώσεις και κρίσεις.

⁹⁶Οι διατάξεις των αρ.94, παρ.1, 95, παρ.1, περ.α' και 95 παρ.3 του Συντ. πρέπει να ερμηνευτούν συνδυασμένα.

⁹⁷Νόμος 1968/1991, άρθρο 34 (ΦΕΚ 150/ 11-10-1991, τ.Α') , «Παραπομπή διοικητικών υποθέσεων» βλ. Καραμιχαλέλης Αθανάσιος, όπ. π. (υποσημ. 60), σελ. 428

⁹⁸Βλ. αρθ. 67, παρ. 3 του π.δ. 18/1989

Όπως έχουμε δει, όταν η προσβαλλόμενη πράξη είναι κανονιστική, η αίτηση ακύρωσης ασκείται μόνο ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Οι κανονιστικές πράξεις αναγνωρίζουν δικαιώματα, επιβάλλουν υποχρεώσεις και ρυθμίζουν καταστάσεις με γενικό και αφηρημένο περιεχόμενο, που αφορούν αόριστο αριθμό προσώπων, που δεν είναι εξαρχής ορισμένο. Οποιαδήποτε τροποποίηση τους από το δικαστή θα συνιστούσε διαμόρφωση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων απροσώπως και θα συντελούσε στη δημιουργία νέας κανονιστικής διοικητικής πράξης. Αυτή η αρμοδιότητα ανήκει στα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας,⁹⁹ όπως προβλέπονται στο άρθρο 43 του Συντάγματος.

Σε περίπτωση που ασκηθεί ενώπιον Διοικητικού Εφετείου αίτηση ακύρωσης κατά κανονιστικής πράξης και της ατομικής που βασίζεται σε αυτήν την κανονιστική, η υπόθεση θα παραπεμφθεί στο ΣτΕ, το οποίο θα εκδικάσει και την ατομική διοικητική πράξη.¹⁰⁰ Επίσης, όταν έχουμε συναφείς ατομικές πράξεις και η μια από αυτές εμπίπτει στην αρμοδιότητα του ΣτΕ και η άλλη Διοικητικού Εφετείου, θα δικαστούν και οι δύο στο Συμβούλιο της Επικρατείας.

Η ακυρωτική διαδικασία δεν περιορίζεται ούτε καταργείται με νομοθετική ρύθμιση, καθώς θεωρείται αντισυνταγματική μια τέτοια διάταξη, αφού αντιτίθεται στην συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή – στο αρ. 20, παρ.1- της παροχής δικαστικής προστασίας. Δεν μπορεί να θεωρηθεί περιορισμός του δικαιώματος στην παροχή δικαστικής προστασίας, η μεταβολή ακυρωτικής διαφοράς σε διαφορά ουσίας, καθώς ο ουσιαστικός έλεγχος είναι πληρέστερος από τον ακυρωτικό, αφού δεν περιορίζεται μόνο σε έλεγχο νομιμότητας και ιδίως όταν καλύπτονται οι προϋποθέσεις της δίκαιης δίκης (άρ. 6, παρ.1 ΕΣΔΑ).

Η εκδίκαση των αιτήσεων ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου βασίζεται στην εφαρμογή των διατάξεων του π.δ. 18/1989, που ισχύει και για την εκδίκαση των ακυρωτικών διαφορών ενώπιον του ΣτΕ.

Είναι δυνατό να ασκηθεί έφεση στο ΣτΕ κατά αποφάσεων σε αιτήσεις ακύρωσης ή τριτανακοπή¹⁰¹ (άρθ. 58 του π.δ. 18/89 και άρ.5 του ν. 702/1977). Προϋποθέσεις παραδεκτού για την άσκηση έφεσης είναι: α) το έννομο συμφέρον, β) η τήρηση προθεσμίας και γ) ο χαρακτήρας ως οριστικής της απόφασης που εφεσιβάλλεται.

---

⁹⁹Πρεβεδούρου Β. Ευγενία, όπ. π. (υποσημ. 41)

¹⁰⁰Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας, Κονδύλης Θ. Βασιλείος, όπ. π. (υποσημ. 3), σελ.383, 390-396

¹⁰¹Τριτανακοπή βάσει του άρ. 51 του π.δ.18/1989 μπορεί να ασκήσει κάποιος τρίτος που βλάπτεται από την απόφαση ακυρωτικού δικαστηρίου, μέσα σε χρόνο 60 ημερών από τη μέρα που έλαβε γνώση της απόφασης.

Έννομο συμφέρον έχουν οι διάδικοι που υπέβαλλαν την αίτηση ακύρωσης στο Εφετείο και βλάπτονται από την απόφασή του¹⁰². Η βλάβη μπορεί να προκύψει όχι μόνο από το διατακτικό της απόφασης, αλλά ακόμη και από το αιτιολογικό. Η έφεση είναι παραδεκτή όταν ο διάδικος ισχυρίζεται ότι δεν υφίσταται νομολογία του ΣτΕ ή ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι αντίθετη με νομολογία του ΣτΕ, άλλου ανώτατου δικαστηρίου ή με ανέκκλητη απόφαση διοικητικού δικαστηρίου.

Σύμφωνα με το άρθρο 66 του π.δ. 18/1989 σε περιπτώσεις Εφέσεων, εφαρμόζονται κατ' αναλογία οι διατάξεις που αφορούν το ένδικο μέσο της αίτησης ακύρωσης.

Οι λόγοι που μας οδήγησαν σε αυτήν την κατάσταση της διασταύρωσης των αρμοδιοτήτων είναι αρκετοί και σε μια προσπάθεια ανάλυσής τους μπορούμε να αναφέρουμε τις κάτωθι διαπιστώσεις.

Το γεγονός ότι κατά το παρελθόν η μεταφορά υποθέσεων από το ΣτΕ στα Τ.Δ.Δ. πραγματοποιήθηκε χωρίς να ληφθούν κριτήρια που να συνδέονται με την ορθολογική οργάνωση της δικαιοσύνης και τη φέρουσα ικανότητα των Τ.Δ.Δ., με αποτέλεσμα την ιδιαίτερη επιβάρυνση κάποιων δικαστηρίων, αφού κατακλήστηκαν με μεγάλο αριθμό υποθέσεων, χωρίς να υπάρχει η σχετική ενίσχυση από πλευρά ανθρώπινων πόρων (δικαστικών λειτουργών και υπαλλήλων). Επιπρόσθετα, ο χαρακτηρισμός των διαφορών ως ακυρωτικές ή ουσίας κάποιες φορές έφερε τη διάσπαση συναφών υποθέσεων σε διαφορετικά δικαστήρια ή σε κάποιες περιπτώσεις ακόμη και σε διαφορετικό σχηματισμό στο ίδιο δικαστήριο.

Επίσης, η πολυνομία και ο υψηλός βαθμός παρεμβάσεων του κοινού νομοθέτη με νέες διατάξεις και νέες κατηγορίες υποθέσεων έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αρκετών επικαλύψεων στις διατάξεις και στην αρμοδιότητα. Τα Τ.Δ.Δ. τροφοδοτούνται συνεχώς τόσο με νέες κατηγορίες υποθέσεων όσο και με τη μεταφορά άλλων από το Σ.τ.Ε., πολλές από τις οποίες ανατίθενται στη δικαιοδοσία τους από τον κοινό νομοθέτη με ειδικούς νόμους που θεσπίζονται, χωρίς όμως να διασφαλίζεται η απαραίτητη συνοχή.

Επιπρόσθετα, το κριτήριο αναφορικά με τη σπουδαιότητα της διαφοράς είναι εξαιρετικά ρευστό¹⁰³, γιατί δεν είναι δυνατό να γίνει εύκολα απόλυτα αντιληπτό ένα

---

¹⁰²Έφεση μπορεί να ασκήσει ο αρμόδιος υπουργός και όχι το διοικητικό όργανο, το οποίο εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη.

¹⁰³Στράνης Δ., «Τα όρια του νομοθετικού χαρακτηρισμού των διοικητικών διαφορών», *ΘΠΑΔ 5/2011*, σελ. 494

«ενιαίο κριτήριο σπουδαιότητας»¹⁰⁴ στο δικονομικό χώρο, που θα έπρεπε να κυριαρχεί η σαφήνεια και η απλότητα.¹⁰⁵ Υποθέσεις ήσσονος σημασίας δεν πρέπει να φτάνουν στο ΣτΕ ούτε κατ'έφεση. Εξάλλου, το κριτήριο του εύρους των εξουσιών του δικαστή και της έντασης του ελέγχου αποτελεί, στην ουσία συνέπεια της διάκρισης της αρμοδιότητας, η οποία θα έπρεπε να εδράζεται στην διαφορετική φύση των διαφορών.¹⁰⁶ Επίσης, η θέση που κυριαρχεί, βάσει της νομολογίας των δικαστηρίων είναι ότι για υποθέσεις, για τις οποίες δεν έχει προβλεφθεί με νόμο το ειδικό αντικείμενό τους, υπάγονται στην γενική ακυρωτική αρμοδιότητα του Σ.τ.Ε. Η θεσμική εμβέλεια του ανώτατου ακυρωτικού δικαστηρίου είναι αδιαμφισβήτη και γι' αυτό επιλαμβάνεται των σημαντικότερων ζητημάτων.

---

¹⁰⁴Βλαχόπουλος Σ, *Η συνταγματική κατοχύρωση της αιτήσεως ακύρωσεως, σε Συμβούλιο της Επικρατείας*, επιμέλεια Χ. Χρυσανθάκης, σελ. 15, υποσημ. 27

¹⁰⁵Μαθιουδάκης Ι., Παρατηρήσεις στη ΣτΕ ολομ. 617/2013, *ΑΡΜ 2013*, σελ. 954

¹⁰⁶Πρεβεδούρου Β. Ευγενία, *οπ. π.* (υποσημ. 93)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Περιπτώσεις Νομολογιακού Ενδιαφέροντος

Στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, που έχουν νομολογιακό και διοικητικό ενδιαφέρον, ώστε να εντοπιστούν οι περιπτώσεις που δημιουργείται «διασταύρωση αρμοδιοτήτων» και να γίνει προσπάθεια να αποσαφηνιστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η οριοθέτηση της αρμοδιότητας. Η ανάπτυξη θα γίνει σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες, που εμπίπτουν στην ακυρωτική διαδικασία ως εξής: 1) Διαφορές του ν. 702/1977, 2) Δημόσιες Συμβάσεις - Προσυμβατικές Διαφορές, 3) Υπαλληλικές Προσφυγές και 4) Λοιπές Διαφορές. Θα γίνεται μια σύντομη ανάλυση των υποθέσεων, που τα αρμόδια δικαστήρια (Συμβούλιο της Επικρατείας ή Διοικητικό Εφετείο) έχουν κρίνει ότι όρθως εμπίπτουν στην δικαιοδοσία τους. Επίσης, παρατίθενται περιπτώσεις παραπομπής από το ΣτΕ στα Τ.Δ.Δ. και το αντίστροφο, όπου κρίνεται ότι στερείται αρμοδιότητας το Δικαστήριο στο οποίο αρχικά κατατέθηκε το ένδικο βοήθημα της αίτησης ακύρωσης.

3.1. Διαφορές του ν. 702/1977

-Ν. 702/1977, παρ.1 του αρ. 1 - περίπτωση δ)νομοθεσία περί εκπαίδευσης για μαθητές, φοιτητές, υπότροφους, μετεκπαιδευόμενους

Απόφαση ΣτΕ 2187/2018

Αιτήσεις ακύρωσης κατά ατομικών διοικητικών πράξεων, που αφορούν σε θέματα αναφορικά με την νομοθεσία περί εκπαίδευσης μαθητών, σπουδαστών κλπ, εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου, στην περίπτωση που το ζήτημα σχετίζεται με την κατάσταση των μαθητών, φοιτητών, υποτρόφων και μετεκπαιδευομένων. Όμως εάν το ζήτημα σχετίζεται με την οργάνωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, σύλλογος γονέων αιτείται την ακύρωση αποφάσεων του Υπουργού Παιδείας, που ορίζουν Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας με γενικούς και αφηρημένους κανόνες, όποτε έχουν κανονιστικό χαρακτήρα και αρμόδιο για την αναφερόμενη διαφορά είναι το Τμήμα Γ΄ του ΣτΕ.

- Ν. 702/1977, παρ. 1 του αρ. 1 - περίπτωση θ)¹⁰⁷ έκδοση αδειών οικοδομής, αδειών για την κοπή δέντρων, και την σύνδεση οικοδομών με όλα τα δίκτυα

Απόφαση Σ.τ.Ε. 977/2005

Οι προσβαλλόμενες πράξεις εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου, καθώς αφορούν σε οικοδομική άδεια και άδεια κατεδαφίσεως. Επειδή τα κτίρια βρίσκονται σε παραδοσιακό οικισμό είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την έκδοση των αδειών εγκριτικές πράξεις από την Ε.Π.Α.Ε.¹⁰⁸, οι οποίες είναι συμπροσβαλλόμενες και εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Ε' Τμήματος του ΣτΕ, με βάση τη νομοθεσία σχετικά με την προστασία των παραδοσιακών οικισμών και του πολιτιστικού περιβάλλοντος. Το ΣτΕ, σύμφωνα με το αρ. 34, παρ. 1 του ν.1968/1991 αποφασίζει να «κρατήσει» και να δικάσει την υπόθεση στο σύνολό της, λόγω της συνάφειας των προσβαλλόμενων πράξεων στο τμήμα Ε' (αρμόδιο για διαφορές που αφορούν στο πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον).

Απόφαση Δ.Ε.Α. Μ 2190/2023 - (Παραπομπή στο Σ.τ.Ε.)

Σύμφωνα με την προαναφερόμενη διάταξη, αιτήσεις ακύρωσης κατά ατομικών διοικητικών πράξεων που αφορούν στην έκδοση οικοδομικών αδειών εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του τριμελούς διοικητικού εφετείου. Η ανωτέρω απόφαση αφορά σε αίτηση κατοίκου του Δήμου Ωρωπού, που ζητά την ακύρωση α) απόφασης της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής, με την οποία εγκρίθηκε η παρέκκλιση των όρων δόμησης σε εκτός σχεδίου οικόπεδο και β) της σχετικής οικοδομικής άδειας. Καθώς η έγκριση παρεκκλίσεων από όρους δόμησης εμπίπτει στην γενική αρμοδιότητα του ΣτΕ, όπως προβλέπεται στην παρ. 1 του αρ. 95 του Συντ. και η προσβαλλόμενη πράξη, που αφορά στην έκδοση οικοδομικής άδειας βασίζεται στην πρώτη και είναι συναφής η υπόθεση, βάσει του ν. 1968/1991, αρ. 34 παραπέμπεται στο ΣτΕ το οποίο θα κρίνει το παραδεκτό για την εκδίκαση συνολικά του ζητήματος για λόγους οικονομίας της δίκης.

¹⁰⁷ Η περ.θ' αντικαταστάθηκε με το αρ. 1, παρ.1 του ν. 2944/2001 (Α'222)

¹⁰⁸ Επιτροπή Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου

- Ν.702/1977, παρ.1 του αρ. 1 - περ. ζ)τακτοποίηση και καταβολή αποζημιώσεων ακινήτων και εφαρμογή πολεοδομικών μελετών, η)χαρακτηρισμός αυθαιρέτων κτηρίων, εξαίρεση από κατεδάφιση... θ)έκδοση αδειών οικοδομής...

Απόφαση Διοικητικού Εφετείου Λάρισσας ΑΑ 46/2023 (Παραπομπή στο Σ.τ.Ε.)

Αίτηση ακύρωσης κατά «έκθεσης αυτοψίας ετοιμόρροπου κατασκευής» της Επιτροπής Ελέγχου Επικινδύνως Ετοιμόρροπων Κατασκευών των Δήμων Π.Ε. Λάρισσας, βάσει της οποίας κρίθηκε ότι πρέπει να κατεδαφιστεί ο α' όροφος και ο εξώστης οικοδομής και να ληφθούν μέτρα προστασίας για το ισόγειο. Η εκδίκαση υποθέσεων «περί επικινδύνων οικοδομών»¹⁰⁹, όπου οικοδομές χαρακτηρίζονται επικίνδυνες και προβλέπονται μέτρα για την άρση του σχετικού κινδύνου δεν έχει υπαχθεί στην ειδική αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου, με το ν. 702/1977, παρ.1, αρ.1, που περιλαμβάνει νομοθετικές ρυθμίσεις για οικοδομικές άδειες, χαρακτηρισμό κτισμάτων ως αυθαιρέτων, κοπή δέντρων και την εξαίρεση ακινήτων από κατεδάφιση. Επομένως, η συγκεκριμένη περίπτωση υπάγεται στην γενική ακυρωτική αρμοδιότητα του ΣτΕ και παραπέμπεται προς εκδίκαση στον Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο.

- Ν.702/1977, παρ.1 του αρ. 1, - περίπτωση ιβ) χορήγηση αδειών για την άσκηση κάθε είδους επαγγελματικής δραστηριότητας και ίδρυση και λειτουργία επαγγελματικών εγκαταστάσεων

Απόφαση ΣτΕ 3/2021 - (Παραπομπή στο Δ.Ε.Α.)

Η εγγραφή των διπλωματούχων μηχανικών στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος είναι απαραίτητη προϋπόθεση για όλους τους μηχανικούς, ώστε να τους χορηγηθεί επαγγελματική άδεια και να μπορούν να ασκήσουν το επαγγέλμα τους. Ως εκτούτου, οι διαφορές που προκύπτουν αναφορικά με την εγγραφή ή τη διαγραφή προσώπων στο μητρώο μελών του Τ.Ε.Ε. εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου, οπότε η κρινόμενη αίτηση του μηχανικού για την ακύρωση αποφάσεων του Τ.Ε.Ε. παραπέμπεται προς εκδίκαση στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών, λόγω αρμοδιότητας.

Απόφαση ΣτΕ 446, 447 /2018

Σύμφωνα με το προαναφερόμενο άρθρο σε συνδυασμό με το με το αρ. 47, παρ.1 του ν. 3900/2010, μεταφέρθηκαν στην ακυρωτική αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου από το Συμβούλιο της Επικρατείας όλες οι διαφορές που είναι σχετικές με την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας και την λειτουργία επαγγελματικών εγκαταστάσεων.

¹⁰⁹Αρ. 1, παρ.2 του από 13/22-4-1929 προεδρικού διατάγματος (ΦΕΚ 153 Α')

Όμως διαφορές που αναφέρονται από διοικητικές πράξεις στα πλαίσια της εποπτείας που ασκεί η Ε.Π.Ε.Ι.Α.¹¹⁰ δεν μεταφέρθηκαν, λόγω της «σπουδαιότητας»¹¹¹ της αρμοδιότητας, που ασκείται από την ανωτέρω επιτροπή, για να επιτευχθεί η εύρυθμη λειτουργία της αγοράς και να προστατευτεί η ασφαλιστική πίστη στη χώρα μας. Οπότε εξακαλουθεί να υπάγεται στο ΣτΕ η αρμοδιότητα¹¹² για τις ανωτέρω διαφορές σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 1 του αρ. 95 του Συντ. και στην παρ. 1 του αρ. 45 του π.δ.18/1989. Συνακόλουθα, η αίτηση ασφαλιστικής εταιρείας για την ακύρωση πράξεων της ΕΠΕΙΑ, οι οποίες δεν περιορίζονται στην ανάκληση αδειών, αλλά αναφέρονται και στη λήψη διοικητικών μέτρων κλιμακούμενων ανάλογα των περιστάσεων με στόχο την εύρυθμη λειτουργία της ασφαλιστικής αγοράς εκδικάζεται από το τμήμα Δ' του ΣτΕ.

Απόφαση Δ.Ε.Α. 2385/2022 - (Παραπομπή στο Σ.τ.Ε.)

Αίτηση ακύρωσης και συναφής αίτηση αναστολής ενώπιον του Δ.Ε.Α. κατά του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού με την οποία ζητείται η ακύρωση απόφασης της Δ/σης Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής κληρονομιάς με την οποία χορηγήθηκε στον αιτούντα άδεια χρήσης ανιχνευτή μετάλλων κατά το μέρος που τέθηκαν συγκεκριμένοι όροι. Καθώς η ανωτέρω άδεια δεν αφορά στην επαγγελματική δραστηριότητα του διάδικου, αλλά τη χρήση της από τον ίδιο, η διαφορά δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Δ.Ε.Α, όπως ορίζουν οι διατάξεις του αρθ.1, παρ.1, περ.ιβ' του ν.702/1977, αλλά εμπίπτει στην γενική ακυρωτική αρμοδιότητα του ΣτΕ, ελλείψει αντίθετης ειδικής διάταξης και παραπέμπεται στο Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο.

3.2. Δημόσιες Συμβάσεις - Προσυμβατικές Διαφορές

-Νόμος 3978/2011 - Δημόσιες συμβάσεις Έργων, Υπηρεσιών και Προμηθειών στους τομείς της Άμυνας και της Ασφάλειας

Απόφαση ΣτΕ 89/2022 – (Παραπομπή στο Δ.Ε.Α.)

Αίτηση ακύρωσης ανώνυμης εταιρείας ενώπιον του ΣτΕ, με την οποία επιδιώκεται η ακύρωση της απόφασης του Διοικητή της Ανώτατης Στρατιωτικής Διοίκησης Υποστήριξης Στρατού αναφορικά με την αποδοχή τεχνικής προσφοράς σε διαγωνισμό

¹¹⁰Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης, η οποία καταργήθηκε με το ν. 3867/2010 (Α' 128), αρ. 1 και ο σκοπός και οι αρμοδιότητές της μεταφέρθηκαν στην Τράπεζα της Ελλάδος

¹¹¹Όπως ορίζει το άρ. 95, παρ. 3 του Συντ.

¹¹²Βλ. αποφ. 3306/2013 ολομ. ΣτΕ

για τη σύναψη σύμβασης για «υποστήριξη αρμάτων M88 με πέδιλα ερπυστριών». Στην συγκεκριμένη περίπτωση έχουμε διαγωνισμό για ανάθεση δημόσιας σύμβασης στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας κατ'επίκληση των διατάξεων του ν. 3978/2011 με προϋπολογισθείσα δαπάνη 422.000 ευρώ. Καθώς το ανωτέρω ποσό υπολείπεται του κατώτατου χρηματικού ορίου της Οδηγίας 2009/81/EK, που κατά το κρίσιμο διάστημα τη δημοσίευσης της προκήρυξης ανέρχεται σε 428.000 ευρώ, η υπόθεση παραπέμπεται στο Διοικητικό Εφετείο της έδρας της αναθέτουσας αρχής δηλ. στο Δ.Ε.Α., που είναι το αρμόδιο δικαστήριο για την επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν πριν τη σύναψη της σύμβασης.

Απόφαση ΣτΕ 1522/2021

Ανώνυμη εταιρεία αιτείται ενώπιον του ΣτΕ την ακύρωση απόφασης του Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας για την ανάθεση σύμβασης εκτέλεσης 12ετους Περιοδικής Επιθεώρησης στο E/Π AS -332C1 SUPER PUMA και η υπόθεση κρίνεται από το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο στην επταμελή σύνθεση του Δ' τμήματος, λόγω σπουδαιότητας των τιθεμένων ζητημάτων και καθώς έχει θεσπιστεί η αρμοδιότητά του με το ν.3978/2011 (αρ. 89, παρ. 3) για την επίλυση των διαφορών που αφορούν σε συμβάσεις στον τομέα της άμυνας και στον ειδικό τομέα της μη στρατιωτικής ασφάλειας και δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ν. 4412/2016.

-Νόμος 4412/2016 - Δημόσιες συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών

Απόφαση Δ.Ε.Α. 1834/2021 - (Παραπομπή στο Σ.τ.Ε.)

Αίτηση ακυρώσεως – αναστολής του Υπουργού Εθνικής Άμυνας ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών κατά απόφασης της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ), που έχει αντικείμενο την παραχώρηση εκμετάλλευσης του κυλικείου του Ναυτικού Νοσοκομείου Αθηνών. Καθώς η ανωτέρω διαφορά, η οποία προκύπτει από σύμβαση παραχώρησης υπηρεσίας, όπως ορίζεται στην παρ. 1 του αρ. 372 του ν. 4412/2016 εμπίπτει στην εξαιρετική αρμοδιότητα του ΣτΕ και παραπέμπεται προς εκδίκαση στο Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο.

Απόφαση Δ.Ε.Α. 617/2022

Αίτηση ακυρώσεως εταιρείας ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών κατά της σιωπηρής απόρριψης της προδικαστικής προσφυγής της αιτούσας εταιρείας από την Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ), με την οποία επιδίωκε την ακύρωση απόφασης της Οικονομικής Επιτροπής του Δήμου σχετικά με σύναψη δημόσιας σύμβασης για «προμήθεια χλωρίνης για την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών της εμφάνιση του covid-19» για τις ανάγκες της Δ/σης Καθαριότητας του

ανωτέρω Δήμου. Ο διαγωνισμός, λόγω αντικειμένου και προϋπολογισθείσας δαπάνης υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του ν. 4412/2016 και εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Δ.Ε.Α., το οποίο δικάζει την αίτηση ακυρώσεως και αναπέμπει την υπόθεση στην Α.Ε.Π.Π., προκειμένου να ασκήσει την αρμοδιότητά της όπως επιβάλλεται από τον νόμο, δηλ. να εξετάσει τα πραγματικά περιστατικά.

Απόφαση Δ.Ε.Α. 1619/2021-(Παραπομπή στο Διοικητικό Εφετείο Θεσ/νίκης)

Αίτηση ακυρώσεως – αναστολής ένωσης εταιρειών ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών κατά απόφασης της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ). Ο ν. 4412/2016 στο αρ. 372¹¹³, αναφορικά με την δικαστική προστασία- αρμοδιότητα, προβλέπει ότι «όποιος είχε συμφέρον να του ανατεθεί συγκεκριμένη σύμβαση και υφίσταται ζημία από παραβίαση της νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων, δύναται να ασκήσει αίτηση αναστολής εκτέλεσης και ακύρωσης της απόφασης της Α.Ε.Π.Π. και αρμόδιο δικαστήριο για την εκδίκαση της υπόθεσης, είναι το Διοικητικό Εφετείο της έδρας της αναθέτουσας αρχής». Στην προκειμένη περίπτωση η αναθέτουσα αρχή είναι ο «Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου» που έχει έδρα το Λιτόχωρο Πιερίας και η υπόθεση παραπέμπεται προς εκδίκαση στον Διοικητικό Εφετείο Θεσσαλονίκης.

Απόφαση Δ.Ε.Α. 600/2023 - (Παραπομπή στο Σ.τ.Ε.)

Αίτηση ακυρώσεως που ασκείται από εταιρεία ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών κατά α) της Ενιαίας Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ) και β) της εταιρείας «Διαχειριστής Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου Α.Ε.» και ζητείται η ακύρωση της σύμβασης χρονοναύλωσης πλοίου μεταξύ της «Δ.Ε.Σ.Φ.Α. ΑΕ» και εταιρείας. Καθώς η αξία της ανωτέρω σύμβασης ανέρχεται σε 20.732.470 ευρώ (ποσό μεγαλύτερο από 15.000.000 ευρώ) κατά τα οριζόμενα στο αρ. 372, παρ. 3, του ν. 4412/2012, η διαφορά εμπίπτει στην αρμοδιότητα του ΣτΕ και παραπέμπεται προς εκδίκαση στο Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο.

3.3. Υπαλληλικές Προσφυγές

-Απόφαση ΣτΕ 1538 /2012

Αναφορικά με την μονιμοποίηση ή μη δόκιμου υπαλλήλου αποφασίζει το αρμόδιο υπηρεσιακό συμβούλιο. Σε περίπτωση αρνητικής απόφασης, ο υπάλληλος δύναται να ασκήσει προσφυγή ενώπιον του ΣτΕ κατά της περί μη μονιμοποίησης απόφασης και

---

¹¹³Όπως αντικαταστάθηκε με το αρ. 138 του ν. 4782/2021

κατά της περί απόλυσεως απόφασης, σύμφωνα με το άρ. 103 του Συντ.¹¹⁴ και όχι αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Δ.Ε.Α. Στην συγκεκριμένη υπόθεση έχουμε έφεση ενώπιον του ΣτΕ κατά απόφασης του Δ.Ε.Α., το οποίο είχε δικάσει την αίτηση ακυρώσεως του εκκαλούντος – εφεσιβλήτου κατά της απόφασης της Νομαρχίας Αθηνών για την μη μονιμοποίησή του. Το Δ.Ε.Α., που έξεδωσε την εκκαλουμένη απόφαση (με την παρούσα έφεση ενώπιον του ΣτΕ) έπρεπε να χαρακτηρίσει ως προσφυγή το ένδικο βοήθημα της αίτησης ακυρώσεως που ασκήθηκε ενώπιον του και να παραπέμψει την υπόθεση ενώπιον του ΣτΕ, καθώς δεν είχε δικαιοδοσία για την εκδίκασή της.

-Απόφαση ΣτΕ 2191 /2018 (Παραπομπή στο Δ.Ε.Α.)

Οι διαφορές που προκύπτουν σχετικά με την απόσπαση εκπαιδευτικών στο εξωτερικό σχετίζονται με την υπηρεσιακή κατάσταση δημοσίων υπαλλήλων και η προσβολή των ατομικών πράξεων από τις οποίες προκαλούνται, εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου σύμφωνα με την παρ. 1 του αρ.1, περ. α' του ν. 702/1977¹¹⁵, όπως αντικαταστάθηκε από την παρ. 1 του αρ. 1, του ν. 2944/2001. Στην συγκεκριμένη υπόθεση, έχουμε αυτήν την περίπτωση και εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου, καθώς οι αιτούντες στρέφονται κατά ατομικών απορριπτικών πράξεων και δεν μπορεί να υποστηριχτεί η άποψη ότι η προσβαλλόμενη πράξη έχει κανονιστικό χαρακτήρα, αφού η ρύθμιση αναφέρεται στα συγκεκριμένα άτομα και όχι σε αόριστο κύκλο προσώπων. Επομένως, το ΣτΕ κρίνει ότι το εισαγόμενο ενώπιον του ένδικο βοήθημα/ μέσο εμπίπτει στην αρμοδιότητα άλλου διοικητικού δικαστηρίου και αποφασίζει την παραπομπή της υπόθεσης στο Δ.Ε.Α. Η απόφαση του Σ.τ.Ε. είναι υποχρεωτική για το δικαστήριο, στο οποίο παραπέμπεται η υπόθεση.

-Απόφαση ΣτΕ 1611 /2018

Διαφορές, που αναφέρονται στην πρόσληψη και την υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων της Βουλής εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του ΣτΕ, σύμφωνα με την παρ. 6 του άρ. 65 του Συντάγματος, όποτε και η ένδικη διαφορά (αίτηση ακύρωσης κατά

¹¹⁴Βλ. και άρθρα 41 και 42 του π.δ. 18/1989 (ΣτΕ 2143/1993 Ολομ.).

¹¹⁵«Στην αρμοδιότητα του τριμελούς διοικητικού εφετείου υπάγεται η εκδίκαση αιτήσεων ακυρώσεως ατομικών πράξεων διοικητικών αρχών που αφορούν α) το διορισμό και την εν γένει υπηρεσιακή κατάσταση των λειτουργών και υπαλλήλων του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμίδας και λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου»

απόφασης του Προέδρου της Βουλής των Ελλήνων και πρακτικού Συνεδρίασης της Επιτροπής Κανονισμού της Βουλής) που σχετίζεται με την ανωτέρω απόφαση σωστά ασκήθηκε ενώπιον του ΣτΕ, αφού αναφέρεται στην υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού της Βουλής.

-Απόφαση ΣτΕ 1260 /2019 (Παραπομπή στο Δ.Ε.Α.)

Η σχετική υπόθεση αναφέρεται σε θέμα, που αφορά τη χορήγηση τετραετούς άδειας για υπηρεσιακή εκπαίδευση, προκειμένου να λάβει τίτλο δεύτερης ειδικότητας στην οφθαλμολογία υπαλλήλου του κλάδου ΠΕ ιατρών ΟΤΑ (Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης). Υποβλήθηκε αίτηση ακύρωσης ενώπιον του ΣτΕ κατά της απόφασης της πράξης της Δ/σης Ανθρωπίνου Δυναμικού Νομικών Προσώπων του Υπουργείου Υγείας, που απορρίπτει την εκπαιδευτική άδεια του αιτούντος, Καθώς αρμόδιο δικαστήριο για την εξέταση ζητημάτων σχετικών με την υπηρεσιακή κατάσταση υπαλλήλων σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του αρ. 1 περ. α' του ν. 702/1977 είναι το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών, το Συμβούλιο της Επικρατείας παραπέμπει αναλόγως την αίτηση ακύρωσης.

-Απόφαση Δ.Ε.Α. 1327 /2022 (Παραπομπή στο Σ.τ.Ε.)

Μόνιμος υπάλληλος της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων με αίτηση ακύρωσης στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών επιδιώκει την ακύρωση απόφασης του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου του Υπουργείου Εσωτερικών, με επιβληθείσα ποινή την στέρηση δυνατότητας συμμετοχής σε διαδικασία επιλογής προϋσταμένου οργανικής μονάδας για πέντε έτη. Επειδή σύμφωνα με το ν. 4622/2019 ο Διοικητής της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας¹¹⁶, έχει ήδη ασκήσει προσφυγή κατά της ίδιας απόφασης με αίτημα την επιβολή βαρύτερης ποινής, λόγω αναξιοπρεπούς και ανάρμορστης συμπεριφοράς του συγκεκριμένου υπαλλήλου εντός υπηρεσίας¹¹⁷ και αυτή η προσφυγή έχει παραπεμφθεί στο ΣτΕ (με την **απόφαση Δ.Ε.Α. 1326/2022**), παραπέμπεται προς συνεκδίκαση και το υπό κρίση δικόγραφο του εν λόγω υπαλλήλου.

-Απόφαση Δ.Ε.Α. 1887/2023

---

¹¹⁶Ο Διοικητής της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον του ΣτΕ κατά τελεσίδικων αποφάσεων των πειθαρχικών συμβουλίων των υπηρεσιών που επισύρουν την ποινή οριστικής παύσης ή υποβιβασμού και ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου κατά όλων των άλλων αποφάσεων των μονομελών ή συλλογικών πειθαρχικών οργάνων των υπηρεσιών.

¹¹⁷Τα ανωτέρω παραπτώματα επισύρουν ποινή οριστικής παύσης.

Αίτηση ακύρωσης εκπαιδευτικού ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, με την οποία ζητά την ακύρωση διαπιστωτικής πράξης του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, που τον θέτει σε αυτοδίκαιη αργία. Η συγκεκριμένη διαφορά ορθώς κατατέθηκε και κρίθηκε από το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών, αφού η θέση σε αργία, όπως έχει νομολογιακώς κριθεί, συνιστά διοικητικό μέτρο και όχι πειθαρχική ποινή ούτε ποινική κύρωση, ο υπάλληλος επανέρχεται αυτοδίκαια στα καθήκοντά του όταν εκλείψει ο λόγος για τον οποίο έχει τεθεί σε αργία.

-Απόφαση Δ.Ε.Α. Μ 1187 /2023 (Παραπομπή στο Σ.τ.Ε.)

Αίτηση αναστολής και συναφής αίτηση ακύρωσης που άσκησε ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών υπάλληλος του κλάδου ΔΕ Διοικητικού – Λογιστικού του «Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών –Ευαγγελισμός – Πολυκλινική» κατά ατομικής διοικητικής πράξης σχετικής με την υπηρεσιακή του κατάσταση (αυτοδίκαιη απόλυση). Η υπόθεση παραπέμπεται στο ΣτΕ, καθώς έχει ήδη ασκηθεί ενώπιον του ΣτΕ, όπως ορίζεται στην παρ. 4 του αρ. 103 του Συντ. υπαλληλική προσφυγή κατά της απόφασης του Πρωτοβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου της Διοίκησης 1^{ης} Υγειονομικής Περιφέρειας Αττικής που του επιβάλλει την ποινή της οριστικής παύσης. Η προσφυγή ενώπιον του ΣτΕ εμπίπτει στην περίπτωση ζ,¹¹⁸ της παρ. 2 του αρ. 1 του ν. 702/1977 και συνακόλουθα κατ'εφαρμογή του αρ. 34^A του π.δ. 18/1989 το ανώτατο δικαστήριο θα κρίνει συνολικά την υπόθεση.

3.4. Λοιπές Διαφορές

-Απόφαση Δ.Ε.Α. 652 /2022 (Παραπομπή στο Σ.τ.Ε.)

Αίτηση ακύρωσης και συναφής αίτηση αναστολής ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών κατά απόφασης του Υπουργού Εθνικής Άμυνας, η οποία ήταν απορριπτική στο αίτημα του διάδικου για χορήγηση περαιτέρω αναβολής κατάταξης για εκπλήρωση της στρατιωτικής του θητείας και απόφασης του Υπουργού Εθνικής Άμυνας, που απέρριψε την σχετική αίτηση θεραπείας του διάδικου. Οι ανωτέρω αποφάσεις εκδόθηκαν σύμφωνα με την στρατολογική νομοθεσία¹¹⁹ και καθώς δεν έχουν ρητά μεταφερθεί οι σχετικές ακυρωτικές διαφορές στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου με τις διατάξεις του αρ. 1 ν.702/1977 και του αρ. 49, παρ.3 του ν. 3900/2010

---

¹¹⁸«ζ) απόλυση υπαλλήλου, όταν έχει γίνει αίτηση ακύρωσης κατά αποφάσεως του πειθαρχικού συμβουλίου που έχει αποφανθεί την επιβολή της ποινής οριστικής παύσης»

¹¹⁹Ειδικότερα των διατάξεων του αρ. 19 του ν. 3421/2005 «Στρατολογία των Ελλήνων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 302)

και καθώς ούτε ειδικές διατάξεις προβλέπουν αυτή την μεταφορά, το Συμβούλιο της Επικρατείας, που διατηρεί τη γενική ακυρωτική αρμοδιότητα (αρ.95, παρ. 1 α του Συντ) είναι αρμόδιο για την εκδίκασή τους. Επομένως, το Δ.Ε.Α. παραπέμπει την αίτηση ακύρωσης και τη συναφή αίτηση αναστολής στο Σ.τ.Ε.

-Απόφαση Δ.Ε.Α. 136 /2020 (Παραπομπή στο Σ.τ.Ε.)

Αίτηση ακύρωσης πρώην υπαλλήλων της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος κατά του Υπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής διακυβέρνησης ενώπιον του Δ.Ε.Α. με την οποία ζητείται η ακύρωση παράλειψης της οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας της Διοίκησης να εκδώσει πράξεις μεταφοράς τους σε θέσεις του δημόσιου και ευρύτερου δημοσίου τομέα, όταν ανακλήθηκε η άδεια λειτουργίας της τράπεζας. Καθώς η πράξη μεταφοράς των αιτούντων σε θέσεις δημόσιου τομέα έχει κανονιστικό χαρακτήρα και υπάγεται στην ακυρωτική αρμοδιότητα του Σ.τ.Ε., στο οποίο και παραπέμπεται να δικαστεί η αίτηση ακύρωσης, όπως προβλέπει το αρ. 34^Α του π.δ.18/1989.

-Ν. 998/1979 – «Περί προστασίας των δασών της χώρας. - Απαγόρευση οικοδόμησης δασικών εκτάσεων» (αρ. 67^Α)

Αποφάσεις Δ.Ε.Α. 2390/2018 και 2534/2020

Αιτήσεις ακύρωσης ιδιωτών ενώπιον του Δ.Ε.Α. κατά του πρωτοκόλλου επιβολής ειδικής αποζημίωσης από την Δ/ση Δασών και Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής, λόγω διατήρησης αυθαιρέτων κτισμάτων σε δασική και αναδασωτέα έκταση. Τα σχετικά πρωτόκολλα εκδίδονται ανά έτος, μέχρι την οικειοθελή παράδοση ή κατεδάφιση του κτίσματος. Οι υποθέσεις κρίνονται στο Διοικητικό Εφετείο της τοποθεσίας του ακινήτου, που στις ανωτέρω περιπτώσεις είναι το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών.

-Ν. 3371/2005 – «Θέματα κεφαλαιαγοράς και λοιπές διατάξεις»

Απόφαση Σ.τ.Ε. 1517/2014

Με την απόφαση του Δ.Ε.Α. 2474/2008 παραπέμφθηκε στο ΣτΕ αίτηση ακύρωσης ανώνυμης εταιρείας που ζητά την ακύρωση πράξης της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς για την αναστολή διαπραγμάτευσης μετοχών της αιτούσης εταιρείας, με το αιτιολογικό ότι, εφόσον η συγκεκριμένη διαφορά δεν έχει υπαχθεί στην αρμοδιότητα των Διοικητικών Εφετείων, εμπίπτει στην γενική ακυρωτική αρμοδιότητα του ΣτΕ σύμφωνα με την παρ.

1 του αρ. 95 του Συντάγματος. Η σχετική αίτηση ακύρωσης συζητείται το 2011 ενώπιον του Σ.τ.Ε. Η ανωτέρω πράξη της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς για την αναστολή διαπραγμάτευσης μετοχών της αιτούσης εταιρείας με στόχο την προστασία των επενδυτών και την ομαλή λειτουργία της αγοράς, είναι εκτελεστική από την έκδοσή της. Ενώ η ανωτέρω πράξη προσβάλλεται με αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Δ.Ε.Α., το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφασίζει εν όψει των περιστάσεων να την «κρατήσει» και να δικάσει την υπόθεση στο σύνολό της κατ'ουσίαν, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρ. 1, αρ. 34 του ν. 1968/1991.

Απόφαση Δ.Ε.Α. 2540/2009 (Παραπομπή στον Ακυρωτικό Σχημ/σμό του ΔΕΑ)

Η σχετική υπόθεση (αίτηση ακύρωσης από ιδιώτη κατά απόφασης της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς για τη μη εκλογή του στο Δ.Σ. εταιρείας) παραπέμφθηκε στο Δ.Ε.Α. από το **Σ.τ.Ε. με την απόφαση 1878/2008**, βάσει των διατάξεων του ν. 3371/2005, αρ. 25,¹²⁰ προκειμένου να χαρακτηριστεί το εν λόγω βοήθημα και να δικαστεί από το αρμόδιο τμήμα του Δ.Ε.Α. Προσδιορίστηκε στο 16^ο Τμήμα ως προσφυγή ουσίας με την πράξη 31/2009 του προέδρου του Τριμελούς Συμβουλίου Διεύθυνσης του ΔΕΑ, καθώς όμως οι προσβαλλόμενες πράξεις της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς δεν επιβάλλουν χρηματικό πρόστιμο ή άλλη κύρωση, αλλά απλά δεν εγκρίνουν τη εκλογή του αιτούντος στο Δ.Σ. εταιρείας, η υπόθεση παραπέμπεται προς εκδίκαση στον Ακυρωτικό Σχηματισμό του Δ.Ε.Α.

---

¹²⁰Και εφ' όσον δεν εμπίπτει στις ρυθμίσεις του άρθρου 25 του ν. 3340/2005

ΣΥΝΟΨΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

I. Με την ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης, διαπιστώσαμε ότι στο σύγχρονο ελληνικό κράτος τα Διοικητικά Δικαστήρια διαδραματίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο ελέγχοντας τη διοικητική δραστηριότητα, επιλύοντας τις διοικητικές διαφορές και προστατεύοντας τους πολίτες από την αυθαίρετη δράση της Διοίκησης. Η Ακυρωτική αρμοδιότητα, που κατοχυρώνεται συνταγματικά, συνεισφέρει στην αποκατάσταση της ισορροπίας και στην άρση των αδικιών, όταν συντελείται παράβαση δικαίου και παρανομία της διοικητικής πράξης.

II. Η κατανομή των υποθέσεων, που αφορούν σε διοικητικές διαφορές δεν έχει ακολουθήσει ένα απολύτως αποσαφηνισμένο σύστημα διάκρισης αναφορικά με το αρμόδιο δικαστήριο για την επίλυσή τους. Δημιουργείται ένας «ιδιότυπος ανταγωνισμός δικαιοδοσιών»¹²¹ ανάμεσα στο Συμβούλιο της Επικρατείας και στα Διοικητικά Εφετεία. Αυτή η έλλειψη συνοχής στα κριτήρια, που καθορίζουν την αρμοδιότητα δημιουργεί ανασφάλεια στους πολίτες σχετικά με το δικαστήριο που θα εξετάσει την υπόθεσή τους, ώστε να απολαύσουν την αποτελεσματική δικαστική προστασία, όπως ορίζει το αρ. 20, παρ. 1 του Συντ., το άρ. 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αναφορικά με το δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης και το άρθ. 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με το δικαίωμα της πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου.

III. Η ευχέρεια που παρέχεται από το Σύνταγμα στο κοινό νομοθέτη, χωρίς να τον περιορίζει με απόλυτα διασαφηνισμένα κριτήρια, να τροφοδοτεί με νέες ακυρωτικές υποθέσεις τα Τ.Δ.Δ., σε συνδυασμό με την πολυνομία και ένα πλήθος νέων διατάξεων, που θεσπίζονται βάσει ειδικών κριτηρίων, χωρίς να διασφίζεται η συνοχή εντείνουν την διασταύρωση αρμοδιοτήτων. Επιπρόσθετα, το κριτήριο αναφορικά με την σπουδιαότητα μιας υπόθεσης είναι, επίσης ασαφές, και δημιουργεί προβληματισμό και μειοψηφίες σε αρκετές περιπτώσεις. Ουσιαστικά, για να επιτευχθεί ασφάλεια δικαίου θα πρέπει να τεθούν οι προϋποθέσεις, ώστε περιοριστεί το φαινόμενο της παραπομπής υποθέσεων ανάμεσα στα Τ.Δ.Δ. και το Σ.τ.Ε.

IV. Μια «Διοικητική Κωδικοποίηση» σε ενιαίο νομοθέτημα, που θα περιελάμβανε εκτός από τα βασικά νομοθετήματα της Διοικητικής Δικαιοσύνης (π.δ. 18/1989 και

---

¹²¹Συμεωνίδης Ιωάννης, «Η κατανομή των αρμοδιοτήτων στο εσωτερικό της διοικητικής δικαιοσύνης κατά τα άρθρα 94 και 95 του Συντάγματος», *Εφημ.Δ.Δ.* 2006, σελ. 546

Κ.Δ.Δ.- ν.2717/1999) και το σύνολο των διατάξεων που υιοθετήθηκαν αποσπασματικά για την κατανομή της αρμοδιότητας τόσο ανάμεσα στο Σ.τ.Ε. και στα Τ.Δ.Δ., όσο και μεταξύ ακυρωτικών και ουσιαστικών διαφορών, θα συντελούσε σημαντικά στη δημιουργία ενός ενιαίου και λειτουργικού πλαισίου της Διοικητικής Δικαιοσύνης. Το έργο της κωδικοποίησης, που είχε αρχικά προβλεφθεί στην παρ. 3 του αρ.12 του ν. 1406/1983 καθώς και στο αρ. 62 του ν. 3900/2010 δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί. Η δημιουργία αυτού του νομοθετήματος θα ήταν ένα πολύτιμο εργαλείο τόσο για όλους τους εμπλεκόμενους στην Διοικητική Δικαιοσύνη (δικαστικούς λειτουργούς, διαδίκους, δικηγόρους, στελέχη δημόσιας διοίκησης, θεωρητικούς της νομικής επιστήμης) όσο και για τους πολίτες, που πρέπει να αποτελούν το κέντρο αυτής της διαδικασίας και να διευκολύνεται το δικαίωμά τους να προσφεύγουν στην Δικαιοσύνη, η οποία φυσικά θα πρέπει άμεσα να αποδίδεται. Η ευαισθητοποίηση όλων των αρμόδιων φορέων να προβούν σε αναγκαίες συνεργασίες, με στόχο την υλοποίηση αυτής της κωδικοποίησης θα ήταν ιδιαίτερα βοηθητική και αποτελεσματική. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι πρέπει να γίνουν προσπάθειες εξεύρεσης λύσης, σε ένα προγενέστερο στάδιο, ώστε να αποφεύγεται, ει δυνατόν, η προσφυγή στη Δικαιοσύνη. Σημαντικό ρόλο θα μπορούσαν να αναλάβουν οι ανεξάρτητες αρχές σχετικά με το αντικείμενο του τομέα της δραστηριοποίησής τους.

V. Συμπερασματικά, καθίσταται πλέον σαφές ότι στο σύγχρονο κράτος δικαίου, σε ένα περιβάλλον διαρκώς μεταβαλλόμενο, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, η σημασία της προστασίας των διοικουμένων είναι όχι απλά αδιαμφισβήτητη, αλλά επιτακτική επιταγή για την κρατική και διοικητική εξουσία. Η συνταγματική και νομοθετική κατοχύρωση των δικαιωμάτων των διοικουμένων, που ενισχύεται με μια σειρά από ένδικα βοηθήματα και μέσα, τα οποία δεν θα πρέπει να δημιουργούν μια επιπλέον πολυπλοκότητα που οδηγεί σε πρόσθετες καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την προστασία των πολιτών από την αυθαιρεσία του κράτους. Η ύπαρξη Δικαστηρίων με ξεκάθαρη αρμοδιότητα της δικαιοδοσίας τους και η απλοποίηση / κωδικοποίηση των δικονομικών ρυθμίσεων αναφορικά με τις διοικητικές διαφορές θα συμβάλλουν ουσιαστικά στην άμεση εφαρμογή της νομοθεσίας και στην εξασφάλιση των συνθηκών που οδηγούν στην ευημερία των πολιτών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Το Σύνταγμα του 1927 - (Α'107 /03.06.1927)

Διοικητική Δικαιοσύνη (άρθρα 102-105)

του βαθμού του ειρηνοδίκου και άνω άδικημάτων του τύπου, δικαζόμενον πάντοτε υπό των όρκωτών δικαστηρίων, εις την άρμοδιότητα των οποίων δύνανται διά νόμου να υπαχθούν και άλλα άδικήματα.

Κακούργηματα ύπαχθόντα δι' ειδικών νόμων εις την άρμοδιότητα των Έκτερίων θέλουσιν εξακολουθήσει δικαζόμενα υπό των δικαστηρίων τουτων, έφ' όσον νόμος δέν ήθελεν επαναφέρει ταύτα υπό την άρμοδιότητα των όρκωτών δικαστηρίων.

Τά περί Στρατοδικείων, Ναυτοδικείων και Δικαστηρίων λειών κανονίζονται δι' ειδικών νόμων, οτινες όμως δέν δύνανται να υπαγάγουν εις την άρμοδιότητα των Στρατοδικείων και Ναυτοδικείων άδικήματα διαπραττόμενα υπό στρατιωτικών και στραφόμενα κατά της ζωής, υγιείας, τιμής, άγνείας και σωματικής άκεραιότητος των ιδιωτών ή έν γένει κατά του προσώπου αυτών ή άφορώντα εις φθοράν ή βλάβην της περιουσίας των. Ουδέποτε ιδίωται δύνανται να υπαχθούν εις την άρμοδιότητα Στρατοδικείων και Ναυτοδικείων. (*)

Ειδιώς νόμος δύνανται να κανονίση τά των ειδικών δικαστηρίων παιδών. Έπι των δικαστηρίων τουτων δύνανται να μη έχωσιν εφαρμογήν αι διατάξεις της παραγράφου πρώτης του άρθρου 94, της παραγράφου πρώτης του άρθρου 97, των άρθρων 98 και 99, καθώς και του παρόντος άρθρου του Συντάγματος.

Άρθρον 101.

Δέν επιτρέπεται εις τον δικαστήν να δεχθή και άλλην έμμισθον ύπηρεσίαν, έκτός της του καθηγητού έν τή Πανεπιστημίω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Διοικητική Δικαιοσύνη

Άρθρον 102.

Εις τό Συμβούλιον της Έπικρατείας άνήρουν ιδίως :

- α') Η έπεξεργασία των κανονιστικών διαταγμάτων.
- β') Η έκδικασις των κατά τους νόμους ύποβαλλομένων εις αυτό διαφορών άμφισβητουμένου διοικητικού.
- γ') Η κατά αίτησιν άκούρασις πράξεων των διοικητικών άρχων δι' ύπερβασιν έξουσίας ή κατά παράβασιν νόμου, κατά τό ειδικώτερον διά νόμου όρισόμενα.

(*) Έπισημαντική δήλωσις έν τώ άρθρω 100 : « Η έννοια της 3ης § του άρθρου 100 είναι ότι δέν περιλαμβάνονται εις αυτήν τά άδικήματα στρατιωτικών κατά πολιτών, τά όποια ήγούνται κατά την έκτίλειον στρατιωτικής έντολής. »

Κατά τάς υπό στοιχεία β' και γ' περιπτώσεις εφαρμόζονται αι διατάξεις των άρθρων 98 και 99 του Συντάγματος.

Άρθρον 103.

Ο αριθμός των Συμβούλων της Έπικρατείας όρίζεται διά νόμου, δέν δύνανται όμως να ήναι μεγαλύτερος των είκοσι καί ένός.

Άρθρον 104.

Οι Σύμβουλοι της Έπικρατείας διορίζονται διά Διατάγματος, προτάσει του Υπουργικού Συμβουλίου, μετά γνωμοδότησιν του Συμβουλίου της Έπικρατείας, είναι δέ Ισοδίοι, προστατευομένης της Ισοδότητος αυτών κατά τάς διατάξεις του άρθρου 95, ειδικώτερον δέ κατά τάς περί των μελών του Άρείου Πάγου.

Τά καθήκοντα των Συμβούλων της Έπικρατείας είναι άσυμβίβαστα προς τά καθήκοντα οισούσιντε δημοσίον, δημοτικού ή βουλευσιαστικού ύπαλλήλου, εκτός των καθηκόντων του καθηγητού της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου, ή του καθηγητού νομικών ή οικονομικών επιστημών άνωτάτων Ιστίμων Σχολών.

Ιδιαιτέρως νόμος κανονίζει τά προσόντα των Συμβούλων της Έπικρατείας, τά περί άπογορήσεως αυτών διαρκούσης της ύπηρεσίας των, τά περί βοηθητικού προσωπικού και πάντα τά άφορόντα εις την όργάνωσιν και λειτουργίαν του Συμβουλίου της Έπικρατείας.

Άρθρον 105.

Αι ύποθέσεις του άμφισβητουμένου διοικητικού εξακολουθούν έν τώ παρόντος να υπάγονται εις έκτακτικά δικαστήρια, υπό των οποίων δικάζονται ως νόμος προτετιμημένα, πλην εκείνων, δι' ός ειδικοί νόμοι συνιστούν διοικητικά δικαστήρια, εις τά όποια τηρούνται αι διατάξεις των άρθρων 98 και 99 του Συντάγματος. Μέχρι της εκδόσεως ειδικών νόμων ισχύουν αι ύφιστάμενοι περί διοικητικής δικαιοδοσίας. Διά νόμου δύνανται να υπαχθούν ύποθέσεις του άμφισβητουμένου διοικητικού εις τό Συμβούλιον της Έπικρατείας και κατά πρώτον βαθμόν.

Αι αίτήσεις άκαιρέσεως κατά των αποφάσεων των διοικητικών δικαστηρίων, υπάγονται από της λειτουργίας του Συμβουλίου της Έπικρατείας, εις την δικαιοδοσίαν αυτού.

Η άρσις των συγκρούσεων α') μεταξύ δικαστικών και διοικητικών Άρχων, β') μεταξύ Συμβουλίου της Έπικρατείας και διοικητικών Άρχων και γ') μεταξύ διοικητικών και κοινών δικαστηρίων δικάζεται υπό του Άρείου Πάγου, μέχρις ου ιδιαίτερος νόμος συστήση προς έκδικασιν ταύτης μετάν δικαστήριον, άποτελούμενον έξ ίσου αριθμού Άρειων.

Άρθρον 121.

Τὸ ἐκλογικὸν προνόμιον τῶν νήσων Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν διατηρεῖται μέχρι τοῦ ἔτους 1944, ὅτε συμπληροῦνται ἑκατονταετία ἀπὸ τῆς διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς Συνελεύσεως τῆς 3ης Σεπτεμβρίου περὶ ἀποδοχῆς τῆς ἐξουσίας του.

Άρθρον 122.

Τὰ μέχρι τοῦδε παραχωρημένα ἑλληνικὰ παρόσημα εἰς Ἕλληνας πολίτας, ὡς καὶ αἱ ἀδείαι ἀποδοχῆς ξένων παρασήμων ὑπὸ Ἑλλήνων ἐπιτηκόων, ἀνακαλοῦνται.

Άρθρον 123.

Ἐντὺς ἔτους ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ Συντάγματος θὰ ψηφισθῶσιν ἐπὶ τῶν Νομοθετικῶν Σωμάτων, εἰσαγόμενοι ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, οἱ νόμοι ὧν τὴν ψήφισιν προβλέπονται αἱ καθ' ἑκάστον διατάξεις αὐτοῦ.

Άρθρον 124.

Ἀπὸ τὴν πρώτην μετὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ παρόντος Συντάγματος Προεδρὴν ἐκλογὴν ἢ ὑπὸ τοῦ άρθρου 67 οὐσίμενη πρὸς σύγκλησιν τῆς Βουλῆς τριμηνία ἀρχεται ἀπὸ τῆς ἀνακοινώσεως τῆς Γερουσίας εἰς Σῶμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ἰσχὺς καὶ μεταρρυθμίσεις τοῦ Συντάγματος.

Άρθρον 125.

Μόνον αἱ μὴ θεμελιώδεις διατάξεις τοῦ Συντάγματος δύνανται νὰ ἀναθεωρηθοῦν μετὰ πενταετίαν κατὰ τὰ κατωτέρω οὐσίμενα:

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3 Ἰουνίου 1927.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Π. Ν. Λουγκάκης

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

Θαμπελάκης Σοφάκης

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ζηδώνης

*Διμοσίου Πέτρος Δε' ἡς' ἑξ ἑμείδης ἡ' Κο Κωνσταντίνος
Ὁ Θεόδωρος ὡς Παναγιώτης
Ἀλέξανδρος*

Ἡ πρότασις πρὸς ἀναθεώρησιν, περιλαμβάνουσα ὀρισμέναις διατάξεις τοῦ Συντάγματος, δύναται νὰ ὑποβληθῆ εἴτε εἰς τὴν Βουλὴν εἴτε εἰς τὴν Γερουσίαν καὶ πρῶτον ἀπὸ τῆς ἀποδοχῆς ὑπὸ ἀμοιβαίων τῶν Νομοθετικῶν Σωμάτων δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας, ἔπειτα δὲ, μετὰ πάροδον τριῶν μηνῶν, νὰ γίνῃ ἐπίσης ἀποδοχὴ ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν δύο Νομοθετικῶν Σωμάτων, συνεσχυόμενον ἐπὶ τούτῳ εἰς Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, διὰ πλειοψηφίας τοῦλάχιστον τῶν τριῶν πέμπτων τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς.

Τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως προεδρεύει ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς.

Αἱ ἀναθεωρούμεναι διατάξεις ἰσχύουν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς των εἰς τὴν ἑφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις δύναται νὰ ὑποβάλῃ τὴν περὶ ἀναθεωρήσεως ἀπόφασίν της εἰς Δημοψήφισμα, ὅποτε αἱ ἀναθεωρούμεναι διατάξεις τίθενται εἰς ἐφαρμογὴν, ἐὰν ἐγκριθῶσι παρὰ τοῦ λαοῦ.

Άρθρον 126.

Τὸ παρὸν Σύνταγμα, ὡς ἀναθεωρήθη καὶ ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς, τίθεται εἰς ἐνεργεσίαν εὐθὺς ὡς ὑπογραφῆ ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως.

Άρθρον 127.

Ἡ τήρησις τοῦ Συντάγματος ἀφιεροῦται εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἑλλήνων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Το Σύνταγμα του 1952 - (Α'1 /01.01.1952)

Διοικητική Δικαιοσύνη (άρθρα 82-86)

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εν Αθήναις
τῇ 1 Ἰανουαρίου 1952

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἀριθμὸς φύλλου 1

ΨΗΦΙΣΜΑ

Περὶ ψηφίσεως τοῦ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΗ' 1949 Ψηφίσματος τῆς Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς συνταχθέντος νέου Συντάγματος.

ΠΑΥΛΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀπὸ 21 Δεκεμβρίου 1951 ψήφισμα τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, ἀποφασίζομεν καὶ διατάσσομεν:

Α' Νὰ δημοσιευθῇ διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τὸ εἰρημένον Ψήφισμα, ἔχον ὡς ἑπείτα:

Ἡ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Λαβοῦσα ὑπ' ὄψει :

Ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς, ἔχουσα καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος, πλὴν τῶν καθορισθεῶν τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος, ἐψήφισε τὴν ἀναθεώρησιν τῶν ἀρθρῶν 3,5,7, καὶ 8 καὶ τὴν μὴ ἀναθεώρησιν τῶν ἀρθρῶν 4,6,9 καὶ 10 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος τοῦ 1911,

Ἐπιτροπὴν ἐξουσιοδοτήσασαν ὅπως προβῇ εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τῶν χρηζομένων ἀναθεωρήσεως διατάξεων τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος, αἵτινες δὲν εἶχον ἀναθεωρηθῆ ὑπὸ τῆς Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς, ὡς καὶ εἰς τὴν κατάρτισιν νέου ἐνιαίου κείμενου σχεδίου Συντάγματος περιέχοντος τὰς τε ἀναθεωρητέας καὶ μὴ διατάξεις ἢ τυχόν νέας ταιάτας,

Ἐπιτροπὴν τῆς Βουλῆς ἐν τῷ συνόλῳ του κατὰ τὴν προσεχῆ Σύνοδον αὐτῆς,

Ἐπιτροπὴν ἐξουσιοδοτήσασαν καὶ ἐξουσιοδοτηθεῖσα κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς κατάρτισε τὸ κατωτέρω εἰς τὴν Βουλὴν ὑπὸ χρονολογίαν 23 Δεκεμβρίου 1949 Σχῆδιον Συντάγματος, περιλαμβάνον εἰς ἐνιαῖον κείμενον τὰ ὑπὸ τῆς Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς ἀναθεωρηθέντα καὶ μὴ ἀρθρα καὶ τὰς ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἀναθεωρηθείσας καὶ μὴ διατάξεις τοῦ Συντάγματος,

Ἐπιτροπὴν τῆς Βουλῆς ἀναθεωρήσασαν τὸ ἀπὸ 7ην Ἰανουαρίου 1950 δὲν ἠδυνήθη νὰ παραστή τὸ ἀναθεωρητικὸν τῆς ἐργον καὶ ἀπορρίψῃ, κατὰ τὸ ὡς ἔνω ψήφισμα, ἐπὶ τοῦ Σχεδίου τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς, ἔχουσα καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος, πλὴν τῶν καθορισθεῶν τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος, ἐψήφισε τὴν ἀναθεώρησιν τῶν ἀρθρῶν 3,5,7, καὶ 8 καὶ τὴν μὴ ἀναθεώρησιν τῶν ἀρθρῶν 4,6,9 καὶ 10 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος τοῦ 1911,

Ἐπιτροπὴν ἐξουσιοδοτήσασαν ὅπως προβῇ εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τῶν χρηζομένων ἀναθεωρήσεως διατάξεων τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος, αἵτινες δὲν εἶχον ἀναθεωρηθῆ ὑπὸ τῆς Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς, ὡς καὶ εἰς τὴν κατάρτισιν νέου ἐνιαίου κείμενου σχεδίου Συντάγματος περιέχοντος τὰς τε ἀναθεωρητέας καὶ μὴ διατάξεις ἢ τυχόν νέας ταιάτας,

Ἐπιτροπὴν τῆς Βουλῆς ἐν τῷ συνόλῳ του κατὰ τὴν προσεχῆ Σύνοδον αὐτῆς,

Ἐπιτροπὴν ἐξουσιοδοτήσασαν καὶ ἐξουσιοδοτηθεῖσα κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς κατάρτισε τὸ κατωτέρω εἰς τὴν Βουλὴν ὑπὸ χρονολογίαν 23 Δεκεμβρίου 1949 Σχῆδιον Συντάγματος, περιλαμβάνον εἰς ἐνιαῖον κείμενον τὰ ὑπὸ τῆς Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς ἀναθεωρηθέντα καὶ μὴ ἀρθρα καὶ τὰς ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἀναθεωρηθείσας καὶ μὴ διατάξεις τοῦ Συντάγματος,

Ἐπιτροπὴν τῆς Βουλῆς ἀναθεωρήσασαν τὸ ἀπὸ 7ην Ἰανουαρίου 1950 δὲν ἠδυνήθη νὰ παραστή τὸ ἀναθεωρητικὸν τῆς ἐργον καὶ ἀπορρίψῃ, κατὰ τὸ ὡς ἔνω ψήφισμα, ἐπὶ τοῦ Σχεδίου τῆς Ἐπιτροπῆς.

σίαν πρὸς ἐπιψήφισιν τοῦ Συντάγματος κατὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν ὡς ἄνω διαδικασίαν.

Ἄποφασίσεις

Ἄρθρον πρῶτον

Τὸ καταθεθὲν εἰς τὴν Δ' Ἀναθεωρητικὴν Βουλὴν σχεδίων Συντάγματος, ὡς κατηρτίσθη ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 3 τοῦ ΕΗ' Ψηφίσματος τεσσαρακονταμελοῦς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ χρονολογίαν 23 Δεκεμβρίου 1949, ὡς τοῦτο καταχωρίζεται παρὰ πόδας τοῦ παρόντος, ψηφίζεται ὡς ὀριστικὸν Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος καὶ τίθεται εἰς ἐνέργειαν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ σήμερον ὡς εἰδικώτερον ὀρίζει τὸ ἄρθρον 113 τοῦ ἰδίου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1951.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς
Δ. ΓΟΝΤΙΚΑΣ

Ἄρθρον δεύτερον

Ἡ ἰσχὺς τῶν μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος ἰσχυουσῶν Συντακτικῶν πράξεων καὶ Ψηφισμάτων θάλει ρυθμισθῆ δι' ἰδίου Ψηφίσματος.

Ἄρθρον τρίτον

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἀρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Β'. Τὸ ἡμέτερον Ὑπουργικὸν Συμβούλιον θέλει προσυπογράψαι καὶ δημοσιεύσει τὸ παρὸν, ἐπιτιθεμένης τῆς μεγάλης τοῦ Κράτους σφραγίδος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Ἰανουαρίου 1952.

**ΠΑΥΛΟΣ
Β.**

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ

Ὁ Ἀντιπρόεδρος
ΣΟΦ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Τὰ Μέλη

Γ. ΚΑΡΤΑΛΗΣ, ΑΔ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, ΔΗΜ. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ, Κ. ΡΕΝΤΗΣ, ΙΩΑΝ. ΜΙΧΑΗΛ, ΧΡΗΣ. ΕΥΘΑΛΠΙΔΗΣ, ΣΑΒ. ΠΑΠΑΠΟΛΙΤΗΣ, ΓΕΩΡΓ. ΜΠΟΥΡΑΡΑΣ, ΣΤ. ΤΑ. ΑΛΑΜΑΝΗΣ, ΦΩΚ. ΖΑΪΜΗΣ, ΝΙΚ. ΚΡΑΣΣΑΔΑΚΗΣ, ΓΡΗΓ. ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ, Γ. ΒΑΡΒΟΥΤΗΣ, ΙΩΑΝ. ΖΗΓΔΗΣ, ΑΝΔΡ. ΙΩΣΗΦ, ΕΤΑΙΓ. ΑΒΕΡΩΦ, ΓΕΩΡΓ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, ΗΘΑ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΔΗΣ.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Ἰανουαρίου 1952.

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργός
ΔΗΜ. Γ. ΠΑΡΑΣΠΥΡΟΥ

παγιτών, έφρετών και προέδρων αυτών, κατά τὰ εἰδικότερον διὰ νόμου ὀριζόμενα.

Ἑρμηνευτικὴ δῆλωσις:

Τὰ τῆς εὐθύνης τῶν Ὑπουργῶν διέπονται ὑπὸ τῆς μέχρι τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Συντάγματος τῆς 3ης Ἰουνίου 1927 ἰσχύουσας νομοθεσίας, διατηρουμένης ἐν ἰσχύϊ καὶ ὑποκειμένης εἰς τροποποιήσιν διὰ τῆς νομοθετικῆς ὁδοῦ.

*Ἄρθρον 81.

Ὁ Βασιλεὺς δύναται νὰ ἀπονεύμῃ χάριν εἰς Ὑπουργὸν καταδικασθέντα κατὰ τὰς ἀνωτέρω διατάξεις μόνον τῇ συγκαταθέσει τῆς Βουλῆς.

ΠΕΡΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

*Ἄρθρον 82.

Ἄπαναι αἱ διοικητικαὶ διαφοραὶ (ἀμφισβητούμενου διοικητικοῦ) ἐκδικάζονται ὑπὸ τῶν τακτικῶν διοικητικῶν δικαστηρίων.

Τὰ τακτικὰ διοικητικὰ δικαστήρια δύναται νὰ συνιστῶνται ἐκάστοτε δι' εἰδικῶν νόμων, ὅτινες καθορίζουσι καὶ τὰς εἰς αὐτὰ ὑπαγομένης ὑποθέσεις.

Αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 90 ἐφαρμόζονται καὶ διὰ τοὺς τακτικούς διοικητικούς δικαστάς, τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστικοῦ Συμβουλίου συγκροτουμένου ἐκ μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὡς νόμος ὀρίσει.

*Ἄρθρον 83.

Εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἀνήκουσιν ἰδίως: α) Ἡ ἐπεξεργασία τῶν κανονιστικῶν διαταγμάτων. β) Ἡ ἐκδίκασις τῶν κατὰ τοὺς νόμους ὑποβαλλομένων εἰς αὐτὸ διαφορῶν ἀμφισβητούμενου διοικητικοῦ. γ) Ἡ κατ' αἴτησιν ἀκύρωσις πράξεων τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας ἢ παράβασιν νόμου, κατὰ τὰ εἰδικότερον διὰ νόμου ὀριζόμενα. δ) Ἡ αἴτησις ἀναίρεσεως δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας ἢ παράβασιν νόμου κατὰ τῶν τελεσιδίκων ἀποφάσεων τῶν τακτικῶν διοικητικῶν δικαστηρίων.

Νόμος δύναται νὰ ὀρίσῃ καὶ ἄλλους λόγους ἀκυρώσεως καὶ ἀναίρεσεως.

Κατὰ τὰς ὑπὸ στοιχεῖα β' γ' δ' περιπτώσεις ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 92 καὶ 93 τοῦ Συντάγματος.

*Ἄρθρον 84.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν Συμβούλων τῆς Ἐπικρατείας ὀρίζεται διὰ νόμου, δὲν δύναται ἕμως νὰ εἶναι μεγαλύτερος τῶν εἴκοσι πέντε.

Οἱ Σύμβουλοι τῆς Ἐπικρατείας διορίζονται διὰ διάταγματος, προτάσει τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, εἶναι δὲ ἰσόβιοι, προστατευομένης τῆς ἰσοβιότητος αὐτῶν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 88, εἰδικότερον δὲ κατὰ τὰς περὶ τῶν μελῶν τοῦ Ἄρειου Πάγου.

Τὰ καθήκοντα τῶν Συμβούλων τῆς Ἐπικρατείας εἶναι ἀσυμβίβαστα πρὸς τὰ καθήκοντα οὐδὲποτε δημοσίου, δημοτικοῦ ἢ ἐκκλησιαστικοῦ ὑπαλλήλου, ἐκτὸς τῶν καθηκόντων τοῦ καθηγητοῦ νομικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἢ τοῦ καθηγητοῦ νομικῶν ἢ οικονομικῶν ἐπιστημῶν ἀνωτάτων ἰσοτίμων σχολῶν.

Ἰδιαιτερός νόμος κανονίζει τὰ προσόντα τῶν Συμβούλων τῆς Ἐπικρατείας, τὰ περὶ ἀποχωρήσεως αὐτῶν, τὰ περὶ βοηθητικοῦ προσωπικοῦ καὶ πάντα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

*Ἄρθρον 85.

Ἡ ἄρσις τῶν συγκρούσεων: α) μεταξύ δικαστικῶν καὶ διοικητικῶν ἀρχῶν, β) μεταξύ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καὶ διοικητικῶν ἀρχῶν καὶ γ) μεταξύ διοικητικῶν καὶ κοινῶν δικαστηρίων δικάζεται ὑπὸ μεικτοῦ δικαστηρίου ἀποτελουμένου ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ ἀρεοπαγιτῶν καὶ συμβούλων Ἐπικρατείας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης, ἢ τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένου ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ.

*Ἄρθρον 86.

Αἱ διοικητικαὶ διαφοραὶ ἐξακολουθοῦσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ μέχρι τῆς συστάσεως τῶν τακτικῶν διοικητικῶν δικαστηρίων νὰ ὑπάγονται εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια, ὑπὸ τῶν ὁποίων δικάζονται ὡς νόμος προτετιμημένοι, πλὴν ἐκείνων, δι' ἃς εἰδικοὶ νόμοι συνιστῶσι διοικητικὰ δικαστήρια, εἰς τὰ ὁποῖα τηροῦνται αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 92 καὶ 93 τοῦ Συντάγματος. Μέχρι τῆς ἐκδόσεως εἰδικῶν νόμων ἰσχύουσιν οἱ ὑφιστάμενοι περὶ διοικητικῆς δικαιοδοσίας.

ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

*Ἄρθρον 87.

Ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμεται ὑπὸ δικαστικῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Βασιλέως κατὰ νόμον ὀρίζοντα καὶ τὰ προσόντα αὐτῶν.

Αἱ ἀποδοχαὶ τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὸ λειτούργημα αὐτῶν.

Τὰ τῆς βαθμολογικῆς καὶ μισθολογικῆς κατατάξεως τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν προσδιορίζονται δι' εἰδικῶν νόμων.

*Ἄρθρον 88.

Οἱ ἀρεοπαγιταί, ἐφέται καὶ πρωτοδίκαι εἰσὶν ἰσόβιοι, οἱ δὲ εἰσαγγελεῖς, ἀντεισαγγελεῖς, εἰρηνοδίκαι, πταισματοδίκαι, γραμματεῖς καὶ ὑπογραμματεῖς τῶν δικαστηρίων καὶ εἰσαγγελιῶν, συμβολαιογράφοι, φύλακες ὑποθηκῶν καὶ μεταγραφῶν εἰσὶ μόνιμοι, ἐξ' ἧσιν ὀφίστανται αἱ σχετικαὶ ὑπηρεσίαι. Οἱ ἰσοβιότητος ἢ μονιμότητος ἀπολαύοντες δικαστικοὶ ὑπάλληλοι δὲν δύναται νὰ παυθῶσιν ἀνεῦ δικαστικῆς ἀποράσεως

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Αναθεώρηση του Συντάγματος του 1975 - (Α'211 /24.12.2019)

Άρθρο 93: Διακρίσεις των Δικαστηρίων, Άρθρο 94: Δικαιοδοσία Διοικητικών και Πολιτικών δικαστηρίων, Άρθρο 95: Το Συμβούλιο της Επικρατείας

5709

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

---

24 Δεκεμβρίου 2019 **ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ** Αρ. Φύλλου 211

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Έχοντας υπόψη:
Τη Β' παράγραφο του Ψηφίσματος της 25ης Νοεμβρίου 2019 της Θ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων.

παραγγέλλουμε:

να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ολόκληρο το κείμενο του Συντάγματος, όπως μεταφέρθηκε στη δημοτική γλώσσα με το Β' Ψήφισμα της 6ης Μαρτίου 1986 της ΣΤ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων και όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 6ης Απριλίου 2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, το Ψήφισμα της 27ης Μαΐου 2008 της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων και το Ψήφισμα της 25ης Νοεμβρίου 2019 της Θ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, που δημοσιεύθηκε στο Φ.Ε.Κ. 187/Α'/28.11.2019, το οποίο έχει ως εξής:

«ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Εις το όνομα της Αγίας και Ομοουσίου και Αδιαίρετου Τριάδος

<p>ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ Βασικές διατάξεις</p> <p>ΤΜΗΜΑ Α' Μορφή του πολιτεύματος</p> <p>Άρθρο 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. 2. Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία. 3. Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα. <p>Άρθρο 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας. 2. Η Ελλάδα, ακολουθώντας τους γενικά αναγνωρισμένους κανόνες του διεθνούς δικαίου, επιδιώκει την εμπέδωση της ειρήνης, της δικαιοσύνης, καθώς και την	<p>ανάπτυξη των φιλικών σχέσεων μεταξύ των λαών και των κρατών.</p> <p>ΤΜΗΜΑ Β' Σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας</p> <p>Άρθρο 3</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα είναι η θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού. Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδας, που γνωρίζει κεφαλή της τον Κύριο ημών Ιησού Χριστό, υπάρχει αναπόσπαστα ενωμένη δογματικά με τη Μεγάλη Εκκλησία της Κωνσταντινούπολης και με κάθε άλλη ομόδοξη Εκκλησία του Χριστού· τηρεί απαρασάλευτα, όπως εκείνες, τους ιερούς αποστολικούς και συνοδικούς κανόνες και τις ιερές παραδόσεις. Είναι αυτοκέφαλη, διοικείται από την Ιερά Σύνοδο των εν ενεργεία Αρχιερέων και από τη Διαρκή Ιερά Σύνοδο που προέρχεται από αυτή και συγκροτείται όπως ορίζει ο Καταστατικός Χάρτης της Εκκλησίας, με τήρηση των διατάξεων του Πατριαρχικού Τόμου της κθ' (29) Ιουνίου 1850 και της Συνοδικής Πράξης της 4ης Σεπτεμβρίου 1928.
---	---

αποφάσεων των υπηρεσιακών συμβουλίων επιτρέπεται προσφυγή, όπως νόμος ορίζει.

**4. Οι υπάλληλοι των υποθηκοφυλακείων είναι δικαστικοί υπάλληλοι. Οι συμβολαιογράφοι και οι άμισθοι φύλακες υποθηκών και μεταγραφών είναι μόνιμοι εφόσον υπάρχουν οι σχετικές υπηρεσίες ή θέσεις. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου έχουν αναλογική εφαρμογή και σε αυτούς.

5. Οι συμβολαιογράφοι και οι άμισθοι φύλακες υποθηκών και μεταγραφών αποχωρούν υποχρεωτικά από την υπηρεσία μόλις συμπληρώσουν το εβδομηκοστό έτος της ηλικίας τους και οι λοιποί μόλις συμπληρώσουν το όριο που προβλέπει ο νόμος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Οργάνωση και δικαιοδοσία των δικαστηρίων

Άρθρο 93

1. Τα δικαστήρια διακρίνονται σε διοικητικά, πολιτικά και ποινικά και οργανώνονται με ειδικούς νόμους.

2. Οι συνεδριάσεις κάθε δικαστηρίου είναι δημόσιες, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει με απόφασή του ότι η δημοσιότητα πρόκειται να είναι επιβλαβής στα χρηστά ήθη ή ότι συντρέχουν ειδικοί λόγοι προστασίας της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής των διαδίκων.

**3. Κάθε δικαστική απόφαση πρέπει να είναι ειδικά και εμπεριστατωμένα αιτιολογημένη και απαγγέλλεται σε δημόσια συνεδρίαση.

Νόμος ορίζει τις έννομες συνέπειες που επέρχονται και τις κυρώσεις που επιβάλλονται σε περίπτωση παραβίασης του προηγούμενου εδαφίου. Η γνώμη της μειοψηφίας δημοσιεύεται υποχρεωτικά. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την καταχώριση στα πρακτικά ενδεχόμενης μειοψηφίας, καθώς και τους όρους και τις προϋποθέσεις της δημοσιότητάς της.

4. Τα δικαστήρια υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν νόμο που το περιεχόμενό του είναι αντίθετο προς το Σύνταγμα.

**Άρθρο 94

1. Στο Συμβούλιο της Επικρατείας και τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια υπάγονται οι διοικητικές διαφορές, όπως νόμος ορίζει, με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

2. Στα πολιτικά δικαστήρια υπάγονται οι ιδιωτικές διαφορές, καθώς και υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, όπως νόμος ορίζει.

3. Σε ειδικές περιπτώσεις και προκειμένου να επιτυγχάνεται η ενιαία εφαρμογή της αυτής νομοθεσίας μπορεί να ανατεθεί με νόμο η εκδίκαση κατηγοριών ιδιωτικών διαφορών στα διοικητικά δικαστήρια ή κατηγοριών διοικητικών διαφορών ουσίας στα πολιτικά δικαστήρια.

4. Στα πολιτικά ή διοικητικά δικαστήρια μπορεί να ανατεθεί και κάθε άλλη αρμοδιότητα διοικητικής φύσης, όπως νόμος ορίζει. Στις αρμοδιότητες αυτές περιλαμβάνεται και η λήψη μέτρων για τη συμμόρφωση της διοίκησης με τις δικαστικές αποφάσεις. Οι δικαστικές αποφάσεις εκτελούνται αναγκαστικά και κατά του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, όπως νόμος ορίζει.

Άρθρο 95

1. Στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας ανήκουν ιδίως:

α) Η μετά από αίτηση ακύρωση των εκτελεστών πράξεων των διοικητικών αρχών για υπέρβαση εξουσίας ή για παράβαση νόμου.

**β) Η μετά από αίτηση αναίρεση τελεσίδικων αποφάσεων των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, όπως νόμος ορίζει.

γ) Η εκδίκαση των διοικητικών διαφορών ουσίας που υποβάλλονται σ' αυτό σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους.

δ) Η επεξεργασία όλων των διαταγμάτων που έχουν κανονιστικό χαρακτήρα.

2. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του στοιχείου δ' της προηγούμενης παραγράφου δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 93 παράγραφοι 2 και 3.

**3. Κατηγορίες υποθέσεων της ακυρωτικής αρμοδιότητας του Συμβουλίου της Επικρατείας μπορεί να υπάγονται με νόμο, ανάλογα με τη φύση ή τη σπουδαιότητά τους, στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια. Το Συμβούλιο της Επικρατείας δικάζει σε δεύτερο βαθμό, όπως νόμος ορίζει.

4. Οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου της Επικρατείας ρυθμίζονται και ασκούνται όπως νόμος ειδικότερα ορίζει.

**5. Η διοίκηση έχει υποχρέωση να συμμορφώνεται προς τις δικαστικές αποφάσεις. Η παράβαση της υποχρέωσης αυτής γεννά ευθύνη για κάθε αρμόδιο όργανο, όπως νόμος ορίζει. Νόμος ορίζει τα αναγκαία μέτρα για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης της διοίκησης.

Άρθρο 96

1. Στα τακτικά ποινικά δικαστήρια ανήκει η τιμωρία των εγκλημάτων και η λήψη όλων των μέτρων που προβλέπουν οι ποινικοί νόμοι.

2. Μπορεί με νόμο: α) να ανατεθεί και σε αρχές που ασκούν αστυνομικά καθήκοντα η εκδίκαση αστυνομικών παραβάσεων που τιμωρούνται με πρόστιμο, β) να ανατεθεί σε αρχές αγροτικής ασφάλειας η εκδίκαση των σχετικών με τους αγρούς πταισμάτων και των ιδιωτικών διαφορών που απορρέουν από αυτά.

Σ' αυτές τις δύο περιπτώσεις οι αποφάσεις που εκδίδονται υπόκεινται σε έφεση στο αρμόδιο τακτικό δικαστήριο, η οποία έχει ανασταλτική δύναμη.

3. Ειδικοί νόμοι ορίζουν τα σχετικά με δικαστήρια ανηλίκων, στα οποία επιτρέπεται να μην εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 93 παράγραφος 2 και 97. Οι αποφάσεις των δικαστηρίων αυτών μπορεί να μην απαγγέλλονται δημόσια.

4. Ειδικοί νόμοι ορίζουν:

α) Τα σχετικά με τα στρατοδικεία, ναυτοδικεία και αεροδικεία, στην αρμοδιότητα των οποίων δεν μπορεί να υπαχθούν ιδιώτες.

β) Τα σχετικά με το δικαστήριο λιρών.

****5. Τα στρατιωτικά δικαστήρια του στοιχείου α' της προηγούμενης παραγράφου συγκροτούνται κατά πλειοψηφία από μέλη του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων, που περιβάλλονται με τις εγγυή-

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ 9 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1989	ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 8
----------------------------	--------------	---------------------

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 18

Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τη διάταξη του άρθρου 35 του ν.702/1977 (ΦΕΚ Α' 268), όπως έχει αντικατασταθεί με το άρθρο 8 παρ. 1 του ν.1470/1984 (ΦΕΚ Α' 112).

2. Την 8-10, 13, 15/1988 γνωμοδότηση της Ολομέλειας σε συμβούλιο του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, αποφασίζουμε:

Άρθρο μόνο

Κωδικοποιούνται σε ενιαίο κείμενο, διατυπωμένες στη δημοτική, οι διατάξεις νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας που αναφέρονται στο παράρτημα του παρόντος, ως εξής:

«ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ-ΟΡΓΑΝΩΣΗ-ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ

Άρθρο 1

(άρθρα 1 ν.δ.170/1973, 1 παρ. 1, περ. α' και β' ν.691/1977, 9 παρ. 1 και 2 ν. 1183/1981, 1 παρ. 1 ν. 1470/1984).

Μέλη του Συμβουλίου της Επικρατείας

Μέλη του Συμβουλίου είναι ο Πρόεδρος, οι Αντιπρόεδροι και οι Σύμβουλοι της Επικρατείας. Ο αριθμός των Αντιπροέδρων ορίζεται σε τέσσερις (4) και των Συμβούλων σε τριάντα πέντε (35).

Άρθρο 2

(άρθρο 2 ν.δ. 170/1973)

Αρμοδιότητες και ανακλήρωση
Προέδρου και Αντιπροέδρων

1. Ο Πρόεδρος έχει τη γενική διεύθυνση των εργασιών του Συμβουλίου και το εκπροσωπεί στις σχέσεις του με τις δημόσιες αρχές.

2. Ο Πρόεδρος προεδρεύει της Ολομέλειας. Κάθε Αντιπρόεδρος προεδρεύει ενός από τα Τμήματα του Συμβουλίου. Ο Πρόεδρος μπορεί να προεδρεύει και σε οποιοδήποτε Τμήμα.

3. Τον Πρόεδρο, όταν ελλείπει, αποουσιάζει ή κωλύεται, αναπληρώνουν οι Αντιπρόεδροι κατά σειρά αρχαιότητας και αυτούς οι Σύμβουλοι κατά σειρά αρχαιότητας.

4. Τον Αντιπρόεδρο, όταν ελλείπει, αποουσιάζει ή κωλύεται, αναπληρώνουν στο οικείο Τμήμα κατά σειρά αρχαιότητας οι Σύμβουλοι που μετέχουν σε αυτό.

Άρθρο 3

(άρθρα 3, ν.δ. 170/1973, 9 παρ. 3 ν.1183/1981, 1 παρ. 2, εδ. πρώτο, ν. 1470/1984)

Πάρεδροι και Εισηγητές

1. Ο αριθμός των Παρέδρων ορίζεται σε σαράντα (40) και των Εισηγητών σε σαράντα (40).

2. Οι Πάρεδροι ασκούν ειδικά έργα εισήγησης και μετέχουν στις συνεδριάσεις του Δικαστηρίου με φήρο συμβουλευτική.

3. Οι Εισηγητές βοηθούν τους Συμβούλους και τους Παρέδρους στην προπαρασκευή και διάγνωση των υποθέσεων.

Άρθρο 4

(άρθρο 4, παρ. 1, 3, 4 και 5 ν.δ. 170/1973, άρθρο 9 ν. 702/1977)

Γραμματεία

1. Το προσωπικό της Γραμματείας απαρτίζουν ο Προϊστάμενος της Γραμματείας, οι Προϊστάμενοι των Τμημάτων της Γραμματείας και οι λοιποί δικαστικοί υπάλληλοι.

2. Ο Προϊστάμενος της Γραμματείας διευθύνει τις εργασίες της και εκτελεί καθήκοντα Γραμματείας της Ολομέλειας. Ασκεί επίσης άμεση εποπτεία στο προσωπικό της Γραμματείας και στις καθαριότητες.

3. Τον Προϊστάμενο της Γραμματείας, όταν ελλείπει, αποουσιάζει ή κωλύεται, αναπληρώνει στα καθήκοντά του ένας από τους Προϊσταμένους Τμήματος της Γραμματείας, κατά σειρά αρχαιότητας και αυτούς ο αρχαιότερος των λοιπών υπαλλήλων.

4. Ο Προϊστάμενος Τμήματος της Γραμματείας ασκεί καθήκοντα γραμματείας του οικείου Τμήματος του δικαστηρίου. Όταν ελλείπει, αποουσιάζει ή κωλύεται, τον αναπληρώνουν στα καθήκοντά του κατά σειρά αρχαιότητας οι υπάλληλοι που υπηρετούν στο Τμήμα.

5. Οι επιμελητές δικαστηρίων, εκτός από τα άλλα καθήκοντά τους, ενεργούν και τις προβλεπόμενες από το παρόν επιδόσεις στην έδρα του Συμβουλίου.

Άρθρο 5

(άρθρο 5 ν.δ. 170/1973)

Έδρα

Το Συμβούλιο της Επικρατείας εδρεύει στην Αθήνα. Το κατόπτημά του ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης που εκδίδεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη της Ολομέλειας και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 6

(άρθρο 6 ν.δ. 170/1973)

Τίβενος

Τα μέλη του Συμβουλίου, οι Πάρεδροι και οι Γραμματείς στις δημόσιες συνεδριάσεις φορούν τίβεννο, η οποία καθορίζεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης μετά από σύμφωνη γνώμη της Ολομέλειας.

Άρθρο 7
(άρθρα 10 ν. 702/1977, 7 ν. 1183/1981)

Ολομέλεια - Τμήματα

1. Οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου ασκούνται από την Ολομέλεια και τα Τμήματα.
2. Τα Τμήματα είναι πέντε (Α', Β', Γ', Δ' και Ε').

Άρθρο 8
(άρθρο 11 ν. 702/1977)

Σύνθεση Ολομέλειας

1. Η ολομέλεια του Συμβουλίου, όταν συνεδριάζει δημόσια, συντίθεται από τον Πρόεδρο, δέκα τουλάχιστον Συμβούλους, δύο Παρέδρους και από το Γραμματέα. Αν προσέλθουν περισσότερα από έντεκα μέλη αποχωρεί ο νεότερος Σύμβουλος ή, αν αυτός είναι και εισηγητής στη διακείμενη υπόθεση, ο αμέσως αρχαιότερός του για να διατηρηθεί ο αριθμός πενήτως.

2. Η Ολομέλεια συνέρχεται εν συμβουλία μετά από πρόσκληση του Προέδρου και συντίθεται από όλα τα μέλη του Συμβουλίου, εκτός από εκείνα που κωλύονται. Πρέπει, πάντως, να παρίστανται οι μισοί συν ένας από το συνολικό αριθμό τους. Ο αριθμός των μελών του Συμβουλίου που μετέχουν πρέπει να διατηρείται πενήτως κατ' εφαρμογή του τελευταίου εδαφίου της προηγούμενης παραγράφου. Ανάλογα με τις περιστάσεις, που εκτιμώνται από τον Πρόεδρο, μπορεί να κληθούν να μετέχουν στη συνεδρίαση και Παρέδροι με γνώμη συμβουλευτική, καθώς και ο Γραμματέας. Αν δεν παρίστανται ο Γραμματέας, τα πρακτικά τηρεί εκείνος που τυχόν έχει οριστεί εισηγητής, διαφορετικά ο νεότερος από τους Συμβούλους ή Παρέδρους που μετέχουν.

Άρθρο 9
(άρθρα 9 ν.δ. 170/1973, 12 ν. 702/1977, 1 παρ. 3 ν. 1470/1984)

Συγκρότηση Τμημάτων

1. Με απόφαση της Ολομέλειας εν συμβουλία, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, γίνεται η συγκρότηση των Τμημάτων με την κατανομή σε αυτά των μελών του Συμβουλίου και των Παρέδρων. Σε κάθε περίπτωση, τους Συμβούλους και Παρέδρους κάθε Τμήματος, που ελλείπουν, αποσυάζουν ή κωλύονται, αναπληρώνουν ομοεξάριθμοι τους άλλου Τμήματος, οι οποίοι προκαλούνται για το σκοπό αυτό από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου. Η Ολομέλεια μπορεί, αν το επιβάλλουν οι περιστάσεις, να τοποθετεί, μετά από σχετική πρόταση του Προέδρου, Συμβούλους και Παρέδρους σε περισσότερα από ένα Τμήματα συγχρόνως, για ορισμένο ή αόριστο χρόνο. Επίσης, μπορεί, όταν κατανομή με δικαστικό προσωπικό στα Τμήματα, να τοποθετεί, αν συντρέχουν κατά την κρίση της σπουδαίοι λόγοι, αποκλειστικά στο Ε' Τμήμα έως έξι Παρέδρους για δύο το πολύ χρόνια.

2. Με όμοια απόφαση μπορεί κατά τη λήξη κάθε δικαστικού έτους να γίνεται ανασυγκρότηση των Τμημάτων με την τοποθέτηση σε άλλο Τμήμα τουλάχιστον ενός Συμβούλου και δύο Παρέδρων.

3. Η Ολομέλεια μπορεί να αποφασίζει και την κατανομή των Εισηγητών στα Τμήματα.

Άρθρο 10
(άρθρα 13 ν. 702/1977, 1 παρ. 4 ν. 1470/1984)

Σύνθεση Τμημάτων

1. Τα Τμήματα δικαστικών αρμοδιοτήτων του Συμβουλίου της Επικρατείας (Α', Β', Γ' και Δ') συνεδριάζουν δημόσια και συντίθενται από τον Πρόεδρό τους, δύο Συμβούλους, δύο Παρέδρους και το Γραμματέα (πενταμελής σύνθεση). Κάθε Τμήμα συντίθεται από τον Πρόεδρό του, τίσσερες Συμβούλους, δύο Παρέδρους και το Γραμματέα (επταμελής σύνθεση) μόνο στην περίπτωση που εκδικάζει υποθέσεις, οι οποίες εισάγονται σε επταμελή σύνθεση από τον Πρόεδρό του ή παραπέμπονται από την πενταμελή σύνθεση.

2. Όπου στην κείμενη νομοθεσία γίνεται λόγος για τριμελή ή πενταμελή σύνθεση νοείται αντίστοιχα η πενταμελής ή επταμελής.

3. Το Ε' Τμήμα, αρμόδιο για την εκτέλεση των διαταγμάτων, την άσκηση κειραρχικής εξουσίας και την έγκριση της δαπάνης για τη γραφική ύλη, συντίθεται από τον προεδρεύοντα, ένα τουλάχιστον Σύμβουλο, ένα τουλάχιστον Παρέδρο, ο οποίος κατά την άσκηση των καθηκόντων του σε αυτό έχει αποφασιστική ψήφο και το Γραμματέα. Καθήκοντα προεδρεύοντος στο Τμήμα αυτό ασκεί ένας από τους αρχαιότερους Συμβούλους, οριζόμενος με απόφαση της Ολομέλειας για δύο έτη, που μπορεί να παραταθούν. Όταν ο προεδρεύων του Τμήματος ελλείπει, κωλύεται ή απουσιάζει, τον αναπληρώνει ο αρχαιότερος από τους Συμβούλους που μετέχουν στη συνεδρίαση. Σε κάθε περίπτωση ο αριθμός των μετεχόντων διατηρείται πενήτως.

Το Ε' Τμήμα μπορεί να λειτουργεί και να ασκεί τις αρμοδιότητές του και χωρικά να έχει τοποθετηθεί σε αυτό μόνιμα και αποκλειστικά δικαστικό προσωπικό, εκτός από τον προεδρεύοντα. Για τη συγκρότηση του τμήματος μετέχουν με τη σειρά τους οι νεότεροι του προεδρεύοντος Σύμβουλοι και οι Πα-

ρέδροι, άσχετα από την τοποθέτησή τους σε ένα ή περισσότερους από τους δικαστικούς σχηματισμούς (Α', Β', Γ' και Δ' Τμήματα), με την επιφύλαξη της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του παρόντος.

Η συμμετοχή γίνεται μετά από σχετική πρόσκληση του προεδρεύοντος Συμβούλου, ο οποίος, εκτός από την κατάρτιση των πινάκων συμμετοχής των τακτικών και αναπληρωματικών Συμβούλων και Παρέδρων στις συνεδριάσεις του Τμήματος κάθε εβδομάδας, καθορίζει κάθε φορά τους εισηγητές Συμβούλους ή Παρέδρους για τη διατύπωση των γνωμοδοτήσεων.

4. Όταν ένα Τμήμα κλείεται, κατά τις κείμενες διατάξεις, να αποφανθεί ή να γνωμοδοτήσει εν συμβουλία συντίθεται από τον Πρόεδρό του και τίσσερες Συμβούλους, που ορίζονται μαζί με ισάριθμους αναπληρωτές, το δεκάμβριο κάθε δεύτερου έτους με πράξη του Προέδρου του. Η έρευνα των μελών αυτών αρχίζει την 1η Ιανουαρίου του αμέσως επόμενου έτους. Ανάλογα με τις περιστάσεις, που εκτιμώνται από τον Πρόεδρο του Τμήματος, μπορεί να κληθεί να μετέχουν στη συνεδρίαση και ο Γραμματέας του Τμήματος. Αν δεν παρίστανται ο Γραμματέας, τα πρακτικά τηρούνται κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 8 παρ. 2.

Άρθρο 11
(άρθρο 14 ν. 702/1977)

Δικαστικές διακοπές

1. Από την 1η Ιουλίου έως και την 15η Σεπτεμβρίου κάθε έτους διακόπτονται οι τακτικές εργασίες του Συμβουλίου. Κατά το διάστημα αυτό λειτουργεί Τμήμα Διακοπών, το οποίο επεξεργάζεται τα διατάγματα, αποφαινεται επί των αιτήσεων αναστολής και εκδικάζει τις υποθέσεις, που τυχόν κρινονται ως κατεπίγουσες με πράξη του Προέδρου του ίδιου Τμήματος. Στις διακοπές μετέχουν, εκτός από τα μέλη του Συμβουλίου, οι Παρέδροι και οι Εισηγητές.

2. Αν ο αριθμός των Συμβούλων που υπηρετούν στο Τμήμα Διακοπών δεν επαρκεί για να συγκροτηθεί ο αρμόδιος για την εκδίκαση της κατεπίγουσας υποθέσης σχηματισμός του Συμβουλίου της Επικρατείας, ο Πρόεδρος του Τμήματος καλεί αδιακρίτως τα λοιπά μέλη του Συμβουλίου για να συμπληρωθεί ο νόμιμος αριθμός.

3. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι κείμενες διατάξεις για τις δικαστικές διακοπές.

Άρθρο 12
(άρθρο 12, παρ. 1, 2, 3 ν.δ. 170/1973)

Γραφείο νομολογίας και έρευνας

1. Στο Συμβούλιο λειτουργεί Γραφείο νομολογίας και έρευνας που υπάγεται στον Πρόεδρο του Δικαστηρίου.

2. Το Γραφείο αυτό διευθίνει ένας Παρέδρο με τη βοήθεια δύο τουλάχιστον Εισηγητών. Οι παραπάνω ορίζονται από τον Πρόεδρο και υπηρετούν στο Γραφείο, μπορεί να απαλλάσσονται ολικώς ή μερικώς από τα λοιπά καθήκοντά τους για χρονικό διάστημα έως δύο έτη και πάντως αναστέλλονται εκ περιτροπής κάθε έτος.

3. Το Γραφείο λειτουργεί με προσωπικό της Γραμματείας που προβλέπεται και τοποθετείται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 71:

Άρθρο 13
(άρθρο 12, παρ. 4 ν.δ. 170/1973)

Έργα του Γραφείου νομολογίας και έρευνας

Στο γραφείο νομολογίας και έρευνας ανήκει ιδίως:

- α) Η συλλογή, ταξινόμηση και ευρετηρίαση του νομολογιακού υλικού καθώς και η σύνταξη δελτίου της νομολογίας.
- β) Η οργάνωση και λειτουργία της βιβλιοθήκης του Συμβουλίου.
- γ) Η εκμείλεια για την εκτύπωση των αποφάσεων και των ευρετηρίων τους, καθώς και κάθε άλλης συναφούς έκδοσης.

Άρθρο 14
(άρθρα 16 ν. 702/1977, 1 παρ. 6 και 7 ν. 1470/1984)

Αρμοδιότητα Ολομέλειας και Τμημάτων

1. Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης μετά από σύμφωνη γνώμη της Ολομέλειας του Συμβουλίου, καθορίζονται οι κατηγορίες υποθέσεων που υπάγονται στην αρμοδιότητα καθενός από τα Τμήματα Α', Β', Γ' και Δ'.

2. Η Ολομέλεια είναι αρμόδια:

- α) Για κάθε υπόθεση, την οποία ο Πρόεδρος του Συμβουλίου εισάγει ενώπιόν της λόγω μεγαλύτερης σπουδαιότητας, ιδίως όταν πρόκειται για θέματα γενικότερης σημασίας, ακόμη και αν η υπόθεση έχει εισαχθεί σε Τμήμα. Εισηγητής στην Ολομέλεια ορίζεται Σύμβουλος.
- β) Για ζήτημα ή υπόθεση που παραπέμπεται ενώπιόν της με απόφαση

Τμήματος, πενταμελούς ή επταμελούς σύνθεσης, για τους λόγους του προηγούμενου εδαφίου. Η παρακαμπτική απόφαση επέχει θέση εισήγησης, την οποία αναπτύσσει ο Σύμβουλος που ορίζεται εισηγητής με την ίδια απόφαση.

γ) Για υπόθεση που παραλείπεται ενώπιόν της κατά την παράγραφο 6 του παρόντος.

3. Η Ολομέλεια, όταν επλαμβάνεται κατ' εφαρμογή του εδαφίου β' της προηγούμενης παραγράφου, μπορεί, αφού επιλύσει τα θέματα γενικότερης σημασίας, να εκδικάζει εξ ολοκλήρου την υπόθεση ή να την παραπέμψει για εκδίκαση στο αρμόδιο Τμήμα.

4. Όταν ένα Τμήμα του Δικαστηρίου φέρεται προς λήψη αποφάσεως διαφορετικής από απόφαση του Αρχείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου ως προς την ουσιαστική συνταγματικότητα ή την έννοια τυπικού νόμου, παραπέμπει την υπόθεση στην Ολομέλεια, η οποία μπορεί να αποφανθεί περαιτέρω κατά την προηγούμενη παράγραφο, εφόσον δεν συντρέχει περίπτωση παραπομπής στο κατά το άρθρο 10 του Συντάγματος Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο.

5. Ο Πρόεδρος του Τμήματος μπορεί λόγω της σπουδαιότητάς της να εισάγει υπόθεση στην επταμελή σύνθεση του Τμήματος. Και η πενταμελής σύνθεση μπορεί για τους ίδιους λόγους να παραπέμψει την υπόθεση στην επταμελή, ορίζοντας ως εισηγητή και Πρόεδρο. Σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται η ανακοπή της υπόθεσης στην πενταμελή σύνθεση. Το Τμήμα με πενταμελή ή επταμελή σύνθεση μπορεί σε κάθε περίπτωση να παραπέμψει την υπόθεση στην Ολομέλεια.

6. Όταν ένα Τμήμα κρίνει ότι είναι αναρμόδιο, παραπέμπει την υπόθεση στο αρμόδιο κατά την κρίση του Τμήμα. Εφόσον αυτό διαφωνεί, παραπέμπει το ζήτημα για επίλυση στην Ολομέλεια, ορίζεται δε ως εισηγητής Σύμβουλος.

Κατά τα λοιπά εφαρμόζεται η διάταξη της παραγράφου 3.

7. Αν με το ίδιο δικόγραφο προσβάλλονται πράξεις που ανήκουν στην αρμοδιότητα περισσότερων Τμημάτων, η υπόθεση εισάγεται στο Τμήμα που είναι αρμόδιο για τη χρονολογικά προηγούμενη πράξη και εκδικάζεται από αυτό. Οι διατάξεις για το απαράδεκτο λόγω έλλειψης συνάφειας εφαρμόζονται και την περίπτωση αυτή.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΩΝ

Άρθρο 15

(άρθρα 15 παρ. 2 και 3, v.δ. 170/1973, 17 v. 702/1977)

1. Όλα τα κανονιστικά διατάγματα (εκτός από εκείνα που ορίζουν απλά ως το χρόνο έναρξης της ισχύος του νόμου) αποστέλλονται στο Συμβούλιο από τον αρμόδιο Υπουργό σε σχέδιο για να γίνει η κατά το Σύνταγμα επεξεργασία τους. Ο Υπουργός μπορεί να τάξει και προθεσμία, ανάλογη με τη σπουδαιότητα και το τυχόν κατεπείγον του διατάγματος, η οποία αρχίζει από την περίληψη του σχεδίου στο Συμβούλιο.

2. Στο προίμιο των σχεδίων διαταγμάτων που αποστέλλονται κατά τα ανωτέρω στο Συμβούλιο πρέπει να αναγράφονται οι διατάξεις των νόμων, στις οποίες βασίζεται ειδικά η έκδοσή τους, καθώς και οι προτάσεις ή γνωμοδοτήσεις που απαιτούνται κατά νόμο για την έκδοσή τους. Στο προίμιο των διαταγμάτων που δημοσιεύονται πρέπει να αναγράφεται ο αριθμός και η χρονολογία της γνωμοδότησης του Συμβουλίου. Στο προίμιο των διαταγμάτων, τα οποία δημοσιεύονται μετά την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας που είχε ταχθεί για τη γνωμοδότηση, γίνεται σχετική μνεία.

3. Η γνώμη του Συμβουλίου έχει χαρακτήρα συμβουλευτικό.

Άρθρο 16

(άρθρο 16 v.δ. 170/1973, άρθρο 1, παρ. 4 v. 1470/1984)

1. Για την επεξεργασία των κατά το προηγούμενο άρθρο σχεδίων διαταγμάτων ο προεδρεύων του Τμήματος ορίζει ως εισηγητή Σύμβουλο ή Πρόεδρο. Επίσης, ορίζει την ημέρα της συνεδρίασης και δίνει εντολή για την αποστολή αντιγράφου του σχεδίου σε όσους μετέχουν στη συνεδρίαση.

2. Ο Γραμματέας του Τμήματος τηρεί πρακτικά των συνεδριάσεων.

3. Ο αρμόδιος υπουργός μπορεί να παρευρεθεί κατά τη συζήτηση ή να αντιπροσωπευθεί από τον προϊστάμενο της οικείας υπηρεσίας ή και από άλλο ανώτερο υπάλληλο.

4. Η γνωμοδότηση του Τμήματος, η οποία συντάσσεται από τον εισηγητή, περιλαμβάνει την εισήγησή του και τις γνώμες που διατυπώθηκαν και υπογράφεται από τον προεδρεύοντα και από τον Γραμματέα. Θεωρείται ότι επικράτησε η γνώμη με την οποία έχει ταχθεί η πλειοψηφία των μετεχόντων στη συνεδρίαση.

5. Τα παραπάνω εφαρμόζονται αναλόγως και στην περίπτωση που η επεξεργασία διατάγματος ανατίθεται στην Ολομέλεια.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Γενικοί δικονομικοί κανόνες

Άρθρο 17

(άρθρα 17, v.δ. 170/1973, 10, παρ. 1, v. 221/1975, 1 παρ. 8 v. 1470/1984)

Άσκηση ενδίκων μέσων

1. Τα ενδίκια μέσα ενώπιον του Συμβουλίου ασκούνται δια καταθέσεως δικόγραφο.

2. Το δικόγραφο πρέπει να περιέχει το όνομα εκείνου που ασκεί το ένδικο μέσο, τη διεύθυνση της κατοικίας του, την προσβαλλόμενη πράξη ή απόφαση, τους συγκεκριμένους λόγους στους οποίους στηρίζεται το ένδικο μέσο, χρονολογία και υπογραφή.

Το δικόγραφο της προσφυγής που στρέφεται κατά υπάλληλο και αίτησης αναίρεσεως που στρέφεται κατά ιδιώτη πρέπει να περιέχει ακόμη το όνομα και τη διεύθυνση της κατοικίας τους.

3. Η άσκησι μνεία στα δικόγραφα ως προσβαλλόμενης και κάθε συναφούς πράξης ή απόφασης δεν υποχρεώνει το Δικαστήριο να ερευνηθεί από την άποψη αυτή την υπόθεση.

4. Τα δικόγραφα των ενδίκων μέσων της αίτησης ακυρώσεως και αίτησης αναίρεσεως που ασκούνται από ιδιώτη υπογράφονται μόνο από δικηγόρο. Τα δικόγραφα των ενδίκων αυτών μέσων, όταν ασκούνται από το Δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, υπογράφονται από τον οικείο νομικό σύμβουλο, κάρεδρο, δικαστικό αντιπρόσωπο ή δικηγόρο. Τα ίδια ισχύουν και για τους πρόσθετους λόγους, την παρέμβαση, την τριτοδικαστή, την αίτηση ερμηθείας ή διόρθωσης αποφάσεως και την αίτηση αναστολής εκτελέσεως.

Αίτηση ακυρώσεως που υπογράφεται μόνο από τον αιτούντα θεωρείται ότι έχει νομίμως ασκηθεί εφόσον παρίσταται δικηγόρος κατά τη συζήτηση της ενώπιον του Συμβουλίου.

5. Το δικόγραφο προσφυγής που ασκείται από τον υπάλληλο μπορεί να υπογράφεται και από τον ίδιο. Όταν η προσφυγή ασκείται από το Δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, το δικόγραφο υπογράφεται σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο. Τα ίδια ισχύουν και για τους πρόσθετους λόγους, την παρέμβαση, την τριτοδικαστή και την αίτηση ερμηθείας ή διόρθωσης αποφάσεως.

Άρθρο 18

(άρθρα 18 παρ. 1, 2, 3, 4, 5, 6 και 8 v.δ. 170/1973, 18 v. 702/1977)

Αντίκλητος

1. Αντίκλητος εκείνου που ασκεί το ένδικο μέσο είναι αυτοδικαίως ο δικηγόρος που το υπογράφει, εφόσον είναι διορισμένος στο Πρωτοδικείο Αθηνών.

2. Εκείνος που ασκεί το ένδικο μέσο μπορεί με το δικόγραφο ή με δήλωση που κατατίθεται στη Γραμματεία να διορίζει έναν αντίκλητο, ο οποίος πρέπει να κατοική στην Αθήνα και του οποίου πρέπει να αναφέρεται η διεύθυνση.

3. Αν το δικόγραφο υπογράφεται από δικηγόρο που δεν είναι διορισμένος στο Πρωτοδικείο Αθηνών, πρέπει να διορίζεται αντίκλητος που κατοική στην Αθήνα και να αναφέρεται η διεύθυνσή του. Το ίδιο ισχύει και για προσφυγή που υπογράφεται από υπάλληλο.

4. Ο δικηγόρος που παρίστη κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο καθίσταται επίσης αυτοδικαίως αντίκλητος για όλες τις εφεξής κοινοποιήσεις έως την έκδοση οριστικής απόφασης.

5. Όλες οι κοινοποιήσεις προς το διάδικο που προβλέπονται από το παρόν γίνονται είτε προς τον ίδιο, είτε προς τον αντίκλητό του.

6. Κάθε μεταβολή της διεύθυνσης της κατοικίας στην Αθήνα εκείνου που ασκεί το ένδικο μέσο ή του αντίκλητου που πρέπει να γνωστοποιείται με έγγραφη δήλωση, η οποία κατατίθεται στην Γραμματεία, εκτός αν ο αντίκλητος είναι δικηγόρος στο Πρωτοδικείο Αθηνών.

7. Αν εκείνος που άσκησε το ένδικο μέσο και ο αντίκλητός του δεν κατοικούν στη διεύθυνση κατοικίας Αθηνών που δηλώθηκε αρχικά ή μεταγενέστερα, το ένδικο μέσο εκδικάζεται χωρίς να γίνουν προς αυτούς οι κοινοποιήσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 27 παρ. 3 εδ. γ' και 5 και του άρθρου 49 παρ. 2 του παρόντος. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση που δεν έγινε διορισμός αντίκλητου, αν και υπήρχε σχετική υποχρέωση, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του παρόντος άρθρου.

8. Αν υπάρχουν περισσότεροι αντίκλητοι, οι κοινοποιήσεις γίνονται εγγράως σε οποιονδήποτε από αυτούς.

Άρθρο 19
(άρθρα 5 παρ. 5 ν. 702/1977, 2 παρ. 1, ν. 1470/1984)

Κατάθεση δικογράφου

1. Η κατάθεση του δικογράφου γίνεται με την παράδοση του πρωτοτύπου στη Γραμματεία και την άμεση καταχώριση, κατά τη χρονολογία και τη σειρά που παραδίδεται, σε ειδικό βιβλίο στο οποίο υπογράφει ο καταθέτης.
2. Η κατάθεση του δικογράφου μπορεί να γίνει και σε οποιαδήποτε δημόσια αρχή. Όταν ασκείται το ένδικο μέσο από δημόσια αρχή, η κατάθεση του δικογράφου μπορεί να γίνει σε οποιαδήποτε άλλη αρχή, όχι όμως στην ίδια.
- Το δικόγραφο όμως καταχωρίζεται στο πρωτόκολλο της αρχής. Για την κατάθεση συντάσσεται στο σώμα του δικογράφου πράξη με τον αριθμό του πρωτοκόλλου και τη χρονολογία, την οποία υπογράφουν ο υπάλληλος που παρέλαβε το δικόγραφο και ο καταθέτης.
3. Το δικόγραφο αποστέλλεται χωρίς καθυστέρηση στο Συμβούλιο της Επικρατείας και καταχωρίζεται στο παραπάνω βιβλίο, όπου και αναφέρονται τα στοιχεία του διαβιβαστικού εγγράφου στη θέση της υπογραφής του καταθέτη.
4. Με το πρωτότυπο του δικογράφου υποβάλλονται δύο αντίγραφα του και αντίγραφο της προσβαλλόμενης ατομικής διοικητικής πράξης ή της δικαστικής απόφασης, εφόσον έχουν κοινοποιηθεί. Μέχρις ότου υποβληθεί το αντίγραφο μπορεί να αναβληθεί ο ορισμός της δικάσιμης.
5. Η έφεση ασκείται δια καταθέσεως του δικογράφου στη Γραμματεία του δικαστηρίου το οποίο έχει εκδώσει την εκκαλουμένη απόφαση. Για την κατάθεση συντάσσεται έκθεση σε ιδιαίτερο βιβλίο, την οποία υπογράφει και αυτός που καταθέτει. Η έφεση μαζί με τον οικείο φάκελο διαβιβάζεται στο Συμβούλιο της Επικρατείας αμελλητί με φροντίδα του Γραμματέα.
6. Ειδικά οι αιτήσεις αναρρίθωσης κατ' αποφάσεων διοικητικών δικαστηρίων κατατίθενται στη Γραμματεία του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση, η οποία συντάσσεται στο πρωτότυπο του δικογράφου σχετική πράξη κατάθεσης και στη συνέχεια διαβιβάζεται σε δέκα ημέρες το πολύ στο Συμβούλιο της Επικρατείας το δικόγραφο με το φάκελο της υπόθεσης.

Άρθρο 20
(άρθρο 20 ν.δ. 170/1975)

Ορισμός εισηγητή και δικάσιμης

- Μετά την κατάθεση ενδίκου μέσου ο Πρόεδρος με πράξη του ορίζει εισηγητή ένα Συμβούλιο ή Πάρεδρο, καθώς και τη δικάσιμη η οποία σημειώνεται στο πινάκιο και δίνει εντολή να ανακοινωθεί η δικογραφία στον εισηγητή.
- Με την ίδια πράξη ορίζεται επίσης ο βοηθός Εισηγητής του Συμβούλου και, αν συντρέχει περίπτωση και του Πάρεδρου. Ο Πρόεδρος μπορεί οποτεδήποτε, ακόμη και προφορικά, να αντικαταστήσει με άλλον τον εισηγητή σε περίπτωση κωλύματος.

Άρθρο 21
(άρθρα 21 παρ. 1, 2, 3, 5 και 6 ν.δ. 170/1973, 20 παρ. 1, ν. 702/1977, 4 παρ. 1, ν. 1470/1984)

Κοινοποίηση δικογράφου

1. Με εντολή του Προέδρου κοινοποιούνται, σύμφωνα με όσα ορίζονται στις επόμενες παραγράφους, αντίγραφο του δικογράφου του ενδίκου μέσου με μνεία της χρονολογίας κατάθεσης και αντίγραφο της πράξης που προβλέπεται στο προηγούμενο άρθρο. Η κοινοποίηση γίνεται με επιμύλιμα της Γραμματείας είκοσι τουλάχιστον ημέρες πριν από τη δικάσιμη. Ο Πρόεδρος έχει δικαίωμα να κάνει σύντηξη της προθεσμίας σε περίπτωση καταπίεστος.
2. α) Σε περίπτωση αίτησης ακυρώσεως κατά πράξης διοικητικής αρχής, η κοινοποίηση γίνεται προς τον αρμόδιο υπουργό, ο οποίος εκθέτει θέση διαδικού είτε η πράξη εκδόθηκε από τον ίδιο, είτε από αρχή που υπάκουει σε αυτόν.
- β) Σε περίπτωση αίτησης ακυρώσεως κατά πράξης νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, η κοινοποίηση γίνεται προς αυτό, το οποίο καθίσταται κύριος διάδικος. Κοινοποιείται επίσης στον υπουργό που το εποπτεύει, ο οποίος μπορεί να παρέμβει στο ακροατήριο και χωρίς να καταθέσει δικόγραφο παρέμβασης, είτε υπέρ, είτε κατά του κύριου της προσβαλλόμενης πράξης.
- γ) Σε περίπτωση αίτησης ακυρώσεως κατά πράξης νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, η οποία εγκρίθηκε με πράξη του οργάνου που ασκεί εποπτεία, η κοινοποίηση γίνεται και προς το νομικό πρόσωπο και προς τον αρμόδιο κατά το άρθρο α' υπουργό. Κύριοι διάδικοι καθίστανται και οι δύο.
- δ) Σε περίπτωση αίτησης ακυρώσεως κατά πράξης υπηρεσιακού συμβουλίου κρίσης υπαλλήλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, που είναι όργανο της κρατικής διοίκησης, η κοινοποίηση γίνεται προς τον υπουργό στην

αρμοδιότητα του οποίου υπάγεται το συμβούλιο αυτό καθώς και προς το νομικό πρόσωπο στο οποίο υπηρετεί ο υπάλληλος που άσκησε την αίτηση.

3. α) Σε περίπτωση προσφυγής που ασκείται από υπάλληλο, η κοινοποίηση γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου.

β) Σε περίπτωση προσφυγής που ασκείται από όργανο της κρατικής διοίκησης, η κοινοποίηση γίνεται προς τον υπάλληλο.

γ) Σε περίπτωση προσφυγής που ασκείται από νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, η κοινοποίηση γίνεται προς τον υπάλληλο. Αν συντρέχει η περίπτωση του άρθρου δ' της προηγούμενης παραγράφου, η κοινοποίηση γίνεται και προς τον υπουργό.

δ) Αντίγραφο της πράξης του προέδρου η οποία προβλέπεται στο άρθρο 20 του παρόντος κοινοποιείται προς τον κατά τα προηγούμενα εδάφια προσφεύγοντα δέκα τουλάχιστον ημέρες πριν από τη δικάσιμη.

4. Όταν το ασκούμενο ένδικο μέσο έχει το χαρακτήρα αναίρεσης, η Γραμματεία του οικείου σχηματισμού φροντίζει να κοινοποιηθεί, εφ' όσον (60) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη δικάσιμη, πράξη του Προέδρου μαζί με ένα επικυρωμένο αντίγραφο σε απλό χαρτί της αίτησης στο δικηγόρο ή τον εκπρόσωπο του Δημοσίου ή του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου που υπογράφει, κατά το άρθρο 17 παρ. 4, το δικόγραφο, ίσως και αν δεν είναι διορισμένος στο Πρωτοδικείο Αθηνών. Ο δικηγόρος ή ο εκπρόσωπος του Δημοσίου ή του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου είναι υποχρεωμένος να κοινοποιήσει αντίγραφο της πράξης του Προέδρου και της αίτησης αναρρίθωσης στον αναρριθώμενο είκοσι (20) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη δικάσιμη. Η κοινοποίηση γίνεται στην κατοικία που αναγράφει το σχετικό δικόγραφο του αναρριθώμενου ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου, σύμφωνα με τα άρθρα 53 και 54 του Κ.Φ.Δ. (ν. 4125/1960) ή, σε περίπτωση καταβολής της, στην κατοικία την οποία είχε υποχρέωση ο αναρριθώμενος να δηλώσει στη γραμματεία του διοικητικού δικαστηρίου και την έχει δηλώσει. Αν ο αναρριθώμενος παραλείψει την υποχρέωση του αυτή ή η κοινοποίηση γίνει εκπροθέσμως και ο αναρριθώμενος απουσιάζει στη δικη, η αίτηση αναρρίθωσης απορρίπτεται ως απαράδεκτη.

5. Αν συντρέχει νόμιμη περίπτωση να γίνει νέα συζήτηση της υπόθεσης ή παρατερό συζήτηση της, η πράξη του Προέδρου ή η απόφαση του δικαστηρίου, με την οποία ορίζεται η δικάσιμη, κοινοποιείται σύμφωνα με όσα ορίζονται στις προηγούμενες παραγράφους του παρόντος άρθρου. Κοινοποιείται επίσης προς εκείνον που άσκησε το ένδικο μέσο και προς εκείνον που τυχόν έχει ασκήσει παρέμβαση.

6. Κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο, αν οι διάδικοι παρίστανται και δεν αντιλέγουν, το δικαστήριο χωρεί στη συζήτηση της υπόθεσης ακόμη και αν δεν έχουν τηρηθεί ως προς αυτούς οι διατάξεις του παρόντος άρθρου για τις κοινοποιήσεις.

Άρθρο 22
(άρθρο 22 ν.δ. 170/1973)

Καθήκοντα εισηγητή

1. Εκείνος που ορίστηκε εισηγητής φροντίζει για τη συγκέντρωση κάθε στοιχείου χρήσιμου για τη διερεύνηση της υπόθεσης και συντάσσει εμπειροστατευμένη έκθεση, η οποία διαλαμβάνει το ιστορικό της διαφοράς, τα στοιχεία που βεβαιώνονται από τα έγγραφα, τα ζητήματα που προκύπτουν και την αιτιολογημένη γνώμη του για τα ζητήματα αυτά. Η έκθεση επισυνάπτεται στο φάκελο το αργότερο τρεις ημέρες πριν από τη συζήτηση για να λάβουν γνώση οι διάδικοι.
2. Ο εισηγητής μπορεί να ζητεί από τους διάδικους να προσκομίσουν στοιχεία που λείπουν ή είναι οπωσδήποτε χρήσιμα.
3. Οι αρχές, προς τις οποίες απευθύνεται ο εισηγητής για τη συγκέντρωση στοιχείων και πληροφοριών χρήσιμων για τη διερεύνηση της υπόθεσης, έχουν την υποχρέωση να αποστέλλουν τα στοιχεία και πληροφορίες που τους ζητεί.

Άρθρο 23
(άρθρο 23 ν.δ. 170/1973)

Απόψεις της Διοίκησης

1. Το Δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, κατά το οποίο στρέφεται η αίτηση ακυρώσεως ή η προσφυγή, έχει την υποχρέωση να εκθέτει τις απόψεις του για καθένα από τους προσβαλλόμενους λόγους, δικαιολογώντας σαφώς το συναφές με κάθε λόγο πραγματικό μέρος.
2. Η έκθεση αυτή με το σχετικό φάκελο πρέπει να αποστέλλεται στον εισηγητή τριάντα τουλάχιστον ημέρες πριν από τη δικάσιμη που έχει οριστεί εφόσον το δικόγραφο της αίτησης ακυρώσεως ή της προσφυγής έχει επιδοθεί στη Διοίκηση δύο τουλάχιστον μήνες πριν από τη δικάσιμη, διαφορετικά σε εύλογο χρόνο πριν από τη δικάσιμη.
3. Την έκθεση προσυπογράφουν ο νομικός σύμβουλος του Δημοσίου ή του νομικού προσώπου που έχει εντολή να υποστηρίξει τα συμφέροντά τους καθώς και οι καθ' ύλην αρμόδιοι υπάλληλοι, σύμφωνα με τους κανόνες που δίδονται τις διοικητικές πράξεις και με την ευθύνη που καθορίζουν οι κανόνες αυτοί.

Άρθρο 24
(άρθρο 24 ν.δ. 170/1973)

Συνέπειες μη αποστολής φακέλου

1. Η παράλειψη της έγκαιρης αποστολής προς το Συμβούλιο των στοιχείων και πληροφοριών που προβλέπονται από τα προηγούμενα άρθρα, καθώς και της έκθεσης, συνιστά ιδιαίτερο πειθαρχικό αδίκημα των αρμοδίων για την ενέργεια αυτή υπαλλήλων.

2. Η πειθαρχική δίωξη ασκείται σύμφωνα με τις διατάξεις για το πειθαρχικό δικαίο κάθε κατηγορίας υπαλλήλων. Την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης μπορεί να προκαλέσει και ο Πρόεδρος του Συμβουλίου με έγγραφό του προς τον αρμόδιο υποφύρο ή τη διοίκηση του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου. Στην περίπτωση αυτή καθίσταται υποχρεωτική η άσκηση της δίωξης. Η πειθαρχική απόφαση εκδίδεται το αργότερο μέσα σε δύο μήνες από τη λήξη του εγγράφου για την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης. Η απόφαση που εκδίδεται κοινοποιείται αμελλητί και στον Πρόεδρο του Συμβουλίου.

Άρθρο 25
(άρθρα 25 παρ. 2, ν.δ. 170/1973, 21 ν. 702/1977, 2 παρ. 2 ν. 1470/1984)

Πρόσθετοι λόγοι, υπομνήματα

1. Εκπίπτει η υποβολή πρόσθετων λόγων με δικόγραφο που κατατίθεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 19 παρ. 1 και κοινοποιείται, επί ποινή απαράδεκτου, δεκαπέντε τουλάχιστον πλήρεις ημέρες πριν από τη συζήτηση, με επιμύθια εκείνου που άσκησε το ένδικο μέσο. Η κοινοποίηση γίνεται με επίδοση χωρισμένου αντιγράφου σε όσους κοινοποιείται το ένδικο μέσο κατά το άρθρο 21 και σε εκείνους που ήδη έχουν ασκήσει παρέμβαση.

Η παράγραφος 6 του άρθρου 21 έχει εφαρμογή και στην περίπτωση αυτή.

Οι πρόσθετοι λόγοι είναι απαράδεκτοι αν υποβληθούν μετά από αναβολή της συζήτησης και ο φάκελος της υπόθεσης είχε περιέλθει στο δικαστήριο εζήντα (60) ημέρες πριν από τη δικαστική αναβολή.

2. Υπομνήματα των διαδίκων κατατίθενται στη Γραμματεία έξι πλήρεις ημέρες πριν από τη συζήτηση. Ο Πρόεδρος μπορεί να επιστρέφει την υποβολή υπομνημάτων από τους διαδίκους μέσα σε προθεσμία που τάσσεται από αυτόν για την ανάπτυξη όσων έχουν εκτεθεί στο ακροατήριο.

Άρθρο 26
(άρθρο 26 ν.δ. 170/1973)

Παράσταση στο ακροατήριο

1. Κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο οι ιδιώτες διάδικοι δεν μπορούν να παρίστανται αυτοπροσώπως για να αναπτύξουν την υπόθεση αλλά μόνο με δικηγόρο ο οποίος είναι διορισμένος στον Άρειο Πάγο ή είναι καθηγητής ή υφηγητής νομικής σχολής τμηματικού πανεπιστημίου. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις του νόμου για τους δικηγόρους.

2. Σε περίπτωση προσφυγής ο προσφεύγων υπάλληλος έχει δικαίωμα να παρίστανται αυτοπροσώπως και χωρίς δικηγόρο, η δε προσαγωγή του αρχή οφείλει να χορηγήσει την άδεια που ζητεί για το σκοπό αυτό.

3. Η Διοίκηση παρίστανται σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις για τη δικαστική εκπροσώπηση της.

Άρθρο 27
(άρθρο 27 ν.δ. 170/1973, 2 παρ. 3 ν. 1470/1984)

Πληρεξουσιότητα

1. Η πληρεξουσιότητα σε δικηγόρο παρέχεται με συμβολαιογραφική πράξη ή με προφορική δήλωση στο ακροατήριο. Για τη Διοίκηση εφαρμόζονται οι κείμενες γι' αυτήν διατάξεις.

Στα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου η πληρεξουσιότητα παρέχεται από το νόμιμο εκπροσώπο τους με προφορική δήλωσή του στο ακροατήριο ή με ειδικό συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο. Όταν ο νόμος ή το καταστατικό απαιτεί για να ασκηθεί ένδικο μέσο προηγούμενη άδεια άλλου οργάνου, ο νόμιμος εκπρόσωπος του νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου τεκμαίρεται ότι ενεργεί με την άδεια του άλλου οργάνου. Η τυχόν έλλειψη της άδειας δεν επηρεάζει το κύρος της δίσης και δημιουργεί αποκλειστικά ευθύνη του εκπροσώπου απέναντι στο νομικό πρόσωπο.

2. Για την υπογραφή του ενδίκου μέσου και την ενέργεια των πράξεων της διαδικασίας από δικηγόρο, η πληρεξουσιότητα τεκμαίρεται ότι υπάρχει αν κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο ο διάδικος παρευρίσκεται δια πληρεξουσίου δικηγόρου ή δηλώνει αυτοπροσώπως ότι εγκρίνει την άσκηση του ενδίκου μέσου ή προσάγει συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο. Διαφορητικά, το ένδικο μέσο απορρίπτεται ως απαράδεκτο και εκείνος που το άσκησε καταδικάζεται στη δικαστική δαπάνη.

3. Με αίτηση του δικηγόρου που παρίστανται κατά τη συζήτηση μπορεί να δοθεί σύντομη προθεσμία για την υποβολή του πληρεξουσίου δια της Γραμματείας. Αν η προθεσμία αυτή παρέλθει άπρακτη ο δικηγόρος λογίζεται ότι δεν έχει παρευρίξει.

4. Αν πεθάνει ο δικηγόρος που υπέγραψε το δικόγραφο, η δίχη αναβάλλεται αυτοπαγγίλιως εφόσον και για εύλογο διάστημα, όχι μεγαλύτερο από έξι μήνες, αφού εκτιμηθεί η φύση της υπόθεσης, εκτός αν ο εντολέας του ζητήσει στο ακροατήριο αυτοπροσώπως ή με πληρεξούσιο τη συνέχιση της δίσης.

Άρθρο 28
(άρθρο 28 ν.δ. 170/1973)

Αποκλεισμός ερημοδικίας

Σε κάθε περίπτωση, εφόσον έγιναν οι κατά το παρόν κοινοποιήσεις, η υπόθεση συζητείται και εκδίδεται απόφαση ακόμη και αν δεν παρίστανται οι διάδικοι.

Άρθρο 29
(άρθρο 29 ν.δ. 170/1973)

Αποδοχή προβαλλόμενης πράξης ή απόφασης

Το ένδικο μέσο είναι απαράδεκτο σε περίπτωση αποδοχής της προβαλλόμενης πράξης. Σε περίπτωση δικαστικής απόφασης η αποδοχή γίνεται εγγράφως.

Άρθρο 30
(άρθρα 22, ν. 702/1977, 2 παρ. 4 ν. 1470/1984)

Παραίτηση

1. Η παραίτηση από το δικόγραφο ενδίκου μέσου που έχει ασκηθεί, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την κατάργηση της δίσης, επιτρέπεται έως τη συζήτηση της υπόθεσης. Η παραίτηση γίνεται με δήλωση που κατατίθεται στη Γραμματεία ή προφορικά στο ακροατήριο είτε από πληρεξούσιο δικηγόρο, ο οποίος έχει γενικό ή ειδικό πληρεξούσιο, είτε από αυτόν τον ίδιο που άσκησε το ένδικο μέσο. Παραίτηση γίνεται επίσης και με δήλωση ενώπιον συμβολαιογράφου εκείνου που άσκησε το ένδικο μέσο, αν αντίγραφο της συμβολαιογραφικής πράξης περιέλθει στο Συμβούλιο έως τη συζήτηση στο ακροατήριο.

2. Παραίτηση με έγγραφη δήλωση στη Γραμματεία ή με συμβολαιογραφικό έγγραφο, η οποία υποβάλλεται ή περιέρχεται στο Συμβούλιο πριν από τον καθορισμό δικασίμου, γίνεται δεκτή με πράξη του Προέδρου ή του Προέδρου του οικείου Τμήματος, ο οποίος, σε περίπτωση οποιασδήποτε αμφιβολίας για το έγκυρο της δήλωσης, μπορεί να την εισαγάγει ενώπιον του δικαστηρίου.

3. Παραίτηση που περιέχει όρους ή αιρέσεις θεωρείται ότι δεν έγινε.

4. Ανάκληση παραίτησης δεν επιτρέπεται.

5. Αίτηση, από το δικόγραφο της οποίας έγινε παραίτηση, θεωρείται ότι δεν ασκήθηκε.

6. Για την παραίτηση του δημοσίου από τις προφανώς απαράδεκτες ή αβάσιμες αιτήσεις αναρίθειας σε φορολογικές ή δασμολογικές υποθέσεις, συγκροτούνται μια ή περισσότερες τριμελείς επιτροπές απαρτιζόμενες από α) έναν πάρεδρο της Διοίκησης, β) έναν υπάλληλο του εφοριακού ή του τελωνειακού κλάδου ανάλογα με το αντικείμενο της διαφοράς και γ) τον εισηγητή της υπόθεσης στο Συμβούλιο της Επικρατείας, ο οποίος, σε περιπτώσεις ιδίως κατάθεσης μεγάλου αριθμού όμοιων αιτήσεων αναρίθειας, μπορεί να ορισθεί με πράξη του Προέδρου του που δεν περιέχει προσδιορισμό δικασίμου και δεν κοινοποιείται.

Ο πάρεδρος της Διοίκησης και ο υπάλληλος ορίζονται από τον Υπουργό Οικονομικών. Για τη γραμματειακή εξυπηρέτηση της επιτροπής μεριμνά το Συμβούλιο της Επικρατείας.

Η επιτροπή γνωμοδοτεί για το προφανώς απαράδεκτο ή αβάσιμο της αίτησης. Η γνωμοδότησή της περιέχει συνοπτική παράθεση της νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας στα ζητήματα παραδεκτού ή τους προβαλλόμενους λόγους αναρίθειας και αφού υπογραφεί και από τα τρία μέλη της διαβιβάζεται στον Υπουργό Οικονομικών ή το εξουσιοδοτημένο από αυτόν όργανο.

Αποτελεί πάραυτον από το ένδικο μέσο η έγγραφη αποδοχή από τον Υπουργό Οικονομικών ή το εξουσιοδοτημένο από αυτόν όργανο της γνωμοδότησης της επιτροπής που θεωρεί επιβεβλημένη την παραίτηση. Αν ο Υπουργός Οικονομικών ή το εξουσιοδοτημένο από αυτόν όργανο δεν διαφωνήσει μέσα σε τρεις μήνες από την περίληψη σε αυτόν ή στο εξουσιοδοτημένο από αυτόν όργανο της γνωμοδότησης της επιτροπής, η γνωμοδότηση αυτή αποτελεί την παραίτηση από το ένδικο μέσο η οποία γνωστοποιείται στον οικείο δικαστικό σχηματισμό του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Οι διατάξεις των προηγούμενων εδαφίων της παραγράφου αυτής μπορεί να επεκταθούν προσαρμοζόμενες και σε άλλες αλληλομόρφες αιτήσεις αναρίθ-

αυτός του Δημοσίου ή νόμικων προσώπων δημοσίου δικαίου με προεδρικό υπαγόμενα εκδιδόμενα με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης και του αρμόδιου ή του υποπεριούχου του νομικού πρόσωπου δημοσίου δικαίου υπουργού, μετά από γνώμη της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Άρθρο 31
(άρθρο 31 ν.δ. 170/1973)

Θάνατος διαδίκου

1. Αν πεθάνει ο ιδιώτης που άσκησε το ένδικο μέσο ή διαλυθεί το νομικό πρόσωπο, η δίκη καταργείται, εκτός αν έως τη συζήτηση οποιοσδήποτε νομιμοποιείται ζητήσει τη συνέχιση της δίκης με δήλωσή του που κατατίθεται στη Γραμματεία, ή και προφορικά στο ακροατήριο.

2. Αν δεν ζητηθεί, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην προηγούμενη παράγραφο, η συνέχιση της δίκης, η συζήτηση αναβάλλεται αυτεπαγγέλτως και για εύλογο χρονικό διάστημα, αφού εκτιμηθεί η φύση της υπόθεσης.

3. Αν πεθάνει εκείνος κατά του οποίου στρέφεται η προσφυγή ή η αίτηση αναίρεσιως, μετά από αυτεπάγγελτη και για εύλογο χρόνο αναβολή της συζήτησης η δίκη συνεχίζεται αν συντρέχει νόμιμη περίπτωση, ακόμη και αν απουσιάζουν οι διάδοχοι εκείνου που πέθανε. Στην περίπτωση αυτή δεν απαιτείται νέα κοινοποίηση.

4. Η προηγούμενη παράγραφος έχει εφαρμογή και σε περίπτωση θανάτου εκείνου που έχει ασκήσει παρέμβαση.

Άρθρο 32
(άρθρα 32 παρ. 1 ν.δ. 170/973, 3 παρ. 1 ν. 1470/1984)

Ανάκληση, ακύρωση, λήξη ισχύος προσβαλλόμενης πράξης ή απόφασης

1. Η δίκη καταργείται αν μετά την άσκηση του ένδικου μέσου η προσβαλλόμενη πράξη ή δικαστική απόφαση ανακληθεί, ακυρωθεί ή εξαρραχθεί.

2. Καταργείται ομοίως η δίκη αν μετά την άσκηση της αίτησης ακυρώσεως και έως την πρώτη συζήτηση της υπόθεσης η προσβαλλόμενη πράξη ή έπαισι για οποιοδήποτε λόγο να ισχύει, εκτός αν ο αιτών επικαλείται ιδιαιτέρως έννομο συμφέρον που δικαιολογεί τη συνέχιση της δίκης. Η παράγραφος αυτή δεν εφαρμόζεται όταν πρόκειται για διατηρητικές αποφάσεις ή πράξεις που κηρύσσουν εκτελεστικές συλλογικές συμβάσεις εργασίας.

Άρθρο 33
(άρθρο 33 ν.δ. 170/1973)

Συζήτηση στο ακροατήριο

Η συζήτηση αρχίζει με την ανάγνωση και την προφορική ανάπτυξη από τον εισαγγεστή της έκθεσής του. Η συζήτηση γίνεται αποκλειστικά βάσει των δικηγόρων και των εγγράφων που έχουν προσαχθεί προαποδεικτικώς. Το Συμβούλιο πάντως μπορεί κατά την κρίση του να διατάξει και κάθε συμπληρωματική απόδειξη και να υποχρεώσει οποιαδήποτε δημόσια αρχή να παράσχει έγγραφα ή πληροφορίες σχετικά με την υπόθεση που δικάζεται.

Άρθρο 34
(άρθρα 34 παρ. 1, 3, 4, 6 ν.δ. 170/1973, 23 παρ. 2 ν. 702/1977, 2 παρ. 5 ν. 1470/1984)

Απόφαση

1. Οι αποφάσεις του Συμβουλίου, Ολομέλειας και Τμημάτων, λαμβάνονται κατά πλειοψηφία των μελών του, μετά από διάσκεψη.

2. Αν κατά την ψηφοφορία σχηματισθούν περισσότερες από δύο γνώμες, εκείνη που αποτελούν την ασθενέστερη μειοψηφία οφείλουν να προσχωρήσουν σε μία από τις επικρατέστερες γνώμες.

3. Αν περισσότερες από τις ασθενέστερες γνώμες συγκεντρώσουν ίσο αριθμό ψήφων, καθορίζεται με ψηφοφορία ο αποκλεισμός της μιας από αυτές και εκείνη που την ακολουθήσαν οφείλουν να προσχωρήσουν σε μία από τις άλλες γνώμες μέχρι να σχηματισθεί πλειοψηφία.

4. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αναλόγως και κάθε φορά που η Ολομέλεια ή τα Τμήματα αποφασίζουν ή γνωμοδοτούν εν συμβουλίου.

5. Οι κατά την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου αποφάσεις του Συμβουλίου κοινοποιούνται σε αντίγραφο στη διάδικο διοικητική αρχή με επιμέλεια της Γραμματείας.

6. Τα ουσιαστά περιστατικά της συζήτησης στο ακροατήριο καταχωρίζονται στην απόφαση του Δικαστηρίου, εκτός αν, κατά την κρίση του προεδρεύοντος, συντρέχει λόγος να συνταχθεί ιδιαίτερο πρακτικό συζήτησης.

Πρακτικό διάσκεψης συντάσσεται μόνο αν διατυπωθεί μειοψηφία. Στη γνώμη της μειοψηφίας που καταχωρίζεται στην απόφαση μηνμονεύεται και η γνώμη των Παριέδρων.

7. Η δημοσίευση των αποφάσεων της Ολομέλειας και των Τμημάτων

μπορεί να γίνει με οποιαδήποτε νόμιμη σύνθεση ανεξάρτητα από τον αριθμό των δικαστών που έχουν συμμετάσχει στην έκδοση της απόφασης, την τύχον προαγωγής, αποχώρηση ή θάνατο ενός από αυτούς, χωρίς, στις τελευταίες αυτές περιπτώσεις, να ανασυζητείται η υπόθεση.

Η σύνθεση και η χρονολογία δημοσίευσης των αποφάσεων αναγράφονται στο βιβλίο δημοσίευσης των αποφάσεων. Από το βιβλίο αυτό η Γραμματεία εκδίδει πιστοποιητικό της δημοσίευσης, αν ζητηθεί.

Άρθρο 35
(άρθρο 35 ν.δ. 170/1973)

Τέλη

1. Κατά τη διαδικασία γενικώς ενώπιον του Συμβουλίου εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά για τα τέλη χαρτοσήμου καθώς και τα ειδικά τέλη και τα έσοδα.

2. Δεν υπόκεινται σε τέλη οι αποφάσεις για την παρακοπή της υπόθεσης από Τμήμα στην Ολομέλεια και αντίστροφα ή σε άλλο Τμήμα, οι προδικαστικές αποφάσεις, καθώς και η κατά το άρθρο 20 πράξη του Προέδρου.

3. Συγχρόνως με την κατάθεση του εισαγωγικού δικηγόρου της δίκης με τα νόμιμα τέλη, καταβάλλονται και τα τέλη εγγραφής στο πινάκιο, των πρακτικών και της απόφασης. Αν το εισαγωγικό δικόγραφο της δίκης κατατίθεται σε δημόσια αρχή, τα τέλη μπορεί να κατατίθενται ή να αποστέλλονται με ταχυδρομική επιστολή το αργότερο μέσα σε ένα μήνα από την περίληψη του δικηγόρου στο Συμβούλιο.

4. Αν δεν προκαταβληθούν ή δεν αποσταλούν τα τέλη, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην προηγούμενη παράγραφο, το ένδικο μέσο εισάγεται για συζήτηση με πράξη του Προέδρου, στην οποία γίνεται ειδική μείναι γι' αυτό, χωρίς να γίνει καμία κοινοποίηση και απορρίπτεται ως απαράδεκτο με απόφαση του Συμβουλίου, η οποία γράφεται σε απλό χαρτί. Στην περίπτωση αυτή τα τέλη εισπράττονται με βάση την απόφαση του Συμβουλίου, σύμφωνα με τις διατάξεις για την εισπράξη των δημοσίων εσόδων.

5. Αν τα τέλη αναβολής δεν καταβληθούν έως τη συζήτηση μετά την αναβολή, το ένδικο μέσο απορρίπτεται ως απαράδεκτο.

6. Σε περίπτωση αίτησης αναστολής τα νόμιμα τέλη χαρτοσήμου της απόφασης προκαταβάλλονται επί ποινή απαράδεκτου.

Άρθρο 36
(άρθρα 36 παρ. 3, 4, ν.δ. 170/1973, 2 παρ. 6 ν. 1470/1984)

Παράβολο

1. Το ένδικο μέσο που ασκείται στο Συμβούλιο της Επικρατείας απορρίπτεται ως απαράδεκτο, αν κατά την κατάθεση του εισαγωγικού δικηγόρου της δίκης δεν καταβληθεί παράβολο. Το παράβολο ορίζεται, όταν πρόκειται για αίτηση ακυρώσεως, έφεση, υπαλληλική προσφυγή, τριτανάκοπη ή αίτηση αναίρεσιως σε διαφορές κοινωνικής ασφάλισης σε 1.500 δραχμές, όταν πρόκειται για αίτηση αναστολής εκτελεστικής σε 1.000 δραχμές και όταν πρόκειται για αίτηση αναίρεσιως σε 2.000 δραχμές. Το παράβολο στις αιτήσεις εμμετρίας ή διορθώσεως ορίζεται σε 1.000 δραχμές. Από την υποχρέωση καταβολής παραβόλου απαλλάσσονται το Δημόσιο και οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης.

2. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται μετά από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης και γνώμη της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, μπορεί να αναπροσαρμόζονται τα ποσά των παραβόλων.

3. Οι διατάξεις των παραγράφων 3 και 4 του προηγούμενου άρθρου εφαρμόζονται αναλόγως και ως προς το παράβολο.

4. Αν το ένδικο μέσο γίνει δεκτό ή υποβληθεί παραίτηση ή καταργηθεί η δίκη για οποιοδήποτε άλλο λόγο, το παράβολο αποδίδεται. Αν το ένδικο μέσο απορριφθεί, το παράβολο καταπίπτει υπέρ του Δημοσίου. Το Συμβούλιο, εκτιμώντας τις περιστάσεις, μπορεί να διατάξει την απόδοση του παραβόλου ακόμη και όταν απορρίπτεται το ένδικο μέσο. Μπορεί επίσης να απαγγείλει και το διπλασιασμό του παραβόλου σε περίπτωση προφανούς απαράδεκτου ή αστήρικτου ένδικου μέσου. Στην περίπτωση αυτή το πρόσθετο ποσό που επιβάλλεται εισπράττεται βάσει της απόφασης, σύμφωνα με τις διατάξεις για την εισπράξη των δημοσίων εσόδων.

Άρθρο 37
(άρθρο 25 ν. 702/1977)

Απαλλαγή από τέλη και παράβολο

Ο Πρόεδρος του Συμβουλίου ή του οικείου Τμήματος μπορεί να απαλλάξει εκείνον που ασκεί το ένδικο μέσο από την υποχρέωση να καταβάλει τέλη και παράβολο, αν κατά την κρίση του πιθανολογείται ένδεκα. Για το σκοπό αυτό με το δικόγραφο συνομβάλλεται από εκείνον που ασκεί το ένδικο μέσο ιδιαίτερη αίτηση και το δικόγραφο γίνεται δεκτό για κατάθεση χωρίς να καταβάλλονται τα τέλη και το παράβολο. Ο Πρόεδρος αποφασίζει επί της αιτήσεως και αν την απορρίψει, ο αιτών οφείλει να καταβάλει τα τέλη και το παράβολο, που δεν έχουν καταβληθεί, μέσα σε 30 ημέρες από την έκδοση

της σχετικής απορριπτικής πράξης, διαφορετικά το ένδικο μέσο απορρίπτεται και εφαρμόζονται οι διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 35 του παρόντος.

Άρθρο 38
(άρθρο 38 ν.δ. 170/1973)

Έξοδα της διαδικασίας

1. Τα τυχόν λοιπά έξοδα της διαδικασίας προκαταβάλλονται από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Δικαιοσύνης και, αφού εκκαθαρισθούν από τον εισηγητή της υπόθεσης, με την οριστική απόφαση καταρτίζονται σε βάρος του διαδικού που νικήθηκε.

2. Το συμβούλιο, με την απόφαση που εκδίδεται μετά τη διεξαγωγή της πραγματογνωμοσύνης, εκκαθαρίζει την αμοιβή που πρέπει να καταβληθεί σε πραγματογνώμονες τους οποίους το ίδιο διορίζει.

Άρθρο 39
(άρθρο 39 ν.δ. 170/1973, 2 παρ. 8 ν. 1470/1984)

Δικαστική δαπάνη

1. Ο ηττημένος διάδικος καταδικάζεται με την απόφαση να καταβάλει τη δικαστική δαπάνη του διαδικού που νίκησε. Το Δικαστήριο, εκτιμώντας τις περιστάσεις, μπορεί να απαλλάξει, ολόκληρα ή μερικά, από τη δικαστική δαπάνη, τον ηττημένο διάδικο.

Η δικαστική δαπάνη περιλαμβάνει, ανεξάρτητα από την ιδιότητα του διαδικού, την αμοιβή του δικηγόρου για τη σύνταξη του κύριου δικογράφου ή της παρέμβασης και για την παράσταση σε κάθε συζήτηση, όπως η αμοιβή αυτή ορίζεται από την ισχύουσα διατίμηση. Κάθε άλλη διάταξη που προβλέπει επιδότηση μειωμένης αμοιβής καταργείται.

2. Σε περίπτωση κατάργησης δίκης για οποιοδήποτε λόγο δεν επιδικάζεται δικαστική δαπάνη.

Άρθρο 40
(άρθρο 26 ν. 702/1977, 2 παρ. 9 ν. 1470/1984)

Ανάλογη εφαρμογή διατάξεων

Κατά τα λοιπά και ιδίως ως προς τις κοινοποιήσεις, τους λόγους εξαιρέσεως των δικαστών και των υπαλλήλων της Γραμματείας και τη διαδικασία της εξίτησης, τη συγγνώμη συγγενείας, τη διεξαγωγή των συζητήσεων, την ευταξία του ακροατηρίου και την ενέργεια των αποδείξεων που τυχόν διατάσσονται, εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και του Οργανισμού των Δικαστηρίων που ισχύουν για τη διαδικασία πολιτικών δικών ενώπιον του Αρείου Πάγου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Προσφυγές

Άρθρο 41
(άρθρο 41 ν.δ. 170/1973)

Προθεσμίες

1. Οι κατά το άρθρο 103 του Συντάγματος προσφυγές υπαλλήλων ασκούνται μέσα σε εξήντα ημέρες από την κοινοποίηση σε αυτούς της προβαλλόμενης απόφασης.

2. Όλες οι λοιπές προσφυγές, εκτός από αυτές που προβλέπονται στην προηγούμενη παράγραφο, ασκούνται, εφόσον ειδική διάταξη δεν ορίζει διαφορετικά, από μεν των υπαλλήλων μέσα σε εξήντα ημέρες από την κοινοποίηση σε αυτούς της προβαλλόμενης απόφασης, από δε το δικαστικό όργανο που έχει το δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή μέσα σε εξήντα ημέρες από την περιέλευση της απόφασης σε αυτό.

3. Οι κατά τις προηγούμενες παραγράφους προθεσμίες των εξήντα ημερών παρεκτείνονται για τριάντα ημέρες για τους υπαλλήλους που διαμένουν στην αλλοδαπή.

Άρθρο 42
(άρθρο 42 ν.δ. 170/1973)

Ανασταλτικό αποτέλεσμα

1. Κατά τη διάρκεια της προθεσμίας για την άσκηση της προσφυγής της παραγράφου 1 του προηγούμενου άρθρου και μέχρι να εκδικασθεί αυτή αναστέλλεται η εκτέλεση της απόφασης που έχει προσβληθεί, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων που ρυθμίζουν την κατάσταση του υπαλλήλου κατά τον παραπάνω χρόνο.

2. Η προηγούμενη παράγραφος έχει εφαρμογή και στις προσφυγές της παρ. 2 του προηγούμενου άρθρου, εφόσον προβάλλονται πράξεις απόλυσης ή υποβιβασμού υπαλλήλων και δεν έχει εφαρμογή σε καμιά άλλη προσφυγή.

3. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου δεν έχουν εφαρμογή στις

περιπτώσεις που ειδικές διατάξεις ορίζουν διαφορετικά.

Άρθρο 43
(άρθρο 43 ν.δ. 170/1973)

Έκταση ελέγχου, διαδικασία

1. Στην περίπτωση των παραπάνω προσφυγών το Συμβούλιο δικάζει και κατά νόμο και κατ' ουσίαν και μπορεί να διατάξει και ως αποδείξεις ή να ζητήσει διοικητικούς κληροφορίες, χωρίς να αποκλείεται και το δικαίωμα του υπαλλήλου να επικαλεσθεί οποιαδήποτε αποδεικτικά στοιχεία.

2. Όταν διατάσσεται απόδειξη με μάρτυρες, το Συμβούλιο, ορίζοντας το θέμα που πρέπει να αποδειχθεί, μπορεί να διατάξει την εξέτασή τους από τον εισηγητή της υπόθεσης ή να παραγγείλει σε δικαστική αρχή τη διενέργεια της εξέτασης. Κατά την εξέταση αυτή εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα.

Άρθρο 44
(άρθρο 44 ν.δ. 170/1973)

Παρέμβαση - Τριτακοπή

Στη δίκη της προσφυγής δεν επιτρέπεται παρέμβαση, εκτός από την περίπτωση απόλυσης λόγω κατάργησης θέσεως οπότε έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του άρθρου 49 καθώς και οι διατάξεις του άρθρου 51 για την τριτακοπή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Αίτηση ακυρώσεως

Άρθρο 45
(άρθρο 27 ν. 702/1977, 3 παρ. 2 ν. 1470/1984)

Προβαλλόμενες πράξεις

1. Η αίτηση ακυρώσεως για υπέρβαση εξουσίας ή παράβαση νόμου επιτρέπεται μόνο κατά των εκτελεστών πράξεων των διοικητικών αρχών και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, που δεν υπόκεινται σε άλλο ένδικο μέσο ενώπιον δικαστηρίου.

2. Η αίτηση ακυρώσεως είναι απαράδεκτη αν στρέφεται κατά εκτελεστικής πράξης, κατά της οποίας προβλέπεται από το νόμο ενδικοφανής προσφυγή, που ασκείται κατά νόμο μέσα σε ορισμένη προθεσμία ενώπιον του οργάνου που έχει εκδώσει την πράξη ή άλλου οργάνου και καθιστά δυνατή την επανεξέταση της υπόθεσης κατ' ουσίαν. Στην περίπτωση αυτή η αίτηση ακυρώσεως επιτρέπεται μόνο κατά της πράξης που εκδίδεται επί της προσφυγής.

Αν παρέλθει η προθεσμία που τάσσει τυχόν ειδικός ο νόμος για την έκδοση αποφάσεως επί της ανωτέρω προσφυγής ή, σε περίπτωση που δεν τάσσεται τέτοια προθεσμία, αν παρέλθει άπρακτο τρίμηνο από την υποβολή της προσφυγής, η αίτηση ακυρώσεως ασκείται κατά της τελεμαρμόμενης, από την πάροδο της προθεσμίας, ακορρίφειας της προσφυγής.

Με την αίτηση ακυρώσεως που ασκήθηκε κατά της τελεμαρμόμενης απόρριψης λογίζεται ότι συμπροβάλλεται και η απόφαση επί της προσφυγής που τυχόν εκδόθηκε οποιαδήποτε έως τη συζήτηση. Η απόφαση αυτή μπορεί πάντως και αυτοτελώς να προσβληθεί με αίτηση ακυρώσεως.

3. Σε περίπτωση διοικητικής διαδικασίας που προβλέπει περισσότερα στάδια για την κατ' ουσίαν κρίση της υπόθεσης, αν το όργανο ενδιάμεσης βαθμίδας παραλείψει να αποφανθεί μέσα στη νόμιμη προθεσμία επί της προσφυγής που απευθύνεται σ' αυτό ή, αν δεν τάσσεται τέτοια προθεσμία, μέσα σε ένα τρίμηνο από την υποβολή της προσφυγής, ο ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα να προσφύγει μέσα στη νόμιμη προθεσμία κατά της παραλείψεως αυτής στο ανώτερο βαθμού όργανο, στο οποίο μεταβιβάζεται η υπόθεση στο σύνολό της. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου.

4. Στις περιπτώσεις που ο νόμος επιβάλλει σε κάποια αρχή να ρυθμίσει συγκεκριμένη σχέση με την έκδοση εκτελεστικής πράξης, η οποία υπάγεται στους όρους της παραγράφου 1, η αίτηση ακυρώσεως είναι δεκτή και κατά της παράλειψης της αρχής να προβεί σε οφειλόμενη νόμιμη ενέργεια.

Η αρχή θεωρείται ότι αρνείται την ενέργεια αυτή όταν παρέλθει άπρακτε η ειδική προθεσμία που τυχόν τάσσει ο νόμος, διαφορετικά όταν παρέλθει τρίμηνο από την υποβολή της σχετικής αιτήσεως στη διοίκηση, η οποία είναι υποχρεωμένη να χορηγήσει ατελώς βεβαίωση για την τήρηση υποβολής της αίτησης αυτής. Αίτηση ακυρώσεως που ασκείται πριν παρέλθουν οι παραπάνω προθεσμίες είναι απαράδεκτη.

Με την αίτηση ακυρώσεως που ασκείται παρατεκτικώς κατά διοικητικής αρνήσεως λογίζεται ότι συμπροβάλλεται και η σχεδόν μεταγενέστερη ρητή αρνητική πράξη της διοίκησης, η οποία μπορεί πάντως να προσβληθεί και αυτοτελώς.

5. Δεν υπόκεινται σε αίτηση ακυρώσεως οι κυβερνητικές πράξεις και διαταγές, που ανάγονται στη διαχείριση της πολιτικής εξουσίας.

Άρθρο 46

(άρθρα 28 ν. 702/1977, 3 παρ. 3 ν. 1470/1984)

Προθεσμία

1. Η αίτηση ακυρώσεως ασκείται, ενδεικτικώς δεν ορίζεται διαφορετικά, μέσα σε προθεσμία εξήντα ημερών που αρχίζει από την επομένη της κοινοποίησης της προσβαλλόμενης πράξης ή της δημοσίευσής της, αν την τελευταία επιβάλλει ο νόμος ή, διαφορετικά, από τότε που ο αιτών έλαβε πλήρη γνώση της πράξης. Στις περιπτώσεις των παραγράφων 2, 3 και 4 του άρθρου 45 η προθεσμία αρχίζει από την παρέλευση των προθεσμιών που ορίζουν οι διατάξεις αυτές.

2. Κάθε διοικητική προσφυγή, εκτός από εκείνη που προβλέπεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 45 του παρόντος, καθώς και η απλή αίτηση θεραπείας δι' αναφοράς στην αρχή που έχει εκδώσει την πράξη ή στην προϊστάμενη αρχή, διακόπτεται την προθεσμία της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου για το χρονικό διάστημα που ορίζεται για την έκδοση σχετικής πράξεως ή, αν τέτοιο χρονικό διάστημα δεν ορίζεται, για 30 ημέρες ή έως την κοινοποίηση ή την πλήρη γνώση της απόφασης της διοικήσεως εφόσον αυτές πραγματοποιήθηκαν πριν παρέλθουν οι προθεσμίες αυτές.

3. Η διαταγή της παραγράφου 3 του άρθρου 41 του παρόντος για την παράταση εφαρμόζεται και στην εξηκοστήμηνη προθεσμία για την άσκηση της αίτησης ακυρώσεως.

Άρθρο 47

(άρθρο 47 ν.δ. 170/1973)

Ένομο συμφέρον

1. Αίτηση ακυρώσεως δικαιούται να ασκήσει ο ιδιώτης ή το νομικό πρόσωπο, τους οποίους αφορά η διοικητική πράξη ή των οποίων έννομα συμφέροντα, έστω και μη χρηματικά, προσβάλλονται από αυτήν.

2. Αίτηση ακυρώσεως δικαιούται να ασκήσει και εκείνος που είναι μέλος του διοικητικού οργάνου ή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, αν κατά την κατάρτιση των αποφάσεών τους έχουν παραβλεφθεί τα νόμιμα δικαιώματά του ως μέλους.

Άρθρο 48

(άρθρο 48 ν.δ. 170/1973)

Λόγοι ακυρώσεως

Λόγοι που θεμελιώνουν την αίτηση ακυρώσεως είναι:

- 1) Ανωμοσιότητα της διοικητικής αρχής και εξήδωση την πράξη.
- 2) Παράβαση ουσιώδους τύπου που έχει ταχθεί για την ενέργεια της πράξης.
- 3) Παράβαση κατ' ουσίαν διατάξεως του νόμου.
- 4) Κατάχρηση εξουσίας, όταν η πράξη της διοικήσεως φέρει μεν καθευτην όλα τα στοιχεία της νομιμότητας, γίνεται όμως για σκοπό καταδότης άλλων από εκείνον για τον οποίον έχει νομοθετηθεί.

Άρθρο 49

(άρθρα 49, παρ. 1, 3, 4, ν.δ. 170/1973, 29 ν. 702/1977)

Παρέμβαση

1. Οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον μπορεί να παρέμβει στη δίκη επί αιτήσεως ακυρώσεως, μόνο για τη διατήρηση της ισχύος της προσβαλλόμενης πράξης.

2. Η παρέμβαση ασκείται επί ποινή απαραδέκτου με δικόγραφο που κατατίθεται κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 19 παρ. 1 του παρόντος και κοινοποιείται με επιμέλεια του παρεμβαίνοντος, έξι τουλάχιστον πλήρεις ημέρες πριν από τη συζήτηση, με επίδοση κυρωμένου αντιγράφου προς τους διαδίκους.

3. Η παράγραφος 6 του άρθρου 21 έχει εφαρμογή και στην περίπτωση αυτή.

4. Οι διατάξεις του άρθρου 18 για τον ανείληπτο έχουν εφαρμογή και στην παρέμβαση.

Άρθρο 50

(άρθρα 50, παρ. 1, 2, 3, 5 ν.δ. 170/1973, 30 ν. 702/1977)

Συνέπειες απόφασης

1. Η απόφαση που δίδεται την αίτηση ακυρώσεως απαγγέλλει την ακύρωση της προσβαλλόμενης πράξης και συνεπάγεται νόμιμη κατάρτιση της έναντι όλων, είτε πρόκειται για κανονιστική είτε πρόκειται για ατομική πράξη.

2. Η αιτίρησις της αίτησης δεν αποκλείει την άσκηση του ένδικου αυτού μέσου κατά της ίδιας πράξης από άλλον που έχει το δικαίωμα αυτό.

3. Στις περιπτώσεις παραλείψεων όταν το Συμβούλιο δίδεται την αίτηση

παραπέμπει την υπόθεση στην αρμόδια αρχή για να εκτελέσει την οφειλόμενη ενέργεια.

4. Οι διοικητικές αρχές, σε εκτέλεση της υποχρέωσής τους κατά το άρθρο 95 παρ. 5 του Συντάγματος, πρέπει να συμμορφώνονται ανάλογα με κάθε περίπτωση, με θετική ενέργεια προς το περιχόμενο της απόφασης του Συμβουλίου ή να απέχουν από κάθε ενέργεια που είναι αντίθετη προς όσα κριθήκαν από αυτό. Ο παραβάτης, εκτός από τη δίωξη κατά το άρθρο 259 του Ποινικού Κώδικα, υπέχει και προσωπική ευθύνη για αποζημίωση.

5. Οι αποφάσεις της Ολομελείας, ακυρωτικές και απορριπτικές, καθώς και των Τμημάτων, αποτελούν μεταξύ των διαδικών διαδικασιών που ισχύει και σε κάθε υπόθεση ή διαφορά ενώπιον δικαστικής ή άλλης αρχής, κατά την οποία προέχει το διοικητικής φύσεως ζήτηση που κριθήκε από το Συμβούλιο.

Άρθρο 51

(άρθρο 51 ν.δ. 170/1973)

Τριτανακοπή

1. Τρίτος, που βλάπτεται από την ακυρωτική απόφαση, δικαιούται να την ανακόψει μέσα σε προθεσμία εξήντα ημερών, η οποία αρχίζει από την κοινοποίηση της απόφασης προς αυτόν ή εφόσον έλαβε γνώση της απόφασης με οποιοδήποτε άλλο τρόπο.

2. Σπείρεται το δικαίωμα ανακοπής ο τρίτος, στον οποίο με επιμέλεια του εισηγητή κοινοποιήθηκε αντίγραφο της αίτησης ακυρώσεως με σημείωση της δικασίμου, είκοσι πλήρεις ημέρες πριν από αυτήν, καθώς και οποιοδήποτε άσκησε παρέμβαση κατά τη συζήτηση.

3. Οι διατάξεις του παρόντος που αφορούν την διαδικασία, τη συζήτηση και την έκδοση απόφασης επί της αιτήσεως ακυρώσεως, εφαρμόζονται αναλόγως και για την τριτανακοπή.

Άρθρο 52

(άρθρα 52 Ν.Δ. 170/1973, 3 παρ. 4 Ν. 1470/1984)

Αναστολή εκτελέσεως

1. Εφόσον υποβληθεί αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου, ο αρμόδιος υπουργός και επί νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου το ανώτατο διοικητικό όργανό τους, μπορεί πάντοτε να διατάξει την αναστολή της εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης.

2. Επιτροπή που συγκροτείται κάθε φορά από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου ή του αρμοδίου Τμήματος και απαρτίζεται από τον ίδιο ή το νόμιμο αναπληρωτή του, τον εισηγητή που έχει οριστεί για την υπόθεση και ένα Σύμβουλο, μπορεί, μετά από αίτηση εκείνου που άσκησε αίτηση ακυρώσεως, να αναστείλει την εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης, με αιτιολογημένη απόφαση η οποία εκδίδεται εν συμβουλίου.

3. Η αίτηση πρέπει να διαλαμβάνει τους ειδικούς λόγους που μπορούν να δικαιολογήσουν την αναστολή στη συγκεκριμένη περίπτωση. Αντίγραφο της κοινοποιείται στον αρμόδιο υπουργό ή στο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου για να διαβιβαστεί αντίγραφο της πράξης της οποίας ζητείται η αναστολή εκτελέσεως και να δώσει σχετικές πληροφορίες μέσα σε προθεσμία που τάσσει ο Πρόεδρος.

4. Εκείνος που έχει δικαίωμα να παρέμβει στην ακυρωτική δίκη δικαιούται να υποβάλει υπόμνημα στην Επιτροπή Αναστολών και πριν ακόμη ασκήσει την παρέμβαση. Το υπόμνημα υπόκειται στα τέλη της αιτήσεως αναστολής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Αίτηση αναρρέσεως

Άρθρο 53

(άρθρα 53 Ν.Δ. 170/1973, 4 παρ. 2, 3 Ν. 1470/1984)

Παραδεκτό

1. Η αίτηση αναρρέσεως ασκείται κατά αποφάσεων που εκδίδονται είτε σε πρώτο και τελευταίο βαθμό, είτε τελεσιδικώς κατ' έφεση, αναθεώρηση ή αναψηλάφηση. Η αίτηση ασκείται από μεν τον ιδιώτη διάδικο (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) μέσα σε προθεσμία εξήντα ημερών που αρχίζει από την κοινοποίηση της απόφασης σε αυτόν, από δε τη διαδική διοικητική αρχή ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή από τον προϊστάμενό τους υπουργό, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά, μέσα σε εξήντα ημέρες από τη χρονολογία δημοσίευσής της αποφάσεως.

Η κοινοποίηση μπορεί να γίνει κατά τις διατάξεις των άρθρων 56 και εκ. του Κώδικα Φορολογικής Δικονομίας και από κάθε διάδικο, οπότε η προθεσμία τρέχει και κατ' αυτού. Δικαίωμα να ασκήσει αίτηση αναρρέσεως έχει κάθε διάδικος που μετέσχε στην ουσιαστική δίκη, κατά την οποία έχει εκδοθεί η αναρριζόμενη απόφαση, και έχει ηττηθεί εν όλω ή εν μέρει. Το δικαίωμα αυτό έχει και ο διάδικος που νίκησε, εφόσον το δικαιολογεί έννομο συμφέρον.

2. Η διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 41 για την παράταση εφαρμόζεται και στην πιο πάνω εξηκονθήμερη προθεσμία προκειμένου για ιδιότητά διαδίκου.

3. Μετά την κήρυξη της, κατά την προηγούμενη παράγραφο, προθεσμίας, μπορεί να ασκηθεί αίτηση αναιρέσεως από τον αρμόδιο υποοργάνο, αλλά μόνον υπέρ του νόμου, χωρίς αποτέλεσμα μεταξύ των διαδίκων. Ειδικές διατάξεις για άσκηση αίτησης αναιρέσεως υπέρ του νόμου διατηρούνται σε ισχύ. Δικαίωμα να ασκήσει ανάρτηση υπέρ του νόμου έχει και ο υποοργάνος που εποπτεύει το δίδικο νομικό πρόσωπο.

Άρθρο 54
(άρθρο 54 Ν.Δ. 170/1973)

Ανασταλτικό αποτέλεσμα

Η άσκηση της αίτησης αναιρέσεως δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, εκτός αν ειδικώς ορίζεται διαφορετικά.

Άρθρο 55
(άρθρο 4 παρ. 4 Ν. 1470/1984)

Παρέμβαση - Τριτακοστή

Στη δίκη της αναιρέσεως δεν συγχωρείται παρέμβαση.

Άρθρο 56
(άρθρο 56 Ν.Δ. 170/1973, 4 παρ. 5 Ν. 1470/1984)

Λόγοι αναιρέσεως

1. Λόγοι αναιρέσεως είναι:

α) Υπέρβαση καθυρόντων ή καθ' ύλην αναρμοδιότητα του διοικητικού δικαστηρίου που εξήδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση.

β) Μη νόμιμη συγκρότηση ή κακή σύνθεσή του.

γ) Παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας.

δ) Εσφαλμένη ερμηνεία ή πλημμελής εφαρμογή του νόμου που δίνει την επίδικη σχέση και

ε) Υπαρξη δύο ή περισσότερων τελεσίδικων αποφάσεων που είναι αντιφατικές μεταξύ τους στην ίδια υπόθεση και για τους ίδιους διαδίκους.

2. Λόγοι που αφορούν πλημμέλεια της αιτιολογίας της προσβαλλόμενης απόφασης επειδή δεν δόθηκε απάντηση σε ισχυρισμό που έχει προβληθεί απορρίπτονται ως απαράδεκτοι, αν δεν τον περιγράφουν σαφώς και δεν παρακείμενος συγκεκριμένως στο δικόγραφο με το οποίο έχει προβληθεί ο ισχυρισμός στο δικαστήριο της ουσίας.

Άρθρο 57
(άρθρο 57 Ν.Δ. 170/1973)

Συνέπειες αναιρέσεως

1. Το Συμβούλιο όταν δέχεται την αίτηση αναιρεί την απόφαση που έχει προσβληθεί και οι διάδικοι επανέρχονται στην κατάσταση που υπήρχε πριν από αυτήν. Με την απόφαση διατάσσεται και η επιστροφή του ποσού που είχε τυχόν καταβληθεί δυνάμει της αναιρούμενης αποφάσεως, εφόσον αυτό ζητήθηκε με την αίτηση αναιρέσεως.

2. Αν αναρθεί, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, η απόφαση που έχει προσβληθεί το Συμβούλιο παραπέμπει την υπόθεση είτε στο δικαστήριο που είχε εκδώσει την απόφαση είτε σε άλλο ομοειδές και ομοιοβάθμιο, εκτός αν η υπόθεση δεν χρειάζεται διευκρίνιση κατά το πραγματικό μέρος οπότε αποφασίζει και περαιτέρω για αυτήν. Σε καμία περίπτωση το δικαστήριο της παραπομπής δεν μπορεί να αποσεί από την απόφαση του Συμβουλίου ως προς τα ζητήματα που κρίθηκαν από αυτό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Έφεση

Άρθρο 58
(άρθρο 3 παρ. 5 εδ. δεύτερο, 5 παρ. 1, 2 Ν. 702/1977)

Παραδεκτό

1. Σε έφεση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας υπόκειται η οριστική απόφαση του διοικητικού εφετείου, η οποία εκδίδεται, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 1 του Ν. 702/1977, επί απήρσεως ακυρώσεως ή τριτακοστής.

2. Δεν υπόκειται σε έφεση η απόφαση που παραπέμπει την υπόθεση στο αρμόδιο δικαστήριο, όταν το διοικητικό εφετείο κρίνει ότι είναι αναρμόδιο κατά τόπον.

3. Έφεση μπορούν να ασκήσουν οι κατά την πρωτόδικη ακυρωτική δίκη διάδικοι, μέσα σε προθεσμία εξήντα ημερών που αρχίζει από την επομένη

της ημέρας που κοινοποιήθηκε η απόφαση με επιμέλεια του διαδικού και πάντως μέσα σε ένα έτος από τη δημοσίευσή της.

Άρθρο 59
(άρθρο 5 παρ. 3 Ν. 702/1977)

Ανεπίτρεπτο δεύτερης έφεσης και αντίφεσης

Δεύτερη έφεση από τον ίδιο διάδικο κατά της ίδιας απόφασης ως προς το ίδιο ή άλλο κεφάλαιο δεν επιτρέπεται. Επίσης αποκλείεται η άσκηση αντίφεσης.

Άρθρο 60
(άρθρο 5 παρ. 4 Ν. 702/1977)

Στοιχεία δικογράφου

Το δικόγραφο της έφεσης πρέπει να περιέχει, εκτός από τα στοιχεία κάθε δικογράφου, μεία της προσβαλλόμενης απόφασης, σαφείς και συγκεκριμένους λόγους έφεσης και αίτημα.

Άρθρο 61
(άρθρο 5 παρ. 6 Ν. 702/1977)

Ανασταλτικό αποτέλεσμα

Η προθεσμία για την άσκηση έφεσης και η άσκηση του ένδικου αυτού μέσου δεν συνεπάγεται αναστολή της εκτέλεσης της πρωτόδικης αποφάσεως.

Άρθρο 62
(άρθρο 5 παρ. 7 Ν. 702/1977)

Πρόσθετοι λόγοι

Πρόσθετοι λόγοι έφεσης υποβάλλονται μόνο με ιδιαίτερο δικόγραφο, που κατατίθεται σε πρωτότυπο στη Γραμματεία του Συμβουλίου της Επικρατείας και κοινοποιείται με επιμέλεια του εκκαλούντος στον εφεζήλητο, επί ποινή απαραδέκτου, δεκαπέντε τουλάχιστον πλήρεις ημέρες πριν από τη συζήτηση. Η παρ. 6 του άρθρου 21 έχει εφαρμογή και στην προκειμένη περίπτωση.

Άρθρο 63
(άρθρο 5 παρ. 8 Ν. 702/1977)

Παρέμβαση

Επιτρέπεται να ασκηθεί για πρώτη φορά παρέμβαση στην κατ' έφεση δίκη.

Άρθρο 64
(άρθρο 5 παρ. 9 Ν. 702/1977)

Λόγοι έφεσης, συνέπειες απόφασης που δέχεται έφεση

Η έφεση αναρθεί αποκλειστικά σε σφάλματα της πρωτόδικης αποφάσεως. Αν κριθεί βάσιμος λόγος έφεσης, η εκκαλούμενη απόφαση εξαννίζεται και το Συμβούλιο της Επικρατείας δικάζει την αίτηση ακυρώσεως. Αν το Συμβούλιο κρίνει ότι πρέπει να απορριφθεί αίτηση ακυρώσεως η οποία είχε γίνει δεκτή από το διοικητικό εφετείο, η πράξη που ακυρώθηκε με την πρωτόδικη απόφαση αναβιώνει αναδρομικά από την εκδόσή της.

Άρθρο 65
(άρθρο 5 παρ. 10 Ν. 702/1977)

Αναστολή εκτέλεσεως διοικητικής πράξης

Επί εφέσεως μπορεί να χορηγηθεί, κατά το άρθρο 52, αναστολή εκτέλεσεως της διοικητικής πράξης που είχε προσβληθεί για ακυρώσεως.

Άρθρο 66
(άρθρο 5 παρ. 11 Ν. 702/1977)

Ανάλογη εφαρμογή διατάξεων

Επί εφέσεως εφαρμόζονται αναλόγως κατά τα λοιπά οι διατάξεις του κειμένου που αφορούν το ένδικο μέσο της αίτησης ακυρώσεως, όπως ισχύουν κάθε φορά.

Άρθρο 67
(άρθρο 2 παρ. 1 εδ. δεύτερο, 3, 4 Ν. 702/1977)

Παραπομπή υπόθεσης σε διοικητικό εφετείο.

Περιπτώσεις εκδίκασης από το Συμβούλιο της Επικρατείας.

1. Αν το Συμβούλιο της Επικρατείας κρίνει ότι η αίτηση ακυρώσεως που έχει εισχθεί ενώπιόν του δεν υπάγεται στην αρμοδιότητά του, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 1 Ν. 702/1977, παραπέμπει την υπόθεση στο αρμόδιο διοικητικό εφετείο.

2. Αν το Συμβούλιο της Επικρατείας κρίνει ότι μερικές από τις πράξεις

που προσβάλλονται με αίτηση ακυρώσεως η οποία έχει εισαχθεί ενώπιόν του δεν υπάγονται στην αρμοδιότητά του, μπορεί ή να δικάσει την αίτηση ακυρώσεως ως προς την πράξη ή τις πράξεις που υπάγονται στην αρμοδιότητά του και να παραπέμψει κατά τα λοιπά στο αρμόδιο διοικητικό εφετείο ή, αν συντρέχει σπουδαίος λόγος, να δικάσει την αίτηση ακυρώσεως στο σύνολό της.

3. Σε περίπτωση παραπομπής υποθέσεως στο Συμβούλιο της Επικρατείας από διοικητικό εφετείο, κατά το άρθρο 2 παρ. 1 εδάφιο πρώτο του Ν. 702/1977, το Συμβούλιο αποφασίζει για την αρμοδιότητα και αν κρίνει ότι η υπόθεση ανήκει στην αρμοδιότητα του διοικητικού εφετείου μπορεί ή να την αναπέμψει ή να την κρατήσει και να την δικάσει κατ' ουσίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Διόρθωση και ερμηνεία αποφάσεων

Άρθρο 68
(άρθρο 58 Ν.Δ. 170/1973)

1. Αν από παραδρομή κατά τη σύνταξη της απόφασης παρευφέρθησαν λάθη γραμικά ή αριθμητικά ή το διατακτικό της απόφασης διατυπώθηκε ελλιπώς ή ανακριβώς, το Συμβούλιο μπορεί, μετά από αίτηση των διαδίκων ή και αυτεπαγγέλτως, σύμφωνα με το άρθρο 69 παρ. 2, να προβεί στη διόρθωση με απόφασή του.

2. Αν η διατύπωση της απόφασης γεννά αμφιβολία ή είναι ασαφής, το Συμβούλιο μπορεί, μετά από αίτηση των διαδίκων, να την ερμηνεύσει. Η ερμηνευτική απόφαση δεν μπορεί ποτέ να μεταβάλει το διατακτικό της απόφασης που ερμηνεύεται.

Άρθρο 69.
(άρθρο 59 Ν.Δ. 170/1973)

1. Η αίτηση διορθώσεως ή ερμηνείας πρέπει να αναφέρει σαφώς τα λάθη ή τις παραλείψεις ή τις ανακριβείς των οποίων ζητείται η διόρθωση, ή τα αμφιβάλα σημεία ή τις ασάφειες των οποίων ζητείται η ερμηνεία.

2. Αν ο Πρόεδρος θεωρεί αναγκαία τη διόρθωση της απόφασης, ορίζει αυτεπαγγέλτως δικαίωμα προς συζήτηση.

3. Οι διατάξεις του παρόντος που αφορούν την προδικασία, τη συζήτηση και την έκδοση απόφασης για το αντίστοιχο ένδοκο μέσο εφαρμόζονται αναλόγως.

4. Η διορθωτική ή ερμηνευτική απόφαση σημειώνεται στο πρωτότυπο της απόφασης που διορθώνεται ή ερμηνεύεται.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Γενικές Ρυθμίσεις

Άρθρο 70
(άρθρο 31 ν. 702/1977)

Έναρξη προθεσμίας

1. Όπου στις διατάξεις του παρόντος αναφέρεται ως αρετηρία προθεσμίας η κοινοποίηση ή η επίδοση ή η δημοσίευση, νοείται η επομένη της κοινοποίησης, επίδοσης ή δημοσίευσης.

2. Όπου στις διατάξεις του παρόντος προβλέπεται ως αρετηρία προθεσμίας η γνώση του ενδιαφερομένου νοείται η πλήρης γνώση αυτού.

Άρθρο 71
(άρθρο 66 ν.δ. 170/1973)

Εσωτερικοί κανονισμοί

1. Με αποφάσεις της Ολομέλειας, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καταρτίζονται εσωτερικοί κανονισμοί, με τους οποίους καθορίζονται:

α) Η εσωτερική λειτουργία και ο τρόπος διεξαγωγής των εργασιών του Συμβουλίου.

β) Η οργάνωση των υπηρεσιών της Γραμματείας κατά τμήματα και γραφεία, η κατανομή των αρμοδιοτήτων σε αυτά, ο τρόπος διεξαγωγής των εργασιών τους, τα σχετικά με την τοποθέτηση των υπαλλήλων και τα ειδικότερα καθήκοντά τους.

γ) Τα τρέχοντα υπηρεσιακά βιβλία, ο τρόπος διεξαγωγής της αλληλογραφίας και τα σχετικά με την τήρηση και την εκκαθάριση του αρχείου.

δ) Η οργάνωση και η λειτουργία του Γραφείου νομολογίας και έρευνας καθώς και κάθε άλλη συναφή αρμοδιότητά του.

ε) Οι λεπτομέρειες της διαχείρισης των κονδυλίων που αναγράφονται για το Συμβούλιο στον κρατικό προϋπολογισμό.

2. Μέχρι να εκδοθούν οι κατά την προηγούμενη παράγραφο εσωτερικοί κανονισμοί ισχύουν οι κείμενες διατάξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ειδικά θέματα

Άρθρο 72
(άρθρο 5 ν. 1470/1984)

Ειδική Επιτροπή

1. Η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας εν συμβούλιο συγκροτεί, μετά από σχετική πρόταση του Προέδρου της, κάθε διετία, ειδική επιτροπή από τους Αντιπροέδρους και ένα Σύμβουλο από κάθε δικαστικό σχηματισμό.

2. Η επιτροπή καταρτίζει εντός μετά το τέλος κάθε δικαστικού έτους ειδική έκθεση για τις δραστηριότητες του Συμβουλίου. Στην έκθεση επισημαίνονται, ανάμεσα στα άλλα, οι ενδιακινούμενες εν όψει της νομολογίας του Δικαστηρίου ουσιαστικές, οργανωτικές ή διαδικαστικές μεταβολές στη νομοθεσία και στις κάθε μορφής κανονιστικές πράξεις. Η έκθεση εγκρίνεται από την Ολομέλεια του Σώματος και ανακινώνεται στον πρωθυπουργό και στον Υπουργό της Δικαιοσύνης.

3. Η επιτροπή παρακολουθεί αν συμμορφώνεται η Διοίκηση στις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Σε κάθε περίπτωση που δεν εκτελείται ακυρωτική απόφαση του Δικαστηρίου μπορεί να εκληφθεί είτε αυτεπαγγέλτως είτε μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου.

4. Οι διοικητικές αρχές είναι υποχρεωμένες να παρέχουν κάθε σχετική πληροφορία στην επιτροπή. Η επιτροπή, αν διαπιστώσει αδικαιολόγητη καθυστέρηση, παράληψη ή άρνηση συμμόρφωσης προς τα κριτήρια, συντάσσει κάθε φορά ιδιαίτερο πρακτικό που υποβάλλεται στον πρωθυπουργό και στον Υπουργό της Δικαιοσύνης και γνωστοποιείται σε εκείνον που υπέβαλε το αίτημα.

5. Με προεδρικό διάταγμα, εκδιδόμενο μετά από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης και γνώμη της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, καθορίζεται ο τρόπος και η διαδικασία εκλέξεως του έργου αυτού.

Άρθρο 73
(άρθρο 4 παρ. 13 ν. 1649/1986)

Για τη συμμετοχή του Συμβουλίου της Επικρατείας στην Διεθνή Οργάνωση των Ανώτατων Διοικητικών Δικαστηρίων (ASSOCIATION INTERNATIONALE DES HAUTES JURIDICTIONS ADMINISTRATIVES) που εδρεύει στο Παρίσι, καταβάλλεται από την 1.1.1984 κατ' έτος εισφορά της οποίας το ύψος καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εξωτερικών, Δικαιοσύνης και Οικονομικών, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 74
(άρθρο 63 ν.δ. 170/1973)

Εκτύπωση αποφάσεων

1. Οι αποφάσεις του Συμβουλίου και οι κατά το άρθρο 16 γνωμοδοτήσεις εκτυπώνονται κάθε έτος σε ιδιαίτερα τεύχη. Από τις γνωμοδοτήσεις εκτυπώνονται εκείνες που δεν συμφωνούν με το σχέδιο του διατάγματος που είχε σταλεί ή επίλυουν ζητήματα ουσιαστικά, κατά την κρίση του προεδρεύοντος του Τμήματος.

2. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται μετά από πρόταση του Υπουργού της Δικαιοσύνης, καθορίζονται τα σχετικά με την εκτύπωση, τη διάθεση, την εκποίηση και γενικά τη διαχείριση των κατά την προηγούμενη παράγραφο εκδόσεων.

Άρθρο 75
(άρθρο 64 ν.δ. 170/1973)

Δαπάνες λειτουργίας, διαχείρισης

1. Στον προϋπολογισμό εόδων του Υπουργείου Δικαιοσύνης εγγράφεται κάθε έτος πίστωση για την αντιμετώπιση των δαπανών εγκατάστασης και λειτουργίας του Συμβουλίου της Επικρατείας, με την αναγραφή ιδιαίτερου κονδυλίου για κάθε κατηγορία δαπανών ως εξής:

α) Συντήρηση και επισκευή κτιρίου.

β) Συντήρηση και επισκευή επίπλων και μηχανικού εξοπλισμού.

γ) Εκτύπωση αποφάσεων και λοιπές εκδόσεις.

δ) Βιβλιοδετήσεις.

ε) Προμήθεια επίπλων και μηχανικού εξοπλισμού.

στ) Προμήθεια βιβλίων, περιοδικών και εφημερίδων.

ζ) Γραφική ύλη.

- η) Δημοσιεύσεις στον τύπο.
 θ) Προμήθεια φωτογραφικού και φωτοτυπικού υλικού.
 ι) Είδη καθαριότητας και ευπρεπισμού.
 ια) Στολιές επιμελητών του Δικαστηρίου και ενδομασιές καθαριστριών.

2. Η διαχείριση των πιστώσεων που προβλέπονται για τις πιο πάνω δαπάνες ενεργείται, για μεν την προμήθεια γραμμικής ύλης και τις δημοσιεύσεις στον τύπο από τον προϊστάμενο της Γραμματείας του Συμβουλίου, για δε τις λοιπές δαπάνες από πάροδο ή Εισηγητή ή υπάλληλο της Γραμματείας που ορίζεται, μετά από σχετική πρόταση του προέδρου του Συμβουλίου, με την απόφαση του Υπουργού της Δικαιοσύνης η οποία εγκρίνει τη δαπάνη. Κατά τα λοιπά έχουν εφαρμογή οι διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά για το δημόσιο λογιστικό.

Άρθρο 76
(άρθρο 65, ν.δ. 170/1973)

Στολιές επιμελητών

1. Στους επιμελητές του Δικαστηρίου χορηγούνται κάθε έτος δύο στολιές, τις οποίες έχουν υποχρέωση να φορούν κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας τους στο κατάστημα του Συμβουλίου. Ο τύπος της στολής καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού της Δικαιοσύνης.

2. Στις καθαριότητες χορηγούνται κάθε έτος δύο ενδομασιές εργασιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Μεταβατικές διατάξεις

Άρθρο 77
(άρθρο 68 ν.δ. 170/1973)

1. Η ισχύς των διατάξεων των άρθρων 1 έως και 7, 8, παρ. 2, 9 έως και 16, 60 έως και 70 του ν.δ. 170/1973 αρχίζει μετά από δέκα ημέρες, από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Από την ημερομηνία αυτή καταργούνται οι αντίστοιχες διατάξεις, που ρυθμίζουν τα ίδια θέματα, του κωδικοποιημένου νόμου 3713 «περί Συμβουλίου Επικρατείας» (Β.Δ. 92 της 6/18.2.1961), του ν. 4290/1963 «περί ρυθμίσεως θεμάτων τινων του Συμβουλίου της Επικρατείας» και των ν.δ. 962/1971, 1025/1971 και 1026/1971.

2. Η ισχύς των λοιπών άρθρων του ν.δ. 170/1973, δηλαδή των άρθρων 8 παρ. 1 και 17 έως και 59, αρχίζει από την 1η Ιανουαρίου 1974. Από την ημερομηνία αυτή καταργείται στο σύνολό του ο κωδικοποιημένος νόμος 3713 καθώς και ο νόμος 4290/1963.

3. Στις περιπτώσεις που ειδικό νόμο παραπέμπει σε διατάξεις που καταργήθηκαν με το ν.δ. 170/1973, εφαρμόζονται οι αντίστοιχες διατάξεις αυτού.

4. Για τις δίκες που εκκρεμούν κατά την έναρξη της ισχύος των διατάξεων που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού οι διαδικαστικές πράξεις που γίνονται στο εξής ρυθμίζονται από τις διατάξεις του ν.δ. 170/1973, όσες όμως έχουν γίνει προηγουμένως δίδονται από το προγενέστερο δίκαιο.

5. Το παραδεκτό των ενδίκων μέσων κρίνεται σύμφωνα με το νόμο που ισχύει κατά το χρόνο της έκδοσης της διοικητικής πράξης ή της δημοσίευσής της δικαστικής απόφασης.

Άρθρο 78
(άρθρο 69 ν.δ. 170/1973)

1. Οι διατάξεις του άρθρου 18 του ν.δ. 170/1973 για τον αντίλητο εφαρμόζονται στα ένδικα μέσα που ασκούνται από την έναρξη της ισχύος του. Στα ένδικα μέσα που είχαν ασκηθεί έως την ημερομηνία αυτή εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν μέχρι τότε.

2. Οι διατάξεις του άρθρου 21 του ν.δ. 170/1973 για την κοινοποίηση των διοικητικών των ενδίκων μέσων μαζί με την πράξη του Προέδρου με την οποία ορίζεται δικάσιμος και εισηγητής εφαρμόζονται και στα ένδικα μέσα που είχαν ασκηθεί πριν από την έναρξη της ισχύος του, για τα οποία δεν είχε εκδοθεί μέχρι την έναρξη της ισχύος του η πράξη του Προέδρου για τον ορισμό δικάσιμου και εισηγητή. Στα ένδικα μέσα για τα οποία η πράξη αυτή είχε εκδοθεί πριν από την έναρξη της ισχύος του άρθρου 21 εφαρμόζονται οι διατάξεις του μέχρι τότε δικαίου.

Άρθρο 79
(άρθρο 70 ν.δ. 170/1973)

1. Οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 30 του ν.δ. 170/1973 περί όρων ή απρέσεων στη δήλωση παραίτησης καθώς και περί ανακλήσεως της δήλωσης αυτής εφαρμόζονται για τις δηλώσεις παραίτησης που υποβάλλονται μετά την έναρξη της ισχύος του.

2. Οι διατάξεις των άρθρων 31 και 32 του ν.δ. 170/1973 για κατάργηση ή αναβολή της δίκες εφαρμόζονται και στις εκκρεμείς υποθέσεις που

εκδικάζονται μετά την έναρξη της ισχύος τους.

3. Το παραδεκτό παρέρχεται που τυχόν ασκήθηκε σε δική επί προσφυγής, κρίνεται βάσει του δικαίου που ισχύει κατά το χρόνο άσκησης της.

Άρθρο 80
(άρθρο 10 παρ. 2 ν. 221/1975)

Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 10 του ν. 221/1975 εφαρμόζεται και στις αιτήσεις ακυρώσεως που ήταν εκκρεμείς ενώπιον του Συμβουλίου κατά την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού και είχαν υπογραφεί μόνο από τον αιτούντα.

Άρθρο 81
(άρθρο 32 ν. 702/1977)

1. Μέχρι να εκδοθούν τα διατάγματα και οι αποφάσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις του ν.δ. 170/1973, όπως αυτές τροποποιήθηκαν από το ν. 702/1977, ισχύουν τα διατάγματα και οι αποφάσεις που είχαν εκδοθεί βάσει των διατάξεων που ισχύουν μέχρι τότε.

2. Οι υποθέσεις που είχαν εισαχθεί στην Ολομέλεια μέχρι την έναρξη της ισχύος του ν. 702/1977 εκδικάζονται στο εξής από το Δ' Τμήμα, με εξαίρεση τις υποθέσεις που είχαν εισαχθεί ή παραπεμφθεί στην Ολομέλεια κατά το άρθρο 14, παρ. 2, εδάφια β' και γ' του ν.δ. 170/1973.

3. Η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 30 του ν.δ. 170/1973, όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 22 του ν. 702/1977, έχει εφαρμογή και για τις παρατήσεις που είχαν υποβληθεί μέχρι την έναρξη της ισχύος του ν. 702/1977 σε υποθέσεις για τις οποίες δεν είχε οριστεί μέχρι τότε δικάσιμος.

4. Για τα ένδικα μέσα που είχαν ασκηθεί μέχρι την έναρξη της ισχύος του ν. 702/1977, για τα οποία δεν είχε ληφεί η μηνιαία προθεσμία καταβολής του παραβόλου, πρέπει να καταβληθεί το παράβολο που προβλέπεται από το άρθρο 36 του ν.δ. 170/1973, όπως το άρθρο αυτό είχε πριν από τροποποίησή του με το άρθρο 24 του ν. 702/1977.

5. Οι παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου 45 του ν.δ. 170/1973, όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 27 του ν. 702/1977, έχουν εφαρμογή και σε υποθέσεις που δεν είχαν συζητηθεί μέχρι την έναρξη της ισχύος του ν. 702/1977.

Άρθρο 82
(άρθρο 2 παρ. 7 ν. 1470/1984,30 ν. 1478/1984)

1. Τα παράβολα και τέλη που προβλέπονται στις παραγράφους 1 έως 4 του άρθρου 35 και στο άρθρο 36 του ν.δ. 170/1973 για υποθέσεις που ήταν εκκρεμείς στο Συμβούλιο και δεν είχαν συζητηθεί μέχρι τη δημοσίευσή του ν. 1470/1984 μπορεί να κατατεθούν σε προθεσμία ενός μηνός από τη δημοσίευσή του νόμου αυτού στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

2. Η προθεσμία που προβλέπεται στην παράγραφο 7 του άρθρου 2 του ν. 1470/1984 παρατείνεται για δύο επιπλέον μήνες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας διατάξεων νόμων που κωδικοποιούνται με το παρόν διάταγμα

Κωδικοποιούμενες διατάξεις Α. Ν.Δ.170/1973 (ΦΕΚ 229)	Διατάξεις διατάγματος
άρθρο 1	άρθρο 1
2	2
3	3
4 παρ. 1,3,4 & 5	4 παρ. 1,3,4 & 5
5	5
6	6
9	9 παρ. 1 & 2
12 παρ. 1,2,3	12
12 παρ. 4	13
15 παρ. 2 & 3	15 παρ. 2 & 3
16	16
17	17 παρ. 1,2,4 & 5
18 παρ. 1,2,3,4,5,6 & 8	18 παρ. 1,2,3,4,5,6 & 8
20	20
21 παρ. 1,2,3,5 & 6	21 παρ. 1,2,3,5 & 6
22	22
23	23
24	24
25 παρ. 2	25 παρ. 2
26	26
27	27
28	28
29	29

άρθρο 31	άρθρο 31	άρθρο 13	άρθρο 10 παρ. 4
• 32 παρ. 1	• 32 παρ. 1	• 14	• 11
• 33	• 33	• 16	• 14 παρ. 1,2,3,4 & 6
• 34 παρ. 1,3,4 & 6	• 34 παρ. 1,2,3 & 5	• 17	• 15 παρ. 1
• 35	• 35	• 18	• 18 παρ. 7
• 36 παρ. 3,4	• 36 παρ. 3,4	• 20 παρ. 1	• 21 παρ. 2 εδ. δ'
• 38	• 38	• 21	• 25 παρ. 1
• 39	• 39	• 22	• 30 παρ. 1 έως 5
• 41	• 41	• 23 παρ. 2	• 34 παρ. 4
• 42	• 42	• 25	• 37
• 43	• 43	• 26	• 40
• 44	• 44	• 27	• 45
• 47	• 47	• 28	• 46
• 48	• 48	• 29	• 49 παρ. 2
• 49 παρ. 1,3,4	• 49 παρ. 1,3,4	• 30	• 50 παρ. 4
• 50 παρ. 1,2,3,5	• 50 παρ. 1,2,3,5	• 31	• 70
• 51	• 51	• 32 παρ. 1,2,3,5,6	• 81
• 52	• 52 παρ. 1,2,3	Ε. Ν.1183/1981 (ΦΕΚ 191)	
• 53	• 53	άρθρο 7	άρθρο 7 παρ. 2
• 54	• 54	• 9 παρ. 1,2	• 1
• 56	• 56 παρ. 1	• 9 παρ. 3	• 3 παρ. 1
• 57	• 57	ΣΤ. Ν.1470/1984 (ΦΕΚ 112)	
• 58	• 68	άρθρο 1 παρ. 1	άρθρο 1
• 59	• 69	• 1 παρ. 2 εδ. πρώτο	• 3 παρ. 1
• 63	• 74	• 1 παρ. 3	• 9 παρ. 1
• 64	• 75	• 1 παρ. 4	• 10 παρ. 1,2,3
• 65	• 76	• 1 παρ. 6	• 14 παρ. 5
• 66	• 71	• 1 παρ. 7	• 14 παρ. 7
• 68	• 77	• 1 παρ. 8	• 17 παρ. 3
• 69	• 78	• 2 παρ. 1	• 19 παρ. 1,2,3,4,6
• 70	• 79	• 2 παρ. 2	• 25 παρ. 1
		• 2 παρ. 3	• 27 παρ. 1
		• 2 παρ. 4	• 30 παρ. 6
		• 2 παρ. 5	• 34 παρ. 6,7
		• 2 παρ. 6	• 36 παρ. 1,2
		• 2 παρ. 7	• 82 παρ. 1
		• 2 παρ. 8	• 39 παρ. 1
		• 2 παρ. 9	• 40
		• 3 παρ. 1	• 32 παρ. 2
		• 3 παρ. 2	• 45 παρ. 4
		• 3 παρ. 3	• 46 παρ. 1
		• 3 παρ. 4	• 52 παρ. 4
		• 4 παρ. 1	• 21 παρ. 4
		• 4 παρ. 2	• 53 παρ. 1 εδ. δεύτερο
		• 4 παρ. 3	• 53 παρ. 3 εδ. τελευταίο
		• 4 παρ. 4	• 55
		• 4 παρ. 5	• 56 παρ. 2
		• 5	• 72
		Ζ. Ν.1478/1984 (ΦΕΚ 145)	
		άρθρο 30	άρθρο 82 παρ. 2
		Η. Ν.1649/1986 (ΦΕΚ 149)	
		άρθρο 4 παρ. 13	άρθρο 73
		Στον Υπουργό Δικαιοσύνης, αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτύπωση του παρόντος διατάγματος.	
		Αθήνα, 30 Δεκεμβρίου 1988	
		Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	
		ΧΡΗΣΤΟΣ Α. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ	
		Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	
		ΒΑΣΙΛΟΣ ΡΩΤΗΣ	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

Διοικητικές Διαφορές Ουσίας¹²²

I. Φορολογικές και Τελωνειακές εν γένει διαφορές

II. Διαφορές του άρθρου 7 παρ. 1 του Ν. 702/1977 (Α΄ 268), όπως ισχύει.

Στις διαφορές αυτές περιλαμβάνονται αυτές που αναφέρονται από την αναγνώριση, παραχώρηση ή απονομή δικαιώματος ή ευεργετήματος ή οποιασδήποτε άλλης παροχής, από την άρνηση ικανοποίησης εν όλω ή εν μέρει τέτοιου αιτήματος καθώς και από τη μεταβολή δημιουργηθείσας, δια διοικητικής πράξεως καταστάσεως, κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας:

- Περί κοινωνικής ασφαλίσεως, καθ' όσον αφορά στις εν γένει ασφαλιστικές σχέσεις μεταξύ των φορέων και των ασφαλισμένων ή των εργοδοτών τους, ιδίως δε οι διαφορές περί την υπαγωγή στην ασφάλιση και τη διάρκεια αυτής, τις καταβλητέες εισφορές από εργοδότες και ασφαλισμένους και τις πάσης φύσεως παροχές από τον φορέα.
- Περί προστασίας εν γένει αναπήρων και θυμάτων πολέμου, πολεμοπαθών, αγωνιστών εθνικής αντιστάσεως εφέδρων παλαιών και νέων πολεμιστών, αστών προσφύγων παραπηγματούχων, σεισμοπαθών και πληγέντων εκ θεομηνιών.
- Περί λαϊκής στέγης, εργατικής κατοικίας και ανταλλαξιμών ακινήτων.
- Περί αποκαταστάσεως γεωργών και κτηνοτρόφων.
- Για την υγειονομική περίθαλψη των υπαλλήλων, των λοιπών ασφαλισμένων του Δημοσίου και των μελών των οικογενειών τους.

III. Διαφορές του άρθρου 1 του Ν. 1406/1983 (Α΄ 182), όπως ισχύει.

Στις διαφορές αυτές περιλαμβάνονται:

A. Αυτές ιδίως που αναφέρονται κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά:

- τη δημοτική και κοινοτική φορολογία γενικώς,
- τον καθορισμό των ορίων της εδαφικής περιφέρειας των δήμων και κοινοτήτων,
- τις στρατιωτικές, ναυτικές και αεροπορικές επιτάξεις,
- τα μεταλλεία και λατομεία,
- τα σήματα,
- τις σχέσεις μεταξύ Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ) και ασφαλισμένων και ιδίως αυτές που αναφέρονται στην ασφάλιση προσώπων ή της γεωργικής παραγωγής,
- το κύρος των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών, καθώς και των αρχαιρεσιών για την ανάδειξη των οργάνων διοίκησης των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου,
- την ευθύνη του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου προς αποζημίωση, σύμφωνα με τα άρθρα 105 και 106 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα.

(Εξαιρούνται οι διαφορές που αφορούν απαιτήσεις αποζημίωσης οποιασδήποτε μορφής για ζημίες που έχουν προκληθεί από αυτοκίνητο. Οι διαφορές αυτές υπάγονται στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων)

- τις κάθε είδους αποδοχές (δεδουλευμένες ή μη) του προσωπικού γενικώς του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, οι οποίες ρυθμίζονται από διατάξεις κανονιστικού περιεχομένου,
- τις διοικητικές συμβάσεις,
- την είσπραξη των δημόσιων εσόδων (Ν.Δ. 356/1974 ΦΕΚ 90),
- τη χορήγηση και την ανάκληση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας και την επιβολή κυρώσεων κατά τη λειτουργία καταστημάτων και εργαστηρίων υγειονομικού ενδιαφέροντος, καθώς και των επιχειρήσεων που εξομοιούνται με αυτά, περιλαμβανομένων και των διαφορών που προκαλούνται από πράξεις, οι οποίες εκδίδονται κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας περί

¹²²Πηγή: <http://www.adjustice.gr/webcenter/portal/ste/dikastiria/armodiotites> (προσπέλαση 30/9/2023)

μηχανολογικών εγκαταστάσεων και αποτελούν προϋπόθεση για τη χορήγηση των ανωτέρω αδειών,

- τη χορήγηση, ανάκληση ή αφαίρεση άδειας κυκλοφορίας οχημάτων και την επιβολή συναφών κυρώσεων, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι προβλεπόμενες από τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας,
- την παραχώρηση δικαιώματος και τον καθορισμό των όρων εκμετάλλευσης αυτοκινήτων δημόσιας χρήσης (λεωφορείων, φορτηγών, επιβατηγών, βυτιοφόρων και λοιπών), τη μεταβολή της έδρας τους, καθώς και κάθε άλλη σχετική μεταβολή,
- την επιβολή πειθαρχικών ποινών σε μέλη επαγγελματικών ενώσεων με χαρακτήρα νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, όπως είναι, ιδίως, οι ιατρικοί, οδοντιατρικοί και φαρμακευτικοί σύλλογοι, το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος, το Επιμελητήριο Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος και η Ένωση Ελλήνων Χημικών.

B. Διαφορές που προκύπτουν:

- από την επιβολή διοικητικών κυρώσεων: α) για παράβαση των διατάξεων και ρυθμίσεων της εργατικής νομοθεσίας και της νομοθεσίας για την υγιεινή και ασφάλεια της εργασίας, β) για παράβαση των διατάξεων της νομοθεσίας περί τουριστικών επιχειρήσεων οποιασδήποτε μορφής και κατηγορίας και ασκήσεως τουριστικών επαγγελμαμάτων, ιδίως της νομοθεσίας περί ξενοδοχείων, τουριστικών γραφείων και λεωφορείων, γ) παράβαση των διατάξεων του Κώδικα Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου (ν.δ. 187/1973 – ΦΕΚ 261 Α΄) και των κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδιδόμενων κανονιστικών πράξεων, δ) για παράβαση των διατάξεων της νομοθεσίας περί προστασίας των καταναλωτών,
- από πράξεις που εκδίδονται βάσει της νομοθεσίας περί διαχείρισης των υδάτινων πόρων,
- από την άρνηση χορήγησης αποδεικτικού ή βεβαίωσης ενημερότητας για χρέη προς το Δημόσιο ή τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης από οποιαδήποτε αιτία, κατά τις οικείες διατάξεις, όπως εκάστοτε ισχύουν,
- από την έκδοση πράξεων, με τις οποίες διατάσσεται η προσωρινή παύση λειτουργίας καταστήματος, γραφείου, εργοστασίου, εργαστηρίου και γενικά επαγγελματικής εγκατάστασης επιτηδευματία, λόγω φορολογικών παραβάσεων ή λόγω οφειλής προς το Δημόσιο από οποιαδήποτε αιτία,
- από την άρνηση θεώρησης φορολογικών βιβλίων και στοιχείων, λόγω μη εκπληρώσεως ληξιπρόθεσμων και απαιτητών οφειλών,
- από την έκδοση πράξεων, οι οποίες αφορούν τη καταβολή κοινοτικών ή εθνικών ενισχύσεων, επιδοτήσεων και λοιπών συναφών χρηματικών παροχών, καθώς και στην επιβολή κάθε σχετικού μέτρου ή κυρώσεως,
- από τις πράξεις παραχωρήσεως κοινοχρήστων χώρων, σε εκμεταλλεζόμενους καταστήματα κάθε είδους προς εξυπηρέτηση της λειτουργίας τους,
- από την χορήγηση αδειών ασκήσεως υπαιθρίου εμπορίου και λαϊκών αγορών,
- από την χορήγηση αδειών εγκαταστάσεως και λειτουργίας πρατηρίων καυσίμων, σταθμών αυτοκινήτων και πλυντηρίων-λιπαντηρίων αυτοκινήτων και την επιβολή διοικητικών κυρώσεων για παράβαση της οικείας νομοθεσίας,
- από την επιβολή κυρώσεων για παράβαση των διατάξεων της νομοθεσίας που διέπει την άσκησης κάθε είδους επαγγελματικής δραστηριότητας, την ίδρυση και λειτουργία επαγγελματικής εγκατάστασης και την κυκλοφορία προϊόντων,
- από την εφαρμογή της νομοθεσίας περί επενδύσεων,
- από την έκδοση διοικητικών πράξεων που αφορούν την επιβολή προστίμου.

IV. Διαφορές αναγκαστικής εκτέλεσης (άρθ. 199 Κ.Α.Δ., όπως ισχύει).

V. Έκδοση διαταγής πληρωμής (άρθ.272Α κ.ε. Κ.Α.Δ., όπως ισχύει).

VI. Προσωρινή δικαστική προστασία (άρθ. 200 επ. Κ.Α.Δ., όπως ισχύει).

- Αναστολή εκτέλεσης διοικητικών πράξεων
- Αναστολή εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων
- Προσωρινή ρύθμιση κατάστασης
- Προσωρινή επιδίκαση απαίτησης

VII. Αντιρρήσεις αλλοδαπών κατά της απόφασης κράτησης ή παράτασης της κράτησής τους, στο πλαίσιο της διαδικασίας επιστροφής ή της διαδικασίας διοικητικής απέλασης (άρθρα 30 παρ. 2 του ν. 3907/2011, Α΄ 7 και 76 του ν. 3886/2005, Α΄ 212, όπως ισχύουν).

VIII. Συμμόρφωση της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις (άρθρο 1 ν. 3068/2002, Α΄ 274, όπως ισχύει).

IX. Δίκαιη ικανοποίηση των διαδικών λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της διοικητικής δίκης (άρθ. 53 κ.ε. ν. 4055/2012, Α΄ 51, όπως ισχύει).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγέλλου Ιωάννης, «Τα φορολογικά δικαστήρια υπό το Σύνταγμα του 1952. Επιτυχώς πρόδρομα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων» στο Λεύκωμα *Διοικητικά Δικαστήρια, 1962-2022 - 60 Χρόνια Λειτουργίας*, Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, Αθήνα 2022,
- Αλεβιζάτος Ν.Κ., «Η ίδρυση του ΣτΕ το 1928: ένα ιστορικό παράδοξο» σε Χρ. Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα, τ. Β΄, Ο Μεσοπόλεμος 1922-1940*, Αθήνα, Βιβλιόραμα, 2003,
- Ανδρουλάκης Βασίλειος, «Η επίλυση των διοικητικών διαφορών από την ίδρυση του ελληνικού κράτους έως το Σύνταγμα του 1911» στο Λεύκωμα *Διοικητικά Δικαστήρια, 1962-2022 - 60 Χρόνια Λειτουργίας*, Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, Αθήνα 2022,
- Βεγλερής Φ, *Ιδιομορφίες και στάδια του ελληνικού διοικητικού δικαίου, Προσφορά στον Γεώργιο Μιχαηλίδη Νουάρο*, τόμος Α΄, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 1987,
- Βλαχόπουλος Σ, *Η συνταγματική κατοχύρωση της αιτήσεως ακύρωσεως, σε Συμβούλιο της Επικρατείας*, επιμέλεια Χ. Χρυσανθάκης, σελ. 15, υποσημ. 27
- Γιαννακού Φραντζέσκα Α., «Το Συμβούλιο της Επικρατείας και ο θεσμικός του ρόλος», στο *Λεύκωμα Διοικητικά Δικαστήρια, 1962-2022 - 60 Χρόνια Λειτουργίας*, Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων», Αθήνα 2022,
- Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας, επιμελ. Ιωάννης Συμεωνίδης, *Διοικητική Δικονομία*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2022,
- Γώγος Κ., *Η αιτιολογία των διοικητικών πράξεων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2012,
- Δαγτόγλου Π., «Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1994, β΄ έκδοση,
- Δαγτόγλου Π.Δ., *Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο*, 6^η έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2014,
- Δελλής Γεώργιος, «*Η διοικητική δικαιοσύνη σε αναζήτηση ταχύτητας. Ανατρέποντας το μύθο της ωραίας κοιμωμένης*», Νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2013,
- Δημακόπουλος Γ., «Η διοικητική δικαιοσύνη εν Ελλάδι προ της απολύτου μοναρχίας», *ΔΙΕΕ*, τ.ΚΒ, 1979,
- Καλαφάτη Ασπασία, «Προσέγγιση στην έννοια των Συμβάσεων Σύμπραξης Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ)» στο *Συμβάσεις-Πολεοδομία-Δικαστές*

και Μηχανικοί για αειφόρο ανάπτυξη, (επιστημονική ημερίδα), Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα –Θεσσαλονίκη, 2023,

- Καλογήρου Σταματία, *Η συμμόρφωση της Διοίκησης στις ακυρωτικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και των Διοικητικών Δικαστηρίων*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2015,
- Καραμιχαλέλης Αθανάσιος, *Κωδικοποίηση Διοικητικής Δικονομίας*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή 2003,
- Κόρσος Δ., «Εισηγήσεις Δικονομικού Δικαίου», τ.Β΄, τεύχος Α΄, Αθήνα 1984,
- Κ. Κουσούλη: «Χρονικό στεγάσεως του Συμβουλίου της Επικρατείας» στην έκδοση της Ενώσεως Δικαστικών Λειτουργών του Συμβουλίου της Επικρατείας *Η Αναθεώρηση του Συντάγματος και το Συμβούλιο της Επικρατείας*, Α.Ν. Σάκκουλας, 2001,
- Κύβελος Σ., «Η ενδικοφανής προσφυγή», Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2013,
- Kyriacopoulos Elie, *De la séparation des juridictions administratives et des juridictions judiciaires en rèce*, RHDI 8, 1955,
- Κωνσταντινόπουλου Χρ., «Οι διοικητικές διαφορές κατά την περίοδο 1821-1832 και τα πρώτα βήματα της διοικητικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα», (διδακτορική διατριβή), 1988, σ. 57επ., 71, 82επ., 91επ.
- Κωστάκης Δημήτριος, «Πρόλογος» στο *Λεύκωμα Διοικητικά Δικαστήρια, 1962-2022 - 60 Χρόνια Λειτουργίας*, Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων», Αθήνα 2022,
- Μαθιουδάκης Ι., Παρατηρήσεις στη ΣτΕ ολομ. 617/2013, *ΑΡΜ 2013*,
- Μακρυδημήτρης Α. - Πραβίτα Μ.-Ηλ., *Δημόσια Διοίκηση – Στοιχεία Διοικητικής Οργάνωσης*, Ε΄ έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,
- Μαρκαντωνάτου-Σκαλτσά Α., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα -Θεσσαλονίκη, 2013,
- Μπακόπουλος Α., «Η ανεξαρτησία της δικαστικής λειτουργίας», *Ελληνική Δικαιοσύνη* 27, 1986,
- Παυλόπουλος Προκόπιος, «Η Συμβολή του θεσμού της Διοικητικής Δικαιοσύνης στην Εύρυθμη λειτουργία του κράτους», στο *Λεύκωμα Διοικητικά Δικαστήρια 1962-2022 - 60 Χρόνια Λειτουργίας*, Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων», Αθήνα 2022,
- Πρεβεδούρου Β. Ευγενία, «Η σχέση των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων και του Συμβουλίου της Επικρατείας, στο *Λεύκωμα Διοικητικά Δικαστήρια 1962-2022 - 60 Χρόνια Λειτουργίας*, Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων», Αθήνα 2022,

- Ράικος Γ. Δημήτριος, *Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας του πολίτη απέναντι στη Δημόσια Διοίκηση*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2005,
- Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Τόμος ΙΙ, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, 15η έκδοση,
- Σπηλιωτόπουλος Π. Επαμεινώνδας - Κονδύλης Θ. Βασίλειος, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Τόμος 2, 16^η έκδοση, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2022,
- Στασινόπουλος Μ., στο άρθρο του «Συμβολή εις την ιστορίαν του πρώτου Συμβουλίου της Επικρατείας της μοναρχικής περιόδου», στο *ΕΛΔ*, 1957,
- Στράνης Δ., *Διοικητικό Δίκαιο και Θεσμοί*, Παραδόσεις μαθημάτων στο ΠΜΣ Δημόσια Διοίκηση- Δημόσιο Μάνατζμεντ, ΠΑΔΑ, Ακαδημ. Έτος 2022-2023
- Στράνης Δ., «Τα όρια του νομοθετικού χαρακτηρισμού των διοικητικών διαφορών», *ΘΠΔΔ* 5/2011,
- Συμεωνίδης Ιωάννης, «Η κατανομή των αρμοδιοτήτων στο εσωτερικό της διοικητικής δικαιοσύνης κατά τα άρθρα 94 και 95 του Συντάγματος», *Εφημ.Δ.Δ.* 2006,
- Τζέμος Β., «Η σύννομη κακοδιοίκηση» στο *Δημόσιο Δίκαιο*, Επιστημονικό περιοδικό Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων, 2017 (2), Τεύχη 2,3 (Απρίλιος – Σεπτέμβριος),
- Τσατσάνη-Αντιπάτη Παναγιώτα και Γαλάνη Δήμητρα, «Παρουσίαση της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων», στο *Λεύκωμα Διοικητικά Δικαστήρια, 1962-2022 - 60 Χρόνια Λειτουργίας*, Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων», Αθήνα 2022,
- Τσούτσου Α., «Η ανίδρυσις του Συμβουλίου της Επικρατείας εν έτει 1911», Επιθεώρησις τοπικής αυτοδιοικήσεως 1975 σε τόμο μελετών *Διοικήσεις και Δίκαιον*, εκδ. Αφοί Π. Σάκκουλα,
- Τσούτσος Μ., «Ο θεσμός του Συμβουλίου της Επικρατείας εις το Σύνταγμα του 1864», Παρνασσός 1967, και στον τόμο μελετών *Διοικήσεις και Δίκαιον*, εκδ. Αφοί Π.Σάκκουλα, 1979,

Ηλεκτρονικές πηγές

- https://el.wikipedia.org/wiki/wiki/Διοικητική_διαφορά (προσπέλαση 4/11/2023)
- Πρεβεδούρου Β.Ευγενία, «Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο- Η διάκριση μεταξύ διοικητικών διαφορών ακυρώσεως και ουσίας» διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://www.prevedourou.gr/διοικητικό_δικονομικό-δίκαιο-η-διακ/ (ανάρτηση 29/10/2020)
- Πρεβεδούρου Β. Ευγενία, «Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο- Το έννομο συμφέρον ως προϋπόθεση του παραδεκτού της αίτησης ακύρωσης» διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://www.prevedourou.gr/διοικητικό_δικονομικό-δίκαιο-το-έννο/, (ανάρτηση 15/11/2020)
- Πρεβεδούρου Β. Ευγενία, «Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο- Οι λόγοι ακύρωσης» διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.prevedourou.gr/το-ένδικο-βοήθημα-της-αίτησης-ακύρωση/>, ανάρτηση 19/11/2020
- Συμεωνίδης Ιωάννης, «Η ιστορική εξέλιξη του θεσμού των διοικητικών δικαστηρίων στην Ελλάδα», διαθέσιμο στην ιστοσελίδα της Γενικής Επιτροπείας της Επικατείας στο <http://www.adjustice.gr/webcenter/portal/epitropeia/dikastiriataktika/historical> (προσπέλαση 4/11/23)
- <http://www.adjustice.gr/webcenter/portal/ste/dikastiria/armodiotites> (προσπέλαση 30/9/2023)
- <http://www.adjustice.gr/webcenter/portal/ste/pageste/istoria/poreia?>, (προσπέλαση 3/10/2023)
- http://www.adjustice.gr/webcenter/portal/ste/pageste/organosi/organosid?_afrLoop=1 (προσπέλαση 11/10/2023)